

Het deel van het vermogen dat niet voor executie vatbaar is

<https://hdl.handle.net/1874/236222>

A 40192
1892

Jur 6 juli 1892
I

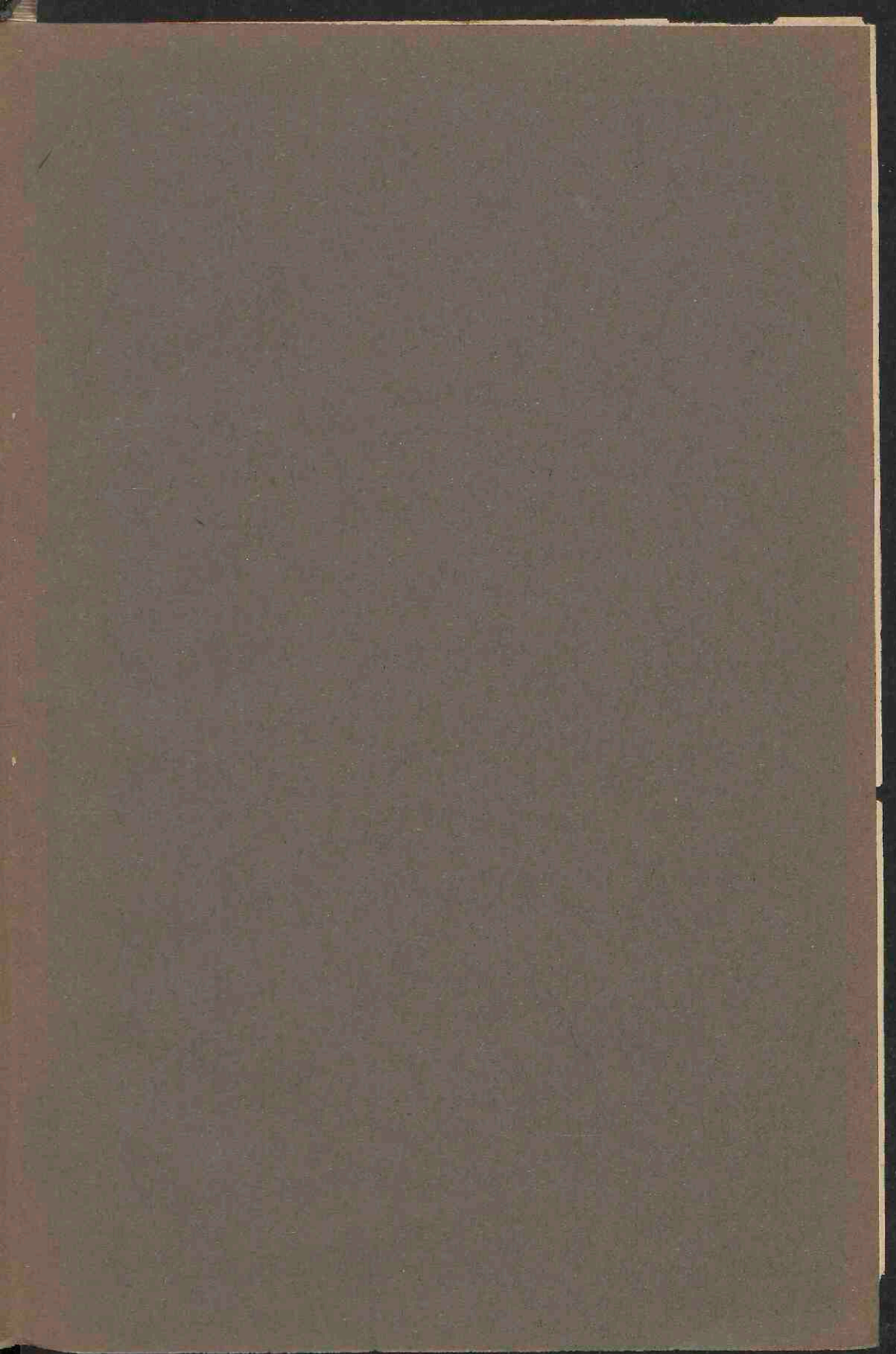
HET DEEL VAN HET VERMOGEN

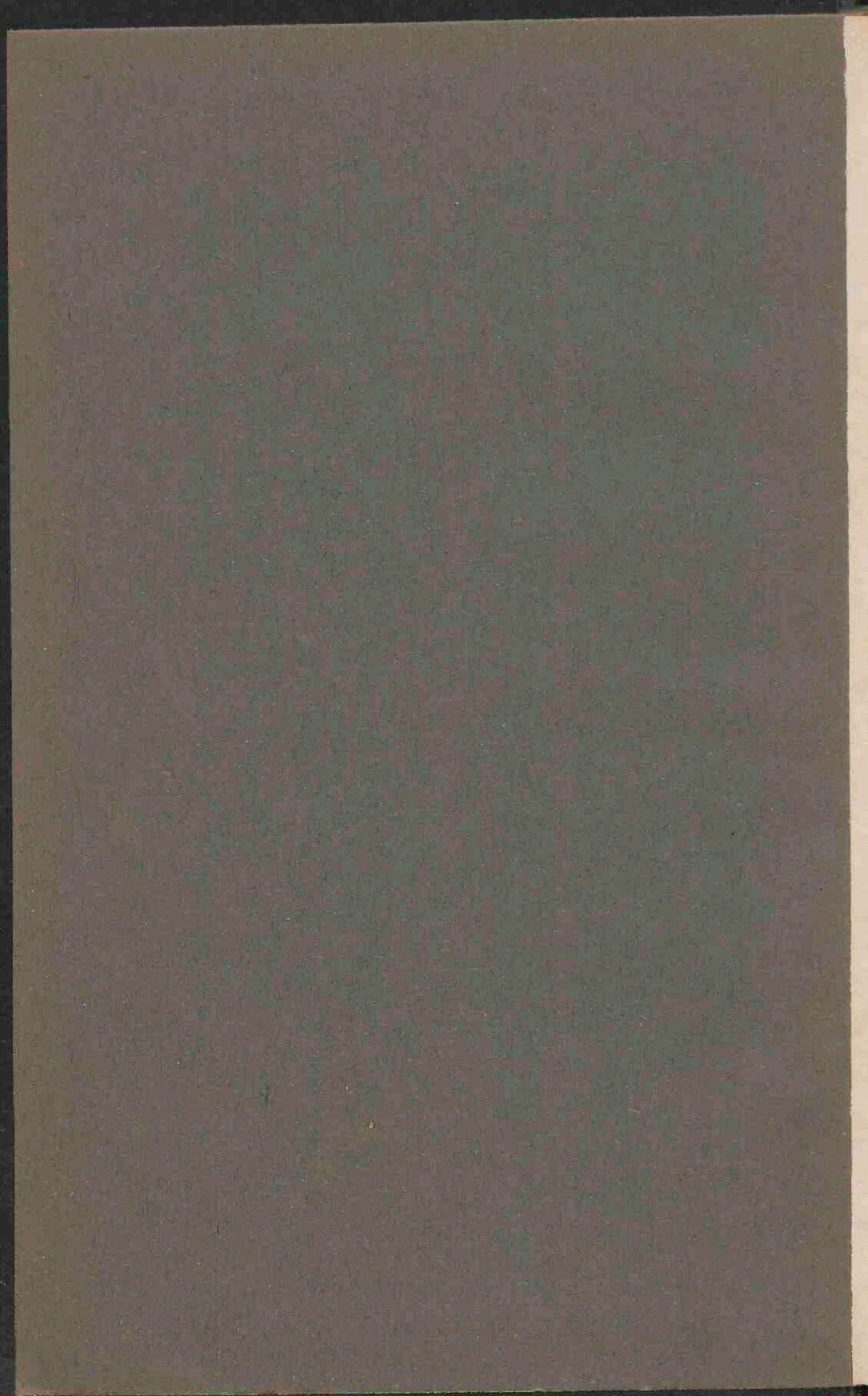
DAT NIET VOOR EXECUTIE VATBAAR IS.

u.
2

TH. A. FRUIN.

A. qu.
192

HET DEEL VAN HET VERMOGEN
DAT NIET VOOR EXECUTIE VATBAAR IS.

HET DEEL VAN HET VERMOGEN
DAT NIET VOOR EXECUTIE VATBAAR IS.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap,

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

Dr. H. SNELLEN,

Hoogleraar in de Faculteit der Geneeskunde

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Woensdag den 6^{den} Juli 1892, des namiddags te drie uur,

DOOR

THOMAS ANTONIE FRUIN,

GEBOREN TE UTRECHT.

UTRECHT — J. L. BEIJERS — 1892.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0766 0073

HET DOEL VAN HET VERBODEN
DIT WERK VOOR EXPOSITIE VERBODEN

DE DIRECTIE VAN HET

Bureau in de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

de Benthuiswastelsche

De eerste bladzijde van dit proefschrift, dat mijn studententijd besluit, brenge mijn dank aan hen, wier onderwijs ik gedurende die jaren genoot, aan de Hoogleeraren der Juridische Faculteit.

Den Oud-Hoogleeraar DE GEER en de Hoogleeraren HAMAKER en MOLENGRAAFF, Voorzitters van het Juristen-Dispuutgezelschap „*Antonius Matthaeus*” geldt mijne erkentelijkheid in dubbele mate. Vooral aan hen dank ik het, dat de tijd, door mij aan de Utrechtsche Universiteit doorgebracht, mij liefde voor mijn studievak heeft gegeven.

Den Hoogleeraar MOLENGRAAFF heb ik ook als Promotor te danken. Zijne groote welwillendheid voor zijne leerlingen, die tijd noch moeite ontziet, ondervond ook ik weer. Door mijne aandacht op het in de volgende bladzijden besproken onderwerp te vestigen en door zijn raad bij de behandeling daarvan maakte hij het mij mogelijk dit proefschrift samen te stellen.

I N H O U D.

	Bladz.
Inleiding	1
EERSTE HOOFDSTUK.	
Het geldende Nederlandsche recht	3
TWEEDE HOOFDSTUK.	
Buitenlandsche wetgeving	46
Europeesche wetten	47
Frankrijk	47
België	51
Engeland	54
Duitschland	55
Oostenrijk	67
Zwitserland	70
Americaansche wetten	75
DERDE HOOFDSTUK.	
Mogelijke hervormingen	97
Stellingen	121

INLEIDING.

De herziening van ons Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zal cerlang aan de orde komen. Het is vooral de geheel onvoldoende wijze, waarop de executie in het tweede boek geregeld wordt, welke dat dringend noodzakelijk maakt. Worden dan bij die gelegenheid de beginselen, waarop onze regeling der executie berust, nagegaan, en besproken of ze ongewijzigd kunnen behouden blijven, dan zal ook de vraag, welk deel van het vermogen buiten executie blijven moet, ernstig in overweging moeten genomen worden. En niet alleen om na te gaan of de wet de beginselen, die ze op dit punt huldigt, klaar en ondubbelzinnig heeft uitgedrukt; maar tevens dient gevraagd, of die beginselen zelve aan de tegenwoordige behoeften voldoen, of niet in dit opzicht eene nieuwe wet nieuwe regelen zal moeten bevatten.

Het is de bedoeling van dit proefschrift op dat onderdeel van de leer der executie de aandacht reeds nu te vestigen; en wel door bouwstoffen te verzamelen, die zullen moeten gebruikt worden als mettertijd het antwoord gezocht wordt op die zooeven gestelde vraag. De stof laat zich het best in drieën splitsen. Een eerste hoofdstuk zal zijn gewijd aan de regeling van het niet voor executie

vatbare deel van het vermogen in ons recht; in een tweede willen we nagaan wat het buitenland ons leert; in het derde hoofdstuk zal dan over mogelijke regeling in ons toekomstige executie-recht gesproken worden; bij welk laatste deel het meer ons streven zal zijn vragen te stellen dan te beantwoorden.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het geldende Nederlandsche recht.

De naar ons recht voor executie niet vatbare zaken zijn weinig talrijk; ze komen alleen in het roerende vermogen voor; ten opzichte van onroerend goed kent het beginsel van art. 1177 van het Burgerlijk Wetboek geene uitzonderingen. De bepalingen over de onvatbaarheid voor beslag vinden we in de eerste en voornaamste plaats in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Zoowel aan het executoriaal beslag op roerende goederen onder handen van den schuldenaar, als aan dat onder handen van derden, zijn enkele zaken onttrokken.

Bij het beslag onder handen van den schuldenaar sommen de art. 447 en 448 die zaken op en wel art. 447 de zaken, die voor geene schuld welke ook, art. 448 die, welke alleen voor enkele bepaalde schulden in beslag kunnen genomen worden.

Art. 447 luidt:

„Geen beslag op roerende goederen mag, uit welken hoofde ook, gedaan worden:

- 1°. Op zaken, welke de wet verklaart voor onroerend goed door bestemming;
- 2°. Op het noodige bed en beddegoed van de personen, tegen welke het beslag gedaan

wordt, of van hunne bij hen inwonende kinderen, noch op de kleederen, waarmede de eerstgenoemde en hunne kinderen gekleed en gedekt zijn;

- 3°. Op de toerusting van personen in krijgsveld, volgens hunnen dienst en graad;
- 4°. Op de gereedschappen van ambachtslieden en werklieden, tot hun persoonlijk bedrijf behoorende;
- 5°. Op den in het huis voorhanden zijnden voorraad van spijs en drank, dienende tot de behoefte van het huisgezin, gedurende eene maand."

N°. 1 noemt weinig consequent onder de roerende zaken op wat art. 563 van het Burgerl. Wetb. uitdrukkelijk voor onroerend verklaart. Het zijn de zoodanige voorwerpen — gelijk dat artikel het uitdrukt — welke de eigenaar tot een blijvend gebruik aan zijne onroerende goederen verbonden heeft, de z.g.n. hulpzaken van onroerende goederen, zooals de machinerieën in eene fabriek, de vaste spiegels in een woonhuis, de mesthoop op eene boerenplaats. De noodelooze herinnering, dat die zaken door de wet als onroerend worden beschouwd, is te dezer plaatse buitendien gevaarlijk, daar ze den indruk geeft alsof executie van die zaken geheel onmogelijk verklaard wordt ¹⁾; de bedoeling is echter natuurlijk dat ze wel executabel zijn, maar naar de bepalingen voor onroerend goed in den volgenden titel gegeven.

Bij n°. 2 wijzen de schrijvers er op, dat de woorden der wet niet te letterlijk moeten worden

¹⁾ In dien zin wordt dan ook het geheel gelijkkluidende art. 592 n°. 1 van den Code de Procedure Civile opgevat door Lavielle, *Etudes sur la Procedure civile*, 1862, pag. 499 vlgg. Anders o.a. Boitard et Colmet-Daage, *Leçons de Procedure Civile*, 1885, II, pag. 268.

opgevat; dat dus ook de kleederen der vrouw en behalve de kleederen, waarmede de personen gedekt zijn, ook die voor hunne dekking noodig er onder begrepen moeten worden; het laatste voor het geval dat de man, de vrouw of een der kinderen zich op het oogenblik van het beslag door ziekte of om eenige andere oorzaak te bed bevindt ¹⁾.

Ook n°. 3 moet niet te eng geïnterpreteerd worden; de Pinto ²⁾ wil er zelfs voor officieren van de cavallerie de tot den dienst noodzakelijke paarden onder begrijpen; de Boitard ook de eere-teekenen. Ook op de uitrusting van leden der schutterij, die evenzeer in krijgsgedienste van den Staat zijn, mag het artikel toepasselijk geacht worden ³⁾.

Werktuigen tot persoonlijk bedrijf behoorend noemt n°. 4 en bedoelt, dat de werkbaas niet recht heeft op het behoud van alle zijne gereedschappen, ook van die, welke zijne knechts gebruiken, maar alleen van zulke, welke hij persoonlijk bij zijn werk gebruikt.

Art. 448, dat de voorwerpen opnoemt waarvan beslag voor slechts enkele schulden mogelijk is, luidt aldus:

„Insgelijks kan er geen beslag gelegd worden:

- 1°. Op de boeken betrekkelijk tot het beroep van den persoon, tegen wien het beslag gedaan wordt, tot de som van twee honderd gulden, te zijner keuze;
- 2°. Op de werktuigen en gereedschappen, die-

¹⁾ De Pinto, Handl. tot het Wetb. van Burgerl. Rechtsv., 2e druk, II, 2, blz. 600.

²⁾ T. a. p. blz. 601.

³⁾ Oudemans, Het Nederl. Wetb. v. Burgerl. Rechtsv., 4e druk, II, blz. 100; Vermeke, Handl. tot de Nederl. Wetgeving, op art. 447, noot D, 2; Mr. M. H. Godefroi, in Themis, 1863, blz. 96.

nende tot eenig onderwijs, of beoefening van kunsten en wetenschappen, ten bedrage van dezelfde som en te zijner keuze;

30. Eindelijk, op eene koe, of twee zwijnen, of twee geiten, of vier schapen, ter keuze van dengene tegen wien het beslag gedaan wordt, met het benoodigde stroo en voeder voor dat vee gedurende eene maand.

Echter zullen de zaken, in dit artikel opgenoemd, kunnen worden in beslag genomen:

10. Wegens levensbehoeften, verstrekt aan den persoon tegen wien het beslag gedaan is;
20. Wegens de gelden verschuldigd aan personen, welke die voorwerpen vervaardigd, hersteld of verkocht hebben;
30. Wegens huren en pachten van onroerende goederen, waarin of waarop de gemelde zaken voorhanden zijn."

Het is mogelijk dat een schuldenaar zich tegelijk op n°. 1 en n°. 2 beroept, in geval dat zijn vak en boeken en instrumenten vereischt; hij kan dan van ieder der beide rubrieken tot eene waarde van f 200 aan het beslag onttrekken. Onder boeken behooren natuurlijk ook handschriften; maar een handschrift, door den geëxecuteerde zelf opgesteld, verklaren de schrijvers steeds onvatbaar voor beslag ¹⁾; trouwens de wet op het auteursrecht maakt zulk een manuscript voor ieder ander dan den auteur van weinig waarde. Bij geschillen over de waarde der boeken en instrumenten tusschen den persoon, wiens boedel geëxecuteerd wordt, en den in beslag nemenden deurwaarder, zal de rechter in kort geding moeten beslissen.

¹⁾ De Pinto, II, 2, blz. 602; Vernede, op art. 448, noot B. 2; de Martini, de Nederl. Wetg. met aant. toegelicht, ad art. 448 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv., no. 2.

De verschillende vragen, die zich bij de opsomming door de art. 447 en 448 gegeven voordoen en door de schrijvers besproken worden, hebben nimmer tot jurisprudentie aanleiding gegeven: een gelukkig ofschoon natuurlijk verschijnsel. We mogen er toch uit afleiden, dat schuldeischer of deurwaarder de schrale lijst van wat de wet voor den schuldenaar onontbeerlijk acht niet door letterlijke interpretatie plegen te bekrampen. Met dat al maakt eene dergelijke opsomming een vreemd figuur in de wet, en geeft blijk van een bedroevend, ofschoon misschien noodzakelijk, wantrouwen in de menscheijkheid der schuldeischers. Merkwaardig is, wat we vermeld vinden over den oorsprong dier bepalingen. Art. 447 en 448 werden met geringe wijziging ontleend aan art. 592 en 593 van den Code de Proc. civ., welke daarin op zijne beurt de Ordonnance civile du mois d'avril 1667 navolgte. Van de beraadslagingen over het daarin voorkomende verbod van beslag op de kleederen, waarmede de schuldenaar is gedekt, lezen we: „Cette disposition est inutile, disait le premier président de Lamoignon, qui ne voulait pas l'insérer dans l'ordonnance; elle est inutile, parce qu'on ne dépouille pas un homme et qu'on ferait un procès à l'huissier qui aurait exercé cette rigueur. A quoi le chancelier Pussort répondit, qu'il s'était vu des sergents qui avaient ôté le manteau, et l'article fut adopté” ¹⁾.

En nog worden zulke bepalingen niet overbodig geacht. Ook het Ontwerp van een Wetboek van Burgerl. Rechtsv. van 1865 heeft art. 447 en 448 bestendig zonder principieele wijziging. Alleen worden de door de schrijvers opgeworpen vragen in dat ontwerp beslist en bovendien aan art. 447 drie

¹⁾ Lavielle, Etudes sur la Procédure civile, 1862, pag. 504.

rubrieken van voor beslag onvatbare zaken toegevoegd, en wel:

de voorwerpen, noodig ter verpleging van tot het huisgezin behorende zieken en kraamvrouwen;

de volstrekt noodzakelijke gereedschappen ter bereiding en tot het gebruik van spijs en drank;

de boeken van den schuldenaar en zijn huisgezin, bestemd voor kerk- en schoolgebruik.

Belangrijker dan de boven besproken bepalingen mogen die heeten, welke aan het beslag onder derden bepaalde zaken onttrekken. Het zijn de artikelen 756 en 757 die aldus luiden:

„Art. 756. Beslag zal niet gelegd mogen worden:

- 1°. Op de goederen, welke de wet verklaard heeft voor geene inbeslagneming vatbaar te zijn;
- 2°. Op in regten toegewezene gelden tot onderhoud;
- 3°. Op gelden en jaarwedden tot onderhoud, welke door den erfliater of schenker voor geene inbeslagneming vatbaar zijn verklaard.

Evenwel kunnen de voorwerpen, in no. 2 en 3 begrepen, worden in beslag genomen, wanneer zij mogten dienen tot verhaal van onderhoud waarop de arrestant zelf aanspraak heeft.

Art. 757. Bezoldigingen en pensioenen wegens ambten of bedieningen kunnen niet in beslag worden genomen dan voor zoodanig gedeelte, en op zoodanige wijze, als door de bijzondere wetten wordt bepaald.”

Reeds dadelijk trekt het onze aandacht, dat wij die beide artikelen niet als de vorige in den tweeden titel van het tweede boek bij het excutoriaal beslag onder derden vinden, maar in het derde boek in den derden titel, die over de middelen tot bewaring van recht handelt en dus in de afdeeling over conservatoor arrest onder derden. Gelden die artikelen

dan niet voor executoor arrest? Die vraag is gedaan en verschillend beantwoord ¹⁾. Toch komt het ons voor dat er weinig twijfel kan bestaan. Het Fransche wetboek, dat onze wetgever navolgde, behandelde om hun nauw verband executoor en conservatoor derden-arrest te zamen (Code de Proc. civ., 1re p., Liv. V, tit. 7, des saisies-arrêts ou oppositions). In de met art. 756 en 757 corresponderende art. 580, 581 en 582 van den Code de Proc. civ. werden dus de vermelde zaken voor alle derden-arrest onvatbaar verklaard. Onze wetgever, de beide arresten splitsend, wijdde aan het executoor derden-arrest nu slechts een vijftal artikelen, en wel, naar de memorie van toelichting zegt ²⁾: „omdat veel van hetgeen „in den vierden titel van het derde boek, ten aanzien „der conservatore arresten onder derden voorkomt, „hier mede van toepassing is, en derhalve, met ver- „wijzing naar de aldaar gegevene voorschriften, hier „slechts noodig was op te nemen datgene, wat tot „het executoriaal arrest onder derden in het bijzonder „betrekking had”. Zoo is dan ook de derde afdeeling van tit. 4, boek III veel uitvoeriger en bespreekt het conservatoor derden-arrest in twee en twintig artikels. We behooren dus vooreerst na te gaan, of er bij het executoriaal derden-arrest verwezen wordt naar de artikelen, die in de afdeeling over conservatoor derden-arrest sommige zaken daarvoor onvatbaar verklaren. Art. 479, het laatste der vijf, die 't executoriaal derden-arrest regelen, zegt, in

¹⁾ Dat ze niet bij executoriaal arrest gelden, oordeelt het Gerechtshof te 's-Gravenhage bij arrest van 27 Febr. 1888 (Weekbl. no. 5560). Van eene andere meening is de Hooge Raad, die (conform de conclusie van den advocaat-generaal Gregory) dat arrest van het Hof vernietigde bij arrest van 29 Maart 1889 (Weekbl. no. 5702). Evenzoo de Pinto, II, 2, blz. 616, 617.

²⁾ Handboek voor de burgerl. rechtsv. door J. van den Honert, blz. 494.

geval er geen verzet gedaan is of wanneer dat is afgewezen, „wordt de derde beslagene gedagvaard om verklaring te doen op dezelfde wijze en met dezelfde gevolgen als bij de artikelen 740 en volgende is bepaald”. Nu zijn van het oogenblik dier dagvaarding de beide derden-arresten volkomen identiek en waar dus de artikelen 740 en volgende ten slotte in art. 756 en 757 zeggen, welke zaken niet in beslag mogen genomen worden, wat toch ongetwijfeld wel de wijze en het gevolg betreft van de verklaring van den derden beslagene, daar verwijst dus de wet bij het executoriaal derden-beslag wel naar die bepalingen. En al deed nu art. 479 dat niet — gelijk sommigen ¹⁾ oordeelen — dan is het uit het boven uiteengezette toch zonneklaar, dat de wetgever, toen hij de artikelen over executoriaal derden-arrest neerschreef, geenszins de bedoeling had de uitzonderingen op dat arrest, die het wetboek dat hij navolgde gaf, te schrappen. Dit argument is te krachtiger, omdat er geene reden denkbaar is, waarom de wetgever in het eene geval die uitzonderingen zou willen, in het andere niet. Hieruit volgt dat de art. 756 en 757 dus bij executoriaal beslag toepasselijk zijn; doch dan ook in hun geheel; onjuist schijnt ons dus de meening van de Pinto ²⁾, die wel art. 756 en 757 tot executoriaal derden-beslag uitstrekt, niet art. 447 en 448 en wel omdat

¹⁾ Zoo luidt de 22ste overweging in jure van het in de noot op blz. 9 geciteerde arrest van het Hof te 's-Gravenhage: „dat art. 756 B.R. slechts in het derde boek (van rechtspleging van onderscheiden aard) onder de artikelen van het afzonderlijk geregelde conservatoor beslag onder derden voorkomt en het niet aannemelijk is dat de wetgever de uitzondering, die bij art. 756, 3°. gevestigd wordt, tot het in het tweede boek behandelde executoriale beslag, terwijl art. 479 B. R. geenszins naar art. 756 verwijst, heeft willen uitstrekken.”

²⁾ T. a. p. blz. 616.

de door die laatste artikelen genoemde voorwerpen van een aard zijn, dat ze zich wel nimmer in het bezit van een derde zullen bevinden en daarenboven, ware dat al eens 't geval, uit dat feit juist zou blijken, dat die voorwerpen niet onontbeerlijk zijn voor den schuldenaar. Het komt ons voor dat het best denkbaar is, dat zulke voorwerpen zich in het bezit van derden bevinden, bij voorbeeld ter reparatie, zonder dat daaruit van hunne ontbeerlijkheid blijkt, maar neemt men aan, gelijk we betoogden, dat de wet de art. 756 en 757 bij het executoriaal beslag wil toegepast hebben, dan is de vraag daarmee beslist, daar art. 756, n°. 1 sprekende van „de goederen welke de wet heeft verklaard voor geen beslag vatbaar te zijn” met die woorden naar de art. 447 en 448 verwijst.

Beschouwen we thans de artikelen op zich zelf. Art. 756, n°. 2 spreekt van „in regten toegewezen gelden tot onderhoud”, die niet in beslag kunnen genomen worden; de wet doelt hier op de uitkeeringen, waartoe in geval van echtscheiding en scheiding van tafel en bed de eene echtgenoot ten voordeele van den anderen kan veroordeeld worden; alsmede het onderhoud, dat bloedverwanten in de rechte lijn en schoonouders en schoonkinderen elkander somwijlen moeten uitkeeren. Een schuldcischer van hem, die aanspraak heeft op die uitkeering, kan nu geen beslag leggen onder den onderhoudplichtige. Vreemd genoeg spreken èn art. 584 Code de Proc. civ. èn ons art. 756 alleen van *in rechte toegewezen* onderhoud; mocht dus de onderhoudplichtige zijne verplichting hebben erkend zonder tusschenkomst des rechters, dan zal een derde onder hem beslag kunnen leggen. Het Ontwerp van een Wetb. van Burgerl. Rechtsv. van 1865 heeft in dit punt geene verandering gebracht (art. 34, afd. 4, tit. 2, boek V); wel het Ontwerp

eener wet op het faillissement en de surséance van betaling, dat in de analoge bepaling, art. 21, n°. 3, spreekt van: „gelden die verstrekt worden ter voldoening aan een wettelijken onderhoudsplicht” ¹⁾.

Het derde nummer spreekt van gelden en jaarwedden tot onderhoud, welke door erfslater of schenker voor geene inbeslagneming vatbaar zijn verklaard. Hierbij behoort art. 1823 van het Burgerl. Wetb. uit de tweede afdeeling van tit. XVI van Boek III, welke over lijfrente handelt. Het artikel zegt, dat men niet kan bedingen, dat eene lijfrente aan geene inbeslagneming onderworpen is, behalve wanneer ze om niet gevestigd is: eene wel wat vreemde bepaling; a contrario kan men er hetzelfde uit afleiden wat art. 756, 3° Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. zegt, dat de schenker van eene lijfrente — altijd als ze tot onderhoud strekt — ze voor beslag onvatbaar kan verklaren. Waarom de wet hier uitdrukkelijk vermeldt, dat bij vestiging onder bezwarenden titel zoo'n beding onmogelijk is, is niet duidelijk. Het behoefde toch waarlijk niet gezegd, dat een schuldenaar niet zelf een deel van zijn vermogen in strijd met art. 1177 van het Burgerl. Wetb. voor executie door zijne schuldeischers onvatbaar kan verklaren. Art. 581 van den Code de Proc. civ. spreekt in de aan ons n°. 3 analoge bepaling, van „les sommes et objets disponibles déclarés” enz., evenzoo doet weder het Ontwerp van 1865: „legaten of schenkingen tot onderhoud, voor zoover deze niet vallen onder het wettelijk erfdeel”. Waarom of ons artikel van den Code

¹⁾ Dat art. 21, no. 3 beperkt die uitkeeringen echter tot: „de gelden door bloed- en aanverwanten verstrekt”. Valt, in strijd met de bedoeling, daar thans niet buiten hetgeen den gescheiden echtgenoot door den gewezen echtgenoot wordt uitgekeerd?

afwijkt, blijkt niet; er bestaat dus reden om aan een eenvoudig verzuim te denken. Immers naar de ratio legis is dat „disponibles” onmisbaar. De bepaling is gegrond op de overweging, dat schenker of erfflater de bedoeling hebben den schuldenaar te bevoor-deelen, niet diens schuldeischers en dat zij, wetende dat hun legaat of schenking alleen dezen zouden ten goede komen, eenvoudig ze zouden nalaten. Bovendien is het niet onbillijk tegenover de schuldeischers, welke, toen ze crediet verleenden, niet op die vermeerdering van het vermogen van hunnen schuldenaar konden rekenen. Maakt nu echter die schenking of dat legaat inbreuk op de legitieme, dan vervallen beide redenen tot die bepaling, de vermeerdering van het vermogen heeft toch plaats en de schuldeischers kunnen er bij het verleenen van crediet op gerekend hebben. De vraag zou nu echter kunnen gedaan worden wat onder onze geldende wet recht is; of, als een vader zijn zoon een legaat maakt juist ter waarde van de legitieme, de schuldeischers onder den executeur van het testament, of onder de ingestelde erfgenamen op dat legaat, niettegenstaande de erfflater het voor beslag onvatbaar heeft verklaard, beslag kunnen leggen. Naar den Code en naar het Ontwerp zou bevestigend moeten geantwoord worden; maar ook zonder uitdrukkelijke wetsbepaling kunnen we aannemen, dat de beslagene niet op grond der onvatbaarverklaring voor beslag, door erfflater of schenker gedaan, vernietiging van zoo'n beslag zal kunnen vorderen. De erfflater kon over dat deel van zijn vermogen niet beschikken; hij behoefde het niet toe te kennen en kon het niet onthouden; hij kon er dus evenmin eene bijzondere bestemming aan geven; we mogen dus aannemen, dat de schuldeischer zich op de legitieme van zijn schuldenaar in zoo'n geval mag beroepen. En wel op dezelfde

gronden, als waarop de schrijvers beslissen, dat de schuldeischers eener gemeenschap van goederen hun recht zullen kunnen doen gelden op de legitieme van een der echtgenooten, al is die ook gemaakt of geschonken met uitdrukkelijke bepaling, dat ze niet aan de gemeenschap, maar aan één der echtgenooten zal ten goede komen ¹⁾).

Art. 756 noemt in het nummer, dat we bespraken : „gelden en jaarwedden tot onderhoud”. De Code de Proc. civ. onderscheidt en spreekt van sommen en voorwerpen door schenker of erfplater voor beslag onvatbaar verklaard en in een volgend nummer van sommen en jaarwedden tot onderhoud, al heeft schenker of erfplater zich over vatbaarheid voor beslag niet uitgelaten. Onder zekere beperkingen zijn beide rubrieken aan beslag onderworpen voor schulden na schenking of verkrijging van het legaat gemaakt. Nu onze wetgever door van beide rubrieken één te maken zowel bestemming tot onderhoud als uitdrukkelijke verklaring der onvatbaarheid voor beslag in testament of acte van schenking eischt, heeft hij daarmee ook den rechter den plicht opgelegd om in elk geval van testament of acte kennis te nemen en na te gaan of wat voor beslag onvatbaar verklaard wordt inderdaad voor onderhoud moet dienen, of er aan onderhoud wel behoefte bestaat en of de tot onderhoud bestemde som voor haar doel niet te groot is ²⁾); eene taak die zeker den rechter vaak groote moeilijkheden zal kunnen veroorzaken.

Art. 756 verklaart ten slotte in zijne laatste

¹⁾ Diephuis, Het Nederl. Burgerl. recht, IV, blz. 230; Opzoomer, Het Burgerl. Wetb. verklaard, 1, blz. 211, no. 5; Asser en van Heusde, Handl. tot de beoefening van het Nederl. Burgerl. Recht, I (2e dr.), blz. 219.

²⁾ Aldus besliste dan ook het Gerechtshof te 's-Gravenhage bij arrest van 27 Febr. 1888 (Weekbl. no. 5560).

alinea, dat de onder nos. 2 en 3 opgesomde voorwerpen wel in beslag kunnen genomen worden, als de inbeslagnemer zelf onderhoud heeft te vorderen. Het geval dus dat iemand, die zelf onderhoud geniet b.v. eene vrouw van haren gewezen man krachtens vonnis van echtscheiding, ook zelf tot het betalen van onderhoud veroordeeld wordt b.v. aan hare moeder; de moeder zal dan beslag kunnen leggen op wat hare dochter te vorderen heeft: zeker eene casuspositie, die zich niet licht voordoen zal. Het Fransche artikel luidt: „les provisions alimentaires ne pourront être saisies que pour cause d'alimens”; de Fransche schrijvers begrijpen nu onder dat „pour cause d'alimens” ook het geval van schuld wegens geleverde levensmiddelen. Aldus vindt de bepaling ruimer toepassing. De woorden van ons artikel „aanspraak op onderhoud” maken echter zoo'n opvatting onmogelijk ¹⁾.

Aan het art. 757, dat thans aan de beurt van bespreking is, knopen zich verschillende twistvragen. Het artikel is uit art. 580 Code de Proc. civ. vertaald, doch met eene belangrijke wijziging; wordt daar gesproken van: „les traitemens et pensions dus par l'Etat,” ons artikel liet opzettelijk ²⁾ de beperking weg en spreekt van „bezoldigingen en pensioenen wegens ambten of bedieningen”; het omvat dus ook die, welke door andere openbare lichamen dan de staat, dus door provinciën, gemeenten enz. verschuldigd zijn.

Het artikel meldt nu, dat die bezoldigingen en pensioenen niet kunnen in beslag genomen worden dan zooals door de bijzondere wetten wordt bepaald.

¹⁾ Oudemans III, blz. 125; Boitard et Colmet-Daage, Leçons de Procédure civile, 1885, II, pag. 255, 256.

²⁾ Van den Honert, Handb. voor de Burgerl. Rechtsv., blz. 705.

Die wetten zijn zeer klein in aantal en daardoor krijgt de vraag belang, of het artikel als regel traktementen en pensioenen onvatbaar voor beslag maakt en het aan bijzondere wetten vergunt beslag op een deel en onder zekere formaliteiten weder toe te staan, of dat het artikel het geheele onderwerp aan bijzondere wetten laat, die dus beslag kunnen uitsluiten of beperken, terwijl, voor zooverre deze ontbreken, de gewone regel van art. 1177 van het Burgerl. Wetb. geldt. Hadden we niets dan het art. 757, dan zouden we naar zijne letter niet anders kunnen besluiten als dat onvatbaarheid voor beslag van traktementen en pensioenen daarin tot regel is gemaakt. Evenwel de bedoeling van het artikel is klaarblijkelijk eene andere. De geest van alle bepalingen over het niet voor beslag vatbare is weinig goedgunstig voor den schuldenaar; de regel van de aansprakelijkheid voor schulden van ieder met zijn geheele vermogen wordt streng gehandhaafd; alleen eenige nauw begrensde uitzonderingen zijn toegelaten. Nu zag de wetgever in, dat t. o. v. traktementen en pensioenen eenige uitzonderingen op het beginsel noodig waren, die, al naar de zeer verschillende gevallen die zich kunnen voordoen, voor een kleiner of grooter deel aan den rechthebbende behoorden gewaarborgd te worden. De wetgever achtte nu het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. niet de geschikte plaats om die regeling op te nemen; een artikel liet haar dus over aan bijzondere wetten ¹⁾; het is dus duidelijk, dat de wetgever aan bijzondere wetten het maken van uitzonderingen wilde opdragen; allermint kan het zijne bedoeling zijn

¹⁾ Het artikel 757 had, naar deze opvatting, geheel kunnen zijn weggelaten, gelijk dan ook het Ontwerp van 1865 op grond harer overbodigheid zoo'n bepaling niet meer bevat; c. f. Mem. v. Toel., Boek V, blz. 171.

geweest eene zoo belangrijke afwijking van zijn beginsel maar voorshands toe te laten, tot latere wetten die uitzonderingen zouden komen beperken. Zoo werd dan ook het art. 580 van den Code de Proc. civ., dat dezelfde dubbelzinnige redactie heeft, bij ons vóór 1838 opgevat, gelijk uit de speciale wetten blijkt, onder zijne heerschappij gemaakt, b.v. uit de straks te bespreken Wet van 24 Jan. 1815 (Stb. 5), die in haar art. 1 uitdrukkelijk beslag op traktementen en pensioenen verbiedt. Evenzoo bedoelde ook onze wetgever van 1838 zijne bepaling, toen hij die in de Memorie van toelichting aldus aanpreeft: „Dit onderwerp schijnt meer geschikt „voor afzonderlijke bepalingen, waarbij het belang „van den staat en van de door dezen bezoldigde „ambtenaren meer bijzonder in het oog wordt ge- „houden dan voor algemeene voorschriften van het „gewoon burgerlijk regt” ¹⁾. Insgelijks blijkt die opvatting van den wetgever volkomen duidelijk uit de gemakkelijkheid, waarmede hij overging om uit ons artikel de woorden van het Fransche: „*dis par l'Etat*” weg te laten, wat in het door ons bestreden stelsel eene waarlijk niet geringe uitbreiding ware van de aangenomen uitzondering op het hoofdbeginsel der executie. We lezen daarvan eenvoudig dit: „Bij de beraadslagingen hierover heeft „de eerste afdeeling voorgesteld dit artikel te ex- „tenderen tot bezoldigingen en pensioenen, die uit „stedelijke kassen of door openbare instellingen „worden voldaan, want ook te dien aanzien schijnt „het openbaar belang bijzondere bepalingen nood- „zakelijk te maken” ²⁾, en verder dat toen aldus het artikel aangenomen werd. We komen dus tot de slotsom, dat arrest op traktementen en pen-

¹⁾ Van den Honert, blz. 705.

²⁾ Van den Honert, t. a. p.

sioenen steeds veroorloofd is, zoo geene bijzondere wetten dat beperken of verbieden ¹⁾.

Welke zijn dan die wetten door art. 757 bedoeld? Bij het beantwoorden dier vraag moeten we naar drie soorten van wetten onderzoek doen: namelijk er kunnen er zijn die uit den Franschen tijd stammen, dan wetten van vóór 1838 en eindelijk die, welke sedert het tot stand komen van het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. gegeven werden. Men vindt die van de eerste twee rubrieken opgesomd bij van den Honert, Handboek blz. 705, noot 1. Van bijna alle die wetten is het zeker, dat ze door latere regeling van haar onderwerp zijn afgeschaft. Betwist is dat slechts van ééne wet van elke rubriek. Vooreerst is dat een Arrêté van 18 nivôse an XI (18 Jan. 1803), bij hetwelk de kerkelijke traktementen in hun geheel voor geen beslag vatbaar verklaard worden ²⁾ en wat de tweede soort betreft de Wet van 24 Januari 1815 (Stb. 5), *betreffende het leggen van arresten en het vragen van kortingen op traktementen, soldijen en pensioenen bij de hoofden der onderscheidene departementen van administratie* ³⁾. Die laatste wet verbiedt vooreerst elk arrest „op

¹⁾ Evenzoo oordeelt Diephuis in Opmerkingen en mededeelingen betr. het Nederl. Regt, I, blz. 24 vlgg.; Oudemans, III, blz. 129; de Martini *ad B. W.* 1185 *d.* 4; Rechtbank Zwolle 3 Jan. 1844, in strijd met de conclusie van het O. M. (R. Bijbl. VI, blz. 706—710); Rechtbank Breda 2 Maart 1847 (Weekbl. no. 853); Rechtbank Zwolle 2 April 1851 (Weekbl. no. 1415). In anderen zin oordeelen de Pinto, II, 2, blz. 859; van Hall in R. Bijbl. VI, pag. 710; Rechtbank 's-Hertogenbosch 13 April 1842 (Weekbl. no. 293).

²⁾ „Les traitemens ecclésiastiques sont insaisissables dans leur totalité.” Te vinden bij Fortuyn, Verzameling van Wetten en Besluiten van Franschen oorsprong, II, blz. 227.

³⁾ De wet is o. a. in haar geheel te vinden bij Vernede, Handl. t. d. Nederl. Wetg. ad art. 757 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. 3a.

gelden, effecten, papieren of goederen, berustende onder onze Secretarissen van Staat of andere hoofden van administratiën in hunne kwaliteit, of op eenige bureaux of kantoren tot de algemeene 's lands administratie behoorende ¹⁾, en speciaal niet op eenige ordonnantiën van betaling." Dat verbod wordt verder uitgestrekt tot beslag op „gelden of andere objecten, berustende onder provinciale, plaatselijke of andere administratiën, voor zooverre die betrekking hebben tot zee- of rivier-waterkeerende werken, de sluiswerken daaronder begrepen." Ieder, die nu krachtens een vonnis of conservatoor op zulke gelden enz. aanspraak maakt, zal „zich moeten adresseren aan den Secretaris van Staat of het hoofd der administratie onder welke die gelden of objecten berusten of behooren; en zal daaromtrent als dan op zoodanige wijze worden gehandeld, als Wij, op het rapport van den Secretaris van Staat of ander hoofd van administratie, aan wien het adres zal gemaakt zijn, zullen oordeelen te behooren." De wet regelt verder wat t. o. v. de traktementen der officieren van land- en zee-macht van allen rang, mitsgaders der administrateurs en officieren van gezondheid, gelijk mede op de pensioenen van de officieren van land- en zee-macht het beslag zal vervangen; de departementen van oorlog en marine zullen namelijk, onder bepaalde omstandigheden en onder voorgescreven formaliteiten, korting kunnen verleen ten bate van crediteuren, die minstens f 25 te vorderen hebben; die korting zal bedragen een vierde deel van traktementen en pensioenen van zestienhonderd gulden en daarbeneden en een derde deel zoo deze grooter zijn. Deze wet van 1815 is door

¹⁾ Zoo besliste de Rechtbank te 's-Gravenhage, dat daaronder valt de hoofdadministratie van een regiment artillerie (Vonnis van 25 Maart 1845, Weekbl. no. 597).

verschillende latere wetten toepasselijk verklaard op nog andere pensioenen.

Gaan wij eerst na, of die laatste wet, welke practisch verreweg de belangrijkste der twee is, al of niet door latere wetten is afgeschaft. Het door haar behandelde onderwerp is in geene latere speciale wet opnieuw behandeld, zoodat alleen de vraag te bespreken is, of het Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. of wel de Wet van 16 Mei 1829, *omtrent de afschaffing der nog in werking zijnde wetboeken, op het tijdstip der invoering van de nationale wetboeken* (Stb. 93), onze wet van kracht heeft beroofd. Van het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. komt hier alleen art. 757 in aanmerking, het cenige dat van beslag op bezoldigingen en pensioenen spreekt. Dit artikel doet nu, naar onze meening, niets aan de voortdurende geldigheid der Wet van 1815 af. We betoogden boven, dat art. 757 eene overbodige bepaling is, die eenvoudig aan speciale wetten overlaat om voor traktementen enz. van de gewone regels der executie af te wijken. Hoe zou nu zulk een artikel eene wet, die reeds zulke afwijkingen geeft, kunnen afschaffen? Evenmin zal men mogen aannemen, dat het feit, dat met het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. nieuwe algemeene regelen over de executie worden gegeven, aan eene zeer speciale regeling van één punt zou derogeeren. Buitendien onze wet werd onder de heerschappij van den Code de Proc. civ. gegeven, welks art. 580, gelijk we boven zagen, voor zoover onze vraag betreft, niet van art. 757 verschilt. Als nu art. 757 het beslag van traktementen aan bijzondere wetten overlaat, volkomen als de Code deed, is het toch niet aannemelijk, dat het daarmede de eenige bijzondere wet over dit onderwerp wil afschaffen; neen, het bekrachtigt juist die wet uitdrukkelijk. Dit werd dan ook in de Memorie van toelichting op art. 757 duidelijk gezegd: „Men heeft gemeend ten aanzien

„van het beslag op jaarwedden en pensioenen te moeten verwijzen naar de bijzondere wetten, die op dit punt bestaan of nader zullen worden ge„maakt”¹⁾. Maar, zegt men, heeft niet het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. de Wet van 1815 afgeschaft, dan toch art. 2 der Wet van 16 Mei 1829. Dit artikel luidt: „het tegenwoordig wetboek op de manier van procederen in burgerlijke zaken, mitsgaders de besluiten en verordeningen, daartoe betrekkelijk, zijn afgeschaft op den dag der invoering van het nicuwe Wetboek van burgerlijke regtsvordering.” Het komt er dus op aan te weten wat die besluiten en verordeningen, daartoe betrekkelijk, zijn. Die vraag heeft algemeen belang, daar de Wet van 1829 dezelfde uitdrukking gebruikt t. o. v. alle in te voeren wetboeken. Nu is het, naar onze meening, eene te letterlijke interpretatie om aan te nemen dat de woorden: „besluiten en verordeningen” niet zouden omvatten wetten of wat kracht van wet heeft verkregen; de geschiedenis der bepaling en speciaal het bij de beraadslaging gesprokene bewijzen dat²⁾; maar wat is de zin der woorden: „daartoe betrekkelijk”? Wil de wetgever daarmede alle bepalingen treffen, die tot het procesrecht behooren? Het komt ons voor van niet; alleen die, welke tot het wetboek behooren en dus zijne artikelen wijzigen, interpreteeren of hunne uitvoering regelen. Eene wet over een speciaal onderwerp, van de beginselen in het wetboek gehuldigd voor dat speciale onderwerp afwijkend, wordt er dus allermintst door getroffen; ook al verwijst dat Wetboek in eene overbodige bepaling naar zoo'n wet³⁾. Doch, hoe

¹⁾ Van den Honert, blz. 705.

²⁾ Zie hierover Diephuis in Opmerk. en Mededeel., I, blz. 142.

³⁾ Vergelijk Diephuis, Het Nederl. Burgerl. Regt., I, blz. 129.

dit zij, het is in elk geval ongerijmd te meenen, dat de wet op de afschaffing eene wet zou hebben willen treffen, die door het wetboek zelf bekrachtigd wordt.

Nu erkent men soms het hier betoogde, voor zoover het verbod van beslag op traktementen en pensioenen betreft; maar de Wet van 1815 gaat verder, gelijk wij zagen, en verbiedt elk beslag van gelden enz. onder ministers enz. berustende „ter voldoening van aannemingen, leveranciën als anderszins”; daarvan nu, zegt men, spreekt art. 757 niet; dat deel der wet is dus niet bekrachtigd, maar afgeschaft. Hiertegen kan weder worden aangevoerd wat boven reeds gezegd werd; art. 757 verbiedt volstrekt niet het beslag verder te beperken dan het Wetboek van Rechtsv. doet; de *lex generalis* t. o. v. het beslag dorogeert allermint aan de reeds vroeger bestaande *lex specialis*, die het beslag in sommige gevallen verbiedt of beperkt; en dit te minder omdat die latere *lex generalis* volkomen gelijkloidend is aan die van het vroegere recht — n.l. de Code —, onder welks heerschappij de *lex specialis* van 1815 is tot stand gekomen. Een beroep op art. 737 Wetb. van Burgerl. Rechtsv., dat beslag onder ontvangers of andere bewaarders van openbare kassen regelt, kan evenmin opgaan. Men zegt: hoe kon het wetboek dat beslag regelen, als het de Wet van 1815 wilde laten bestaan, die het beslag onder de landsadministratie verbiedt? Evenwel vooreerst is ook art. 757 uit den Code de Proc. civ. overgenomen; men zou over het hoofd hebben kunnen zien, dat het artikel overbodig was geworden; maar het is niet overbodig, want er zijn talrijke „openbare kassen”, die niet behooren tot de „landsadministratie” ¹⁾.

¹⁾ De afschaffing der wet wordt aangenomen door Diephuis in Opmerk. en Mededeel., I, blz. 30, 141—147;

Wat is na onze conclusie over de Wet van 1815 ons oordeel over de tweede wet over beslag op traktementen, welker geldigheid wordt betwist, n.l. over het Arrêté van 18 nivôse an XI, dat — gelijk we zagen — kerkelijke traktementen in hun geheel voor beslag onvatbaar verklaart? Dit Fransche Arrêté werd bij keizerlijk decreet van 22 Juni 1810 ¹⁾ hier te lande executeerbaar verklaard, waardoor het onbetwistbaar kracht van wet heeft verkregen. Over de vraag, of het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. of de Wet van 16 Mei 1829 deze wettelijke verordening van kracht hebben beroofd, geldt volkomen wat over de Wet van 1815 werd opgemerkt; maar hier is een derde punt te bespreken, n.l. of de Wet van 1815 zelf dit arrest niet heeft afgeschaft. Hierop nu moet ons antwoord bevestigend luiden ²⁾. Het arrêté verbiedt alleen beslag op de traktementen door den staat aan de geestelijken betaald en

anders oordeelen Oudeman, III, blz. 127; de Pinto, II, 2, blz. 860 vlgg.; Rechtsgel. Adv., II, blz. 155 vlgg.; Diephuis. Het Nederl. Burgerl. regt, VII, blz. 353 (die daarmede van zijn vroeger verdedigd gevoelen terugkomt); Vernede op art. 757 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv., noot 4; de Martini op art. 1185 Burgerl. Wetb., noot d, 4; Provinciaal Gerechtshof van Noord-Brabant 24 Dec. 1839 (N. R. dl. IV, § 61); Rechtbank te 's-Gravenhage 21 Jan. 1842 (Weekbl. no. 283), bevestigd door Provinciaal Gerechtshof van Zuid-Holland 29 Nov. 1843 (Weekbl. no. 454); Rechtbank te 's-Gravenhage 25 Maart 1845 (Weekbl. no. 597); Hooge Raad 26 Febr. 1892 (Weekbl. no. 6156). De Pinto, de Rechtsgel. Adv. en de geciteerde jurisprudentie nemen uitdrukkelijk de geldigheid der *geheele* wet aan. Dat de wet alleen nog wat traktementen en pensioenen betreft, geldt, wordt betoogd in Weekbl. voor de burgerl. administratie no. 1671 en 2237 (dit laatste betoog overgenomen in Weekbl. v. h. Recht no. 6174); zie ook no. 1772.

¹⁾ Fortuyn, I, blz. 9.

²⁾ Fortuyn, II, blz. 227 houdt het arrêté nog voor geldig na 1838; evenzoo Oudeman, III, blz. 126, 127; de Martini ad art. 757 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. Voor afgeschaft wordt het gehouden door het Rapport der Commissie van

geeft dus eenen regel voor één soort traktementen; de Wet van 1815 nu geeft in art. 1 en 2 eene algemeene regeling en verbiedt arrest onder de rijksadministratie, ter zake van alle traktementen, terwijl ze een middel aan de hand doet aan de schuldeischers om zonder zulk arrest voldoening te vinden. Nu derogeert zeker in het algemeen eene latere generale wet niet aan eene vroegere speciale, maar, naar het ons voorkomt, in dit geval wel. Er bestond eene Fransche wet die beslag op één soort traktementen verbod en nu geeft de vaderlandsche wetgever een algemeen verbod van arrest op alle traktementen en pensioenen; het algemeene verbod vervangt nu het speciale en de in het algemeen gegeven mogelijkheid om zonder arrest tot het doel te komen wordt dus ook voor alle soorten van traktementen van kracht. Wel geeft de Wet van 1815 eene regeling van het vragen van korting alleen wat betreft de traktementen van officieren (door latere wetten gelijk we zagen wijder van toepassing gemaakt), maar art. 2 der wet geeft voor alle overige gevallen, waarin art. 1 arrest verbiedt, aan schuldeischers het recht zich tot den betrokken minister of hoofd van administratie te wenden, op wiens rapport de koning dan geheel vrij is om al of niet korting, groot of klein, te verleenen. Het practische belang van de vraag naar de geldigheid van het arrêté van 18 nivôse an XI is dus of de koning die bevoegdheid heeft; geldt het nog, dan is beslag op geestelijke traktementen verboden en kunnen daaruit schuldeischers nimmer eenige voldoening krijgen; is onze conclusie juist en heeft de Wet van 1815 het arrêté vervangen,

onderzoek aangaande de alsnog hier te lande vigeerende wetten van Franschen en anderen oorsprong, benoemd bij Kon. Besl. van 5 Febr. 1849 (Stb. 5), bijlage C, hoofdst. V, pag. 119; evenzoo door de Pinto, II, 2, blz. 862, 863.

dan kan de koning den schuldeischers voldoening hunner pretensien uit de geestelijke traktementen toestaan. Uit den aard der zaak doet zich de vraag naar het bestaan van het arrêté in de practijk niet vaak voor; vandaar ook dat — anders als over de Wet van 1815 — over het arrêté geene jurisprudentie bestaat. Mr. Leon ¹⁾ deelt echter mede, dat het Departement van den Hervormden Eeredienst, dat van Financiën en de Algemeene Rekenkamer steeds ons gevoelen deelden en uit kracht der Wet van 1815 en de machtiging bij Kon. Besl. van 23 Aug. 1826 no. 40 verleend op traktementen van geestelijken korting verleenden; Mr. van Rossem ²⁾ bevestigt dit en bericht, dat ook thans nog op dezelfde wijze wordt beschikt.

Dat de Wet van 1815 nog geldt, is, gelijk we zagen, ook door den wetgever sinds 1838 meer dan eens aangenomen. Zoo heeft art. 40 der Wet van 9 Mei 1846, *betreffende de burgerlijke pensioenen* (Stb. 24), haar, zoowel wat de bepalingen over de arresten als over de kortingen betreft, voor de burgerlijke pensioenen gehandhaafd en toepasselijk verklaard ³⁾. En evenzoo deden art. 30 der Wet van 9 Mei 1890, *tot regeling van de pensioenen der burgerlijke ambtenaren* (Stb. 78), en art. 22 der Wet van denzelfden datum, *tot regeling van het pensioen der weduwen en weezen van burgerlijke ambtenaren* (Stb. 79). Dergelijke bepalingen gaven ook art. 68 der Wet van 28 Aug. 1851, *tot regeling der militaire pensioenen bij de zeemagt* (Stb. 127), en art. 67 der Wet van denzelfden datum, *tot*

¹⁾ De Rechtspraak van den Hoogen Raad tot 1850, ad art. 757 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv., 8, b.

²⁾ Tweede uitgaaf van hetzelfde werk, bijgewerkt tot 1885 door Mr. W. van Rossem, t. a. p.

³⁾ Dat zelfde artikel verklaarde haar tevens „bij deze ook van kracht voor de provincie Limburg.”

regeling der militaire pensioenen bij de landmagt (Stb. 129); volgens die beide laatste wetten kunnen op de pensioenen, verleend aan schepelingen of mariniers en aan militairen beneden den rang van officier of aan weduwen van officieren en minderen, zoomede op de onderstanden verleend na ontslag op advies van een raad van onderzoek, ten behoeve van particuliere schuldeischers geene kortingen worden toegestaan, dan ter zake van gelden, verschuldigd voor woning, kleeding en verdere noodwendige levensbehoeften, en kunnen voor de opgenoemde onderwerpen de hoofden van de departementen van Marine en Oorlog, onverschillig de hoegrootheid van de verschuldigde som, na een ingesteld onderzoek in den geest der bepalingen van de Wet van 1815 — behalve op de onderstanden verleend aan kinderen beneden de 18 jaren — korting verleenen hoogstens tot een zesde van de pensioenen of onderstanden meer bedragende dan honderd gulden in het jaar, en hoogstens tot een achtste van die van honderd gulden of daar beneden ¹⁾).

Over de Wet van 24 Jan. 1815, welker geldigheid dus als vaststaande mag aangemerkt worden, bestaan nog verschillende vragen. De wet verbiedt, gelijk we zagen, in art. 1 beslag op: „gelden, effecten, papieren of goederen” berustend onder 's lands administratiën. Er is nu gevraagd, of daarmee elk beslag verboden is op inschulden, die iemand van den staat te vorderen heeft of dat alleen bedoeld is beslag te verbieden op objecten (gelden, enz.) die onder den staat berustend aan een ander *behooren* en op de inschulden, die het artikel speciaal noemt. De vraag is ontstaan door de woorden van artikel 1, dat aldus luidt: „Geenerhande arresten zullen verleend of gedoogd worden op gelden,

¹⁾ Vergelijk Leon; ad art. 757 Wetb. v. Burgerl. Rechtsv.

effecten, papieren of goederen berustende onder enz., en speciaal niet op eenige ordonnantiën van betaling, welke, zoo ter zake van traktementen, soldijen of pensioenen, als ter voldoening van aannemingen, leveranciën, als anderszins reeds geslagen zijn of nog moeten worden." Men vroeg nu: is beslag op eene schuld van den staat aan een particulier niet ter zake van traktementen, pensioenen, aannemingen of leveranciën wel geoorloofd? Kan b. v., wanneer iemand over eenige vordering tegen den staat heeft getransigeerd, een crediteur van dien crediteur van den staat op dien transactie-prijs wel beslag leggen? In zoo'n geval zou dan de ratio der wet, in bevordering van eenen onbelemmerden loop der administratie gelegen, niet aanwezig zijn, omdat hier die geregelde gang geen gevaar loopt, daar het door den staat verschuldigde bedrag volkomen vaststaat. Maar men kan antwoorden, dat de wet aan de rijksadministratie niet alleen de moeilijkheid wil besparen van een proces met den beslaglegger over de grootte van wat de staat als derde beslagene onder zich heeft; maar dat de wet de openbare administratie geheel wil bevrijden van den last als derde beslagene voor den rechter te moeten verklaren over hare schuld en dat juist het gemak voor de administratie gelegen is in de bevoegdheid steeds aan hare schuldeischers te kunnen voldoen, tenzij er korting is gevraagd en toegestaan. En de woorden van het artikel zijn daarmee in overeenstemming: „geenerhande arresten zullen verleend of gedoogd worden”: wat verder vermeld wordt: „en speciaal niet” enz. wil als voorbeeld den hoofregel verduidelijken en behoort allerminst limitatief opgevat ¹⁾).

¹⁾ In dezen zin Regtsgeel. Adv., II, blz. 159—161; Hooge Raad, Arrest van 26 Febr. 1892 (Weekbl. no. 6156).

Wie kan zich op het verbod van het beslag beroepen? De wet wil aan de administratie moeilijkheden besparen, geenszins het slechten betalers gemakkelijk maken; de schuldenaar kan zich dus niet op nietigheid van het beslag beroepen, slechts de administratie, zoo ze wil, maar ze kan het ook nalaten. Zoo wordt er geredeneerd ¹⁾. Er moet op gewezen worden, dat dit stelsel niet op de wet zeli, maar alleen op hare ratio is gebouwd. Wat is nu het doel der wet? Aan haar hoofd lezen we: „Alzoo „Wij in overweging genomen hebben de noodzake- „lijkheid om bepalingen te maken tegen het leggen „van arrest op enz. ten einde den onbelem- „merden loop dier administratiën te verzekeren. „En willende tevens die bepalingen in verband „brengen met de belangen der individuele ingezetenen, „Zoo is het” enz. Niet alleen dus de onbelemmerde loop der administratie, maar ook de belangen der ingezetenen. Worden met die ingezetenen nu bedoeld de ambtenaren enz., wien een deel van wat hun toekomt wordt gewaarborgd, of de schuldeischers van die ambtenaren, wien in ruil voor het hun ontnomen beslag gelegenheid wordt gegeven korting te vragen? Waarschijnlijk beide rubrieken; in alle geval het belang der ambtenaren enz. is evenzoo de bedoeling der wet, die hun althans een deel van wat zij van den staat verdienen of in jonger jaren verdiend hebben in handen wil doen komen. Waarom anders de korting zoo klein gemaakt, een vierde of een derde, ook bij gepensioneerden, van wie de staat toch bij beslag geene werkstaking heeft te vreezen? Zou de loop der administratie niet evenzeer verzekerd zijn, als beslag verboden werd, maar aan de administratie de verplichting opgelegd om op verzoek het geheel ten bate der schuldeischers in te korten? Is

¹⁾ Rechtsgel. Adv., II, blz. 161, 162.

dit juist, dan is ook de geheele redeneering, dat alleen de administratie zich na gedaan beslag op de wet beroepen mag, ongegrond. Buitendien de wet zegt uitdrukkelijk: „Geenerhande arresten zullen verleend of gedoogd worden”; deze woorden nu maken geenszins onderscheid tusschen administratie en schuldenaar. En waar zou het met de rechtszekerheid heen, indien het der administratie vrijstond nu en dan, als het haar goeddacht, het onder haar gelegd arrest te erkennen? Geen schuldeischer zou dan kunnen nalaten het beslag te leggen en de administratie op te roepen ter aflegging der verklaring van derden gearresteerde; want wellicht dat ditmaal de administratie het beslag eens zou willen erkennen.

Dezelfde rechtsonzekerheid zou bestaan, als in bevestigenden zin op eene andere vraag, met de vorige samenhangend, moest geantwoord worden. Het is deze, of de administratie vrij is in de beschikking op het verzoek om korting te verlenen op traktementen en pensioenen, of ze die dus, als het haar goeddunkt, weigeren en, heeft ze ze toegestaan, naar welgevallen intrekken kan ¹⁾). Het komt ons echter voor dat dit antwoord ontkennend luiden moet. De wet toch verbiedt in zijn eerste artikel alle beslag; art. 2 luidt nu: „Alle degenen, welke, ter voldoening aan een vonnis of tot securiteit van eenige pretensiën, ten laste van particuliere ingezetenen of van eenige corporatie, aanspraak maken op eenige gelden of andere objecten in artikel 1 vermeld, zullen zich moeten adresseren aan den Secretaris van Staat of het hoofd der administratie, onder welke die gelden of objecten berusten of behooren; en zal daaromtrent, alsdan op zoodanige wijze worden gehandeld, als

¹⁾ Dit gevoelen werd verdedigd door den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad in zijne conclusie opgenomen in Weekbl. no. 6155. De Hooge Raad besliste in zijn bij die conclusie behoorend arrest van 4 Maart 1892 dit punt niet.

Wij op het rapport van den Secretaris van Staat of ander hoofd van administratie, aan wien het adres zal gemaakt zijn, zullen oordeelen te behooren." De wet laat het dus in het algemeen vrij aan den koning om in elk geval te beslissen, wat in de plaats moet komen van het verboden arrest. Maar in de artikelen 3 en volgende beperkt de wet die vrijheid voor één geval, n.l. t. o. v. traktementen en pensioenen van officieren der land- en zeemacht; op deze is het mogelijk korting te verkrijgen onder bepaalde omstandigheden en tegen het vervullen van zekere formaliteiten. Bij eenige andere wetten — we zagen het — is de regeling voor dat ééne geval tot andere gevallen uitgebreid. Volkomen rationeel is, dat de wet, die den koning in het algemeen over het verleenen van korting laat beslissen, voor één geval die beslissing reeds zelf geeft. Maar is het aannemelijk, dat de wet die beslissing voor dat ééne geval van den koning op diens ministers zou willen overbrengen en dan 17 artikelen van de 19, die ze telt, zou gebruiken om te bepalen, niet hoe die ministers *moeten* beslissen, maar hoe ze dat *kunnen* doen? Er wordt, om de vrijheid van beslissing van de administratie niettegenstaande art. 3—19 te betoogen, een beroep gedaan op de woorden der wet. Art. 3, het eerste dat van korting spreekt, zegt: „Op de traktementen enz. . . zal door de Departementen van Oorlog en van Marine respectievelijk korting kunnen worden verleend, onder de bepalingen in de volgende artikelen vastgesteld." „Zal kunnen worden verleend", ze kunnen het dus ook laten. Het komt ons voor, dat men te ver gaat met dat uit de minder gelukkige uitdrukking door het artikel gebruikt af te leiden; het is, dunkt ons, te verklaren, hoe de wet er toe kwam om aldus te spreken. Niet altijd wordt de korting verleend, blijkt uit de latere artikelen: een verzoekschrift van bepaal-

den vorm en inhoud moet ingediend; de officieren moeten zich niet te velde bevinden, de schulden moeten een jaar oud zijn, boven *f* 25 groot, van een bepaalden aard, enz.; de korting wordt dus niet altijd verleend, maar *zal kunnen* verleend worden en dan wel „onder de bepalingen in de volgende artikels vastgesteld.” Zoo wordt de onbestemde uitdrukking van het artikel wel niet gerechtvaardigd, maar toch verklaard. De andere artikelen, die de nadere bepalingen over de korting behelzen, spreken dan ook volstrekt niet zoo onzeker; zoo art. 11. al. 2: „Zoo de officier de wettigheid der schuld erkent, . . . zal de korting dadelijk verleend worden.” Zoo bepaalt art. 18, dat als er schuld aan den lande zal blijken te bestaan, de kortingen zullen ophouden ten bate van particulieren te loopen totdat de staat voldaan is, eene bepaling die overbodig ware, als de administratie de korting naar welgevallen kon intrekken.

Eene nieuwe vraag, die zich over de Wet van 1815 voordoet, is er slechts eene, als het antwoord, door ons op de vorige gegeven, juist is. Het is die, of de staat, welke korting verleent van een bepaald bedrag, nu zelf voor dat bedrag schuldenaar wordt van hem, ten bate van wien die korting werd toegestaan. Ware dat aldus, dan zou de staat met de betaling der korting, eenmaal toegestaan, moeten doorgaan, al verloor de oorspronkelijke schuldenaar het recht op de uitkeering, waarop gekort wordt. Het dunkt ons, dat de onjuistheid van dit stelsel in het oog springt; de regeering verleent hare tusschenkomst om den crediteur betaling te verschaffen uit het traktement, dat niet mag in beslag genomen worden; maar hare rechtsverhouding tot den traktementgerechtigde verandert niets, van schuldvernieuwing is geen spoor en — want aldus deed zich de vraag in de practijk voor — geraakt

de traktementgerechtigde in staat van faillissement of van kennelijk onvermogen, dan heeft op het eerste verzoek van den curator de staat op te houden met uitbetaling van het gekorte aan enkele schuldeischers ¹⁾).

De laatste vraag, die we hier over de Wet van 1815 te bespreken hebben, is die of ook de staat, zoo hij eene vordering heeft op den traktement- of pensioengerechtigde, tot verkrijging van voldoening op de door hem zelf uit te keeren gelden slechts kan korten, of dat de gewone regels van compensatie gelden. Art. 18 der Wet van 1815 luidt in zijn eerste lid: „Wanneer een officier gelden aan den lande mogt verschuldigd zijn, zullen dezelve altijd bij voorkeur worden ingehouden, al ware het ook, dat er reeds kortingen ten behoeve van particulieren mogten verleend zijn, welke dan zoo lange zullen cesseren, tot dat de schuld aan den lande geheel zal zijn gekweten.” Bij de strekking der wet om aan traktement- en pensioengerechtigden een deel van het hun toekomende te waarborgen, bewijzen de woorden: „zullen dezelve altijd bij voorkeur worden ingehouden” voldoende, dat de wet den staat wel boven andere crediteuren wil bevoordeelen door hem preferentie toe te kennen, maar niet hem geheel van de beperking, in het vragen der korting gelegen, wil vrijstellen. De quaestie deed zich het meest voor bij belasting-schulden van traktement- en pensioengerechtigden; tot 1850 huldigde het Departement van Financiën de hier verdedigde opvatting. Toen veranderde het van meening en paste in zulke gevallen de gewone regelen der compensatie toe; totdat in 1852

¹⁾ Aldus besliste de Hooge Raad in het reeds geciteerde arrest van 4 Maart 1892 (Weekbl. no. 6155).

de Hooge Raad de vraag ten bate der pensioen- en traktementgerechtigden besliste ¹⁾).

De voor executie niet vatbare zaken, die we tot zooverre beschouwden, vonden we vermeld in het Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. of in wetten en besluiten daarmede in direct verband. Nog treffen we in onze verdere wetgeving enkele bepalingen aan, die hier ook vermeld moeten worden. Over de executie van arbeidsloon vinden we slechts ééne bepaling; art. 21, al. 3 van de Wet van 7 Mei 1856, *houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardij-schepen* (Stb. 32), verbiedt beslag op de gagie van den schipper en van de overige schepelingen; dit verbod is absoluut; de cessie, die het artikel ook in het algemeen verbiedt, staat het evenwel bij uitzondering toe ten behoeve van ouders, huisvrouw en kinderen voor de helft, en ten behoeve van andere bloed- of aanverwanten tot in den vierden graad voor een derde deel; die uitzonderingen betreffen echter alleen de cessie geenszins het beslag ²⁾). Dat verbod van beslag is evenwel volstrekt niet gegeven ten bate van de schepelingen, slechts, gelijk de titel der wet aanduidt, ter handhaving van de tucht; de wet geeft namelijk verschillende gevallen, waarin schipper en schepelingen met verbcuurte van gagie kunnen worden gestraft ³⁾; die gagie wordt dan door de reederij of door wien ze schuldig zal zijn ingehouden; was nu beslag toegelaten, dan zouden die bepalingen vaak illusoor blijken. De Memorie van toelichting drukt dit aldus uit: „ Doch

¹⁾ Bij arrest van 2 Jan. 1852, conform de conclusie van het Openb. Ministerie (R. XL, blz. 334).

²⁾ Aldus oordeelde ook de Rechtbank te Amsterdam bij vonnis van 5 Oct. 1864 (Weekbl. no. 2642).

³⁾ B. v. art. 5, 7, 9, 21, al. 5.

„zal die straf eenigen invloed hebben, zal de
 „schepeling eenig gewicht daaraan hechten, dan
 „moet hem vooraf meerdere zekerheid worden
 „gegeven dan hij tot nog toe heeft, dat hij in
 „persoon de gagie ontvangen zal en dat deze niet
 „door vroeger gemaakte schulden en daaruit voort-
 „spruitende vorderingen geheel of gedeeltelijk ver-
 „smelte.

„Het is genoegzaam bekend, welke misbruiken
 „in dit opzicht tot nu toe plaats hebben. Blijft
 „dit zoo, dan zal de matroos zich om geldelijke
 „straf weinig of niet bekommeren, daar hij veel-
 „tijds na volbrachte reizen, uit hoofde van vroegere
 „schuld, toch niets meer te vorderen heeft. Daarom
 „stelt de Regering bij art. 23 (*nu art. 21*) voor,
 „om de gagie van alle schepelingen onvervreemdbaar
 „en voor geen beslag vatbaar te stellen, behoudens
 „de daar bepaalde restrictiën” ¹⁾.

Deze ratio der bepaling beslist tevens de vraag, wat we onder het „beslag”, waarvan gesproken wordt, moeten verstaan; het artikel wil slechts het inhouden der gagie door de reederij mogelijk maken en verbiedt dus executeur en conservator derden-arrest onder handen der reederij. Arrest onder handen van den schipper of schepeling zelf, of zelfs onder handen van dengeen, die op zijne machtiging ontving (art. 21, al. 1 der Wet), is geenszins uitgesloten.

Eene tweede beperking der executie vinden we in de Wet van 28 Juni 1881, *tot regeling van het auteursrecht* (Stb. 124). Art. 1 dier wet omschrijft dat recht als „het recht om geschriften, plaat-, kaart-, muziek-, tooneelwerken en mondelinge voordrachten door den druk gemeen te maken, alsmede om dramatisch-muzicale werken en tooneelwerken

¹⁾ Bijlagen tot de hand. der Tweede Kamer, 1855—1856.

in het openbaar uit of op te voeren." Art. 9, al. 3 verklaart nu dat recht niet vatbaar voor beslag. Het eerste ontwerp der wet miste die bepaling; in het Voorloopig Verslag werd door „vele leden” bij het artikel, dat de overdracht van het recht toelaat, gevraagd, hoe beslag moest plaats hebben en de wensch uitgesproken het te verbieden. De regeering voldeed aan dat verlangen en zonder nadere motiveering werd aan art. 9 de derde alinea toegevoegd. De geschiedenis leert ons dus niets over den zin van het woord „beslag” in het artikel. We zullen het dus in zijnen gewonen taalkundigen zin moeten verstaan, zoodat conservator en executeur arrest van het auteursrecht moet verboden geacht worden, zoowel onder den auteur zelf als onder hem, op wien het krachtens art. 9 onder bijzonderen titel of door erfopvolging geheel of gedeeltelijk is overgegaan. Uit den aard van de zaak heeft het verbod slechts betrekking op beslag onder handen van den schuldenaar; beslag op auteursrecht onder handen van een derde is niet mogelijk daar het recht onder geen ander dan den rechthebbende kan berusten.

Dan moet hier nog herinnerd worden aan art. 23, al. 2 der Wet van 15 April 1891, *tot regeling der brievenposten* (Stb. 87). Om geene moeilijkheden te geven bij de postadministratie is het derden-arrest — executeur of conservator — onder hare handen geheel verboden. Het artikel zegt dit aldus: „Behoudens de gevallen voorzien in art. 28 dezer wet en de gevallen bij de wet omschreven, wordt beslag op stukken, aan de zorg der posten toevertrouwd, niet toegelaten”. Deze bepaling heeft evenzeer betrekking op het beslag uit het strafprocesrecht als op dat uit het burgerlijk procesrecht. De uitzonderingen, waarnaar het artikel verwijst, bestaan alleen bij het eerste soort van beslag.

De belangen van het onbelemmerde postverkeer gaven natuurlijk aanleiding tot deze bepaling. Ze wordt hier ter wille der volledigheid vermeld, hoewel ze eigenlijk geen deel van het vermogen aan de executie onttrekt, maar slechts den schuldeischer dwingt te wachten, tot hetgeen hij in beslag nemen wil zich niet meer onder de postadministratie bevindt. Nog elders vinden we in onze wetgeving eene bepaling, die op denzelfden grond berust en tijdelijk den schuldeischer een deel van zijn onderpand ontnemt, opdat het verkeer niet zal worden belemmerd. Die bepaling komt voor in het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. in den titel, welke over executoriaal beslag op en verkoop van schepen handelt (Boek II, titel 4). Het is art. 582 dat aldus luidt:

„Een zeeschip of zoodanig schip of vaartuig, dat volgens den laatsten titel van het tweede boek van het Wetboek van Koophandel met een zeeschip is gelijk gesteld, gereed zijnde om onder zeil te gaan, kan niet worden in beslag genomen, tenzij voor schulden, gemaakt ten behoeve van de reis die hetzelfde gaat ondernemen; en zelfs kan zoodanige inbeslagneming belet worden door borgstelling voor die schulden.

Het schip wordt geacht zeilree te zijn, zoodra de schipper van de noodige papieren is voorzien om te kunnen vertrekken.”

We hebben thans de bepalingen onzer wetgeving besproken, die zaken uit het vermogen van den schuldenaar, 't zij hij ze zelf onder zich heeft of een ander, aan de executie onttrekken, welke eenig schuldeischer mocht willen ondernemen. Evenwel hebben we ons onderwerp niet afgehandeld, indien we nog niet een anderen vorm van vermogensexecutie beschouwen en wel het faillissement. Ook daarbij bestaat, wat onze vraag betreft, veel verschil van

meening. Toch zullen we bij dit deel van ons onderwerp korter vertoeven, omdat er kans bestaat dat spoedig — veel spoediger dan t. o. v. de executie door enkele schuldeischers — de bestaande vragen alle actualiteit zullen verloren hebben door invoering eener nieuwe wetgeving op het faillietenrecht.

Wie den omvang van het faillissement wil vaststellen, m. a. w. wie wil uitmaken over welke goederen de faillissementsexecutie zich uitstrekt, wordt voor verschillende moeilijke vragen geplaatst; valt het wettelijk vruchtgenot er in, hoe gaat het met de aanspraken van den echtgenoot van den failliet, welk lot treft de tijdens en na het faillissement opgekomen goederen enz.? Het antwoord op die vragen hangt af van het antwoord op eene nieuwe vraag, of de goederen in geschil tot het vermogen van den failliet behooren; zoo ja, dan strekt het faillissement zich ook tot die goederen uit, zoo niet, dan blijven ze er buiten. Vandaar dat zulke vragen buiten ons bestek vallen, daar we hier slechts hebben na te gaan, welke deelen *van het vermogen* buiten executie blijven.

In de regeling van ons faillietenrecht vinden we maar één artikel aan hetgeen buiten beslag blijft gewijd; het is art. 808 van het Wetboek van Koophandel, dat aldus luidt:

„De curators kunnen, onder goedkeuring van den regtercommissaris, aan den gefailleerde en zijn huisgezin de kleederen, het linnengoed en het huisraad, tot hun eigen gebruik vereischt, afgeven, waarvan een staat door de curators wordt opgemaakt.

Indien er tegen den gefailleerde geene regtsvervolging ter zake van bankbreuk plaats heeft, kunnen de curators door den regtercommissaris worden gemagtigd om, naar de omstandigheden, uit de gereede penningen in het levensonderhoud van het huisgezin te voorzien.

In dit geval bepaalt de regtbank de som die daarvoor zal worden besteed."

Wat al. 2 en 3 bepalen behoort niet tot ons onderwerp; de wet heeft het mogelijk gemaakt den failliet tijdens de afwikkeling van het faillissement voor broodsgebrek te bewaren; een deel van zijn vermogen behoudt hij echter niet, want de uitkeering van levensonderhoud eindigt als de boedel vereffend is; terwijl ook vóór dien tijd de failliet nimmer *recht* op zulk eene uitkeering kan doen gelden.

Of de eerste alinea tot ons onderwerp behoort is een veel besproken vraagpunt; immers, wil het artikel alleen bepalen, dat de curator den failliet tijdens het faillissement de voorwerpen van dagelijksch gebruik kan laten, doch dat die zaken bij de vereffening toch deel van den boedel uitmaken, dan valt het buiten ons bestek; is wat de curator krachtens het artikel den failliet afgeven kan geheel van den boedel afgescheiden, dan behoort het dus werkelijk tot het niet aan executie onderworpen deel van het vermogen. Het komt ons voor, dat het eerste antwoord het juiste is; bij de failliet-verklaring verliest de failliet beheer en beschikking over zijn geheele vermogen; het is dan volkomen onzeker, hoe het faillissement eindigen zal; wellicht door een accoord, wellicht door uitbetaling van 100 $\frac{0}{0}$ bij de vereffening; de wet maakt nu curator en rechter-commissaris bevoegd om den toestand van den failliet naar omstandigheden te verzachten, zoolang het faillissement duurt; dat beoogt het levensonderhoud van al. 2 en 3 van art. 808, dat beoogt ook al. 1; bestonden die alineaen niet, dan zou tijdens het faillissement den failliet alleen gewaarborgd zijn, wat steeds aan alle executie is onttrokken en als het faillissement met insolventverklaring eindigt toch niet verkocht zal worden; voor het zoover gekomen is, kan nu den failliet meer

gelaten worden, in het algemeen, wat hij en zijn huisgezin voor dagelijksch gebruik noodig hebben, kleederen, linnengoed en huisraad. Dat aldus de zin van de alinea is, blijkt uit hare plaatsing in de tweede afdeeling, waar de voorzieningen bij de faillietverklaring worden geregeld, blijkt ook uit al. 2 en 3 van het artikel, welker werking toch wel zonder twijfel tot den duur van het faillissement is beperkt, blijkt eindelijk uit den staat, dien de curator moet opmaken van wat hij den failliet afgeeft, om dan bij de vereffening te kunnen controleeren wat van het nog bij den failliet berustende mede moet worden verkocht ¹⁾.

In verband met deze vraag staat eene andere, waarop we zooeven reeds toestemmend antwoordden, of wat we boven zagen dat aan de executie door enkele schuldeischers onttrokken is, ook buiten de faillissementsexecutie blijft. De meeste schrijvers, die aan art. 808, al. 1 de wijdere strekking toekennen, antwoorden op dit punt ontkennend. Voorcerst dient nagegaan, of wat de art. 447, 448 en 756 Wetb. van Burgerl. Rechtsv. opsommen tot het in het faillissement vallende vermogen behoort.

¹⁾ Dat wat de curator den failliet krachtens art. 808, al. 1 afgeeft, bij de vereffening niet wordt verkocht, oordeelen: Asser, Berg, Godefroy, Tydeman en de Vries, het Wetb. v. Kooph. met aant., 2e dr., op art. 808, blz. 331; Kist, Beginselen van Handelsr., VI, blz. 116; Holtius, Het Nederl. Faill. recht, ed. de Geer, blz. 270; de Pinto, Handl. tot het Wetb. v. Kooph. 3e dr. § 594, blz. 505; van Rieksdijk, De beperkte rechtsbevoegdheid van den gefailleerde, Diss., Utr., 1868, blz. 107 vlgg. Van eene andere meening zijn: de Berset, Vereffening van den boedel bij faillissement, Diss., Leiden, 1859, blz. 9 vlgg.; Rechtb. Leeuwarden bij vonnis van 27 Dec. 1870 (Weekbl. no. 3292). Diephuis, Handb. Nederl. Handelsr., 2e dr., III, blz. 275, noot, oordeelt, dat de goederen van art. 808, al. 1 in den regel niet verkocht zullen worden; alleen wel als de gefailleerde overlijdt en geen huisgezin nalaat. Over zulk een geval besliste ook de Rechtb. te Leeuwarden bij het geciteerde vonnis.

Zij, die de uitbreiding dier artikelen tot het faillissement bestrijden, beroepen er zich op, dat Boek III van het Wetb. v. Kooph. ze niet uitdrukkelijk toepasselijk verklaart, wat toch had moeten geschieden, daar volgens het systeem der wet het faillissement in aard van het beslag uit het Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. geheel verschilt; en verder wijzen zij op art. 808 dat eene afzonderlijke regeling van het voor faillissementsexecutie onvatbare heet te geven. Dat we het laatste argument voor onjuist houden, zetten we boven uiteen; en al ware het juist, dan had het toch alleen kracht voor de voorwerpen niet vatbaar voor beslag onder handen van den schuldenaar, volstrekt niet voor wat art. 756 opsomt, daar het levensonderhoud, dat art. 808 mogelijk maakt, toch zeker bij de vereffening ophoudt. Juist is het, dat het derde boek van het Wetb. van Kooph. de artikelen uit het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. niet uitdrukkelijk toepasselijk verklaart, maar was dat wel noodig? Erkend wordt, dat het faillissement als beslag op het geheele vermogen van den schuldenaar ten bate van alle schuldeischers wetenschappelijk niet verschilt van het executoriaal beslag, dat slechts één crediteur ten goede komt; evenmin kan ontkend worden, dat de ratio der artikelen uit het Wetb. v. Burgerl. Rechtsv. evenzeer bij faillissement geldt, ja in nog sterker mate, omdat daarbij de schuldenaar steeds zijn geheele vermogen verliest. Maar, zegt men, de wet vat faillissement volstrekt niet op als van één natuur met het beslag uit het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. Nu moge het juist zijn, dat de wetgever zich den aard van het faillissement niet volkomen helder voorstelde en verschillende bepalingen opnam, die aan oude theorieën over het faillissement herinneren ¹⁾, verreweg de

¹⁾ Men vergelijke hierover de Memorie van toelichting

meeste bepalingen uit ons faillietenrecht doen duidelijk den aard van het faillissement als beslag kennen; dat de wet het woord beslag nergens uitspreekt, mag niet gelden, daar het niet de taak van den wetgever is wetenschappelijke definities te geven; ook het nieuwe Ontwerp noemt het faillissement zoo niet, ofschoon de Memorie van toelichting het uitdrukkelijk als beslag kenschetst. Maar krachtiger nog dan het gezegde en op zich zelf geheel afdoende dunkt het ons, dat de wetgever niet kan gewild hebben, dat den schuldenaar bij partieele executie het onontbeerlijke moet worden gelaten, terwijl hij tegelijk toeliet hem bij zijn faillissement van alles te berooven. Ook de latere wetten, die zaken voor executie onvatbaar verklaren willen, spreken eenvoudig van „beslag”; zoo doet het boven besprokene art. 9, al. 3 van de Wet op het auteursrecht, terwijl toch zeker niet de bedoeling is, dat het auteursrecht wel bij faillissement of kennelijk onvermogen van den auteur ten bate der crediteuren kan verkocht worden, niet bij partieele executie. Evenzoo doet art. 21, al. 3 der Tuchtwet, ofschoon de boven aangegeven ratio dier bepaling toch zeker ook evenzeer voor faillissement geldt ¹⁾.

Behalve van de artikelen van het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. is ook de toepasselijkheid bij faillissement van de Wet van 24 Jan. 1815 (Stbl. 5)

van het Ontwerp eener wet op het faillissement en de surséance van betaling; Ontw.-Staatscomm., 1887, blz. 68 vlgg.

¹⁾ De art. 447, 448 en 756 worden bij faillissement toepasselijk geacht door Holtius, t. a. p. blz. 270, noot b; Kist t. a. p. blz. 116; van Riemsdijk, t. a. p. blz. 110; Mr. Trojen van Hulst in Opmerk. en Mededeel., XIII, blz. 252—256. Anders wordt geoordeeld door de Marez Oyens, De beginselen van het hedendaagsche faillietenrecht, blz. 7; en door den Hoogen Raad bij arrest van 13 Jan. 1888 (Weekbl. no. 5506).

in twijfel getrokken ¹⁾. Die wet sprekt in art. 1 van het leggen van arresten en de beslissing hangt er weer van af, hoe men dat woord opvat. Voor die vraag geldt dus het boven gezegde. De ratio van de Wet van 1815 was, naar we zagen, vooreerst het belang van den onbelemmerden loop der administratie, dan het belang van den schuldenaar, wien een deel van zijn traktement enz. gewaarborgd wordt en cindelijk dat van den schuldeischer, wien het vragen van korting in sommige gevallen wordt toegestaan. Alle die drie belangen zijn ook bij het faillissement gemoeid; de onbelemmerde loop der administratie vordert, dat op gelegd beslag niet behoeft te worden gelet en dat uitbetaald kan worden aan ambtenaars, gepensionneerden enz. zonder gevaar dat later beslaglegger of curator in het faillissement nogmaals het reeds betaalde komt vorderen, terwijl evenzeer de administratie geschaad zou worden, indien een ambtenaar zijn dienst weigerde, doordat hij van zijn werken geene vruchten zag wegens op zijn gcheele traktement gelegd beslag of doordat het den curator wordt uitbetaald. De ratio der wet is dus evenzeer aanwezig bij faillissement als bij andere executie; in het eene en het andere geval hebben en administratie en schuldenaar en schuldeischer hetzelfde belang; ondenkbaar is het dus dat in 1815 de wetgever bij zijne regeling faillissement wilde uitsluiten. Bovendien is er nog op gewezen ²⁾, dat de wet van 1815 geen nieuw recht schiep, maar eenvoudig hernieuwde wat reeds in het Oud-Hol-

¹⁾ Die toepasselijkheid werd ontkend door het geciteerde arrest van den Hoogen Raad van 13 Jan. 1888 (Weekbl. no. 5506); welk arrest op dit punt werd bestreden door X. in Weekbl. no. 5520. Holtius t. a. p., blz. 139 en Kist, t. a. p., blz. 72, achten de Wet van 1815 bij faillissement van toepassing.

²⁾ Door X. in het geciteerde Weekbl.

landsche recht gegolden had; ook volgens dat recht was arrest verboden „op de gemeene Lands comptoiren, onder de ontvangers zoo generaale als particuliere, op obligatien of Rentebrieven” en mochten niet verder dan alleen voor een derde deel worden gearrestecrd of gekort „de Tractementen en Pensioenen van Militaire Officieren op de Repartitie van Holland staande, van de Colonels tot de Vaandrighs inclusive”, terwijl in de rechtslitteratuur der 17^e en 18^e eeuw van „arrest” ook gesproken wordt als, gelijk in ons faillissement, het geheele vermogen voor alle crediteurs wordt in bezit genomen; evenzoo gebruiken de Fransche schrijvers uit die eeuwen het woord „arrêt”. Geheel in overeenstemming met die opvatting der schrijvers is ook wat ons de eerste codificatiën van faillietenrecht hier te lande leeren; ook daarin wordt het faillissement steeds als processueele handeling beschouwd. Zoo was het in de: „Algemeene manier van procedeeren in civiele en crimineele zaken” van 1799 bij het burgerlijk procesrecht behandeld; desgelijks bevatte het „Wetboek op de regterlijke instellingen en regtspleging” van 1809 vormvoorschriften omtrent het faillissement; terwijl eindelijk ook nog het „Ontwerp van wet betreffende de manier van procederen in civiele zoowel als in criminele zaken” van 1815 het faillissement regelde; eerst latere ontwerpen deden anders en behandelden het faillietenrecht in navolging van den Code de Commerce in het Wetb. van Kooph. Houden we nu dit alles in het oog bij de beoordeeling van den term „arresten” in art. 1 der Wet van 1815, dan is er, naar het ons voorkomt, alle reden om aan te nemen, dat de wetgever toen daaronder behalve het excutoor en conservatoor beslag ook het faillissementsbeslag verstond. Wordt dus iemand, die geld van de rijksadministratie te vorderen heeft, failliet verklaard,

dan zal de curator dat volstrekt niet voortaan in zijne plaats ten bate van den boedel ontvangen; maar zal hij zich moeten vergenoegen met op de in de wet voorgeschreven wijze de korting aan te vragen. Is de eerste vraag, of art. 447, 448 en 756 Wetb. van Burgerl. Rechtsv. bij faillissement toepasselijk zijn, van weinig belang voor de practijk, daar deze ze, althans wat de beide eerste artikelen betreft, reeds lang in vrijzinnigen geest heeft beantwoord, de laatstbesproken vraag doet zich nog dagelijks voor.

Eer we dit laatste deel van ons eerste hoofdstuk en daarmede de beschouwing van ons geldende recht eindigen, zij vermeld wat het thans aanhangige Ontwerp eener wet op het faillissement en de surséance van betaling over ons onderwerp bepaalt. We vinden wat we zoeken in art. 21 en wel sub 1° en 3°:

„Niettemin blijven buiten faillissement:

- 1°. De goederen vermeld in artikel 447 nos. 2—5 en de gelden of jaarwedden vermeld in artikel 756 3°. Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;
- 3°. De gelden, die door bloed- of aanverwanten aan den schuldenaar verstrekt worden ter voldoening aan eenen wettelijken onderhoudspflicht.”

Aldus het Ontwerp, door de Staatscommissie in 1887 den Koning aangeboden. Of de Wet van 24 Jan. 1815 bij faillissement toepasselijk is, werd daarin niet beslist; immers die toepasselijkheid was toen nog niet ontkend, wat eerst bij arrest van den Hoogen Raad van 14 Jan. 1888 gebeurde. Het regeeringsontwerp, bij Koninklijke Boodschap van 10 December 1890 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden, vult die leemte aan door achter het zoeven gedeeltelijk afgeschreven

art. 21 eene tweede alinea toe te voegen, aldus luidend:

„Indien de schuldenaar wegens een ambt of bediening een traktement, soldij of pensioen geniet, waarop schuldeischers alleen binnen de grenzen en op de wijze voorgeschreven bij de bijzondere wetten en wettelijke verordeningen op dit onderwerp vastgesteld, rechten kunnen doen gelden, geschiedt de uitoefening dier rechten, gedurende het faillissement, uitsluitend door den curator ten behoeve van den boedel, en nemen door de faillietverklaring alle rechten, door afzonderlijke schuldeischers verkregen, een einde.”

TWEEDE HOOFDSTUK.

Buitenlandsche wetgeving.

In dit hoofdstuk, het belangrijkste van ons proefschrift, willen we mededeelen, hoe de wetgeving in eenige landen het voor executie niet vatbare deel van het vermogen regelt. We moeten onderscheid maken tusschen de wetten, die roerend vermogen aan executie onttrekken en die, welke hetzelfde doen met onroerend vermogen. Van die laatste soort vinden we er geene in Europa, alleen in America; die Americaansche wetten zijn in vele opzichten zeer belangrijk, ook wat hare bepalingen betreft omtrent de buiten executie blijvende roerende goederen, die veel verder gaan dan de bepalingen daarover in de Europeesche staten geldende. We zullen daarom onze bespreking het best verdeelen door eerst de Europeesche wetten na te gaan en daarna de Americaansche. Natuurlijk moeten we ons in dit hoofdstuk beperken en we zullen dus slechts de voornaamste landen in ons overzicht kunnen opnemen en van die landen slechts de belangrijkste wettelijke bepalingen over ons onderwerp.

EUROPEESCHE WETTEN.

FRANKRIJK. Ons Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering volgde in zijne art. 447, 448, 756 en 757 met slechts kleine wijzigingen den Code de Procedure Civile van 1807 na; zoodat over het Fransche recht hier weinig te vermelden valt. De acht rubrieken van zaken, voor beslag onder handen van den schuldenaar onvatbaar, zijn in beide wetboeken dezelfde. Alleen laat de Code voor eenige speciale schulden op al die zaken, behalve op kleedren en beddegoed, beslag toe, terwijl art. 448 van ons wetboek aan beslag voor die schulden slechts drie van de acht rubrieken onderwerpt. De art. 756 en 757 van het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. over derden-beslag komen overeen met de art. 580, 581 en 582 van den Code de Procedure. In plaats echter van ons n°. 3 van art. 756: „Gelden en jaarwedden tot onderhoud, welke door den erflater of schenker voor geene inbeslagneming zijn vatbaar verklaard”, heeft art. 581 van den Code twee rubrieken: „3°. les sommes et objects disponibles déclarés insaisissables par le testateur ou donateur” en „4°. les sommes et pensions pour alimens, encore que le testament ou l'acte de donation ne les déclare pas insaisissables.” Erflater en schenker zijn dus vrij om wat ze vermaken of geven voor beslag onvatbaar te verklaren, hoe groot het ook zij, en de rechter heeft niet, als bij ons, in elk hem voorgelegd geval te onderzoeken, of making of schenking het voor onderhoud benoedigde overtreft. Wel moet echter de rechter onderzoek doen bij alle makingen of schenkingen, die niet voor beslag onvatbaar zijn verklaard; maar komt hij tot het resultaat, dat het door making of schenking verkregene tot onderhoud strekt, dan is ook dat tegen

beslag beveiligd. In dit opzicht is de Fransche bepaling dus gunstiger voor den schuldenaar; maar er is nu nog eene beperking aan toegevoegd, die onze wet niet kent, en wel door art. 582: „les objects mentionnés aux numéros 3 et 4 du précédent article pourront être saisis par des créanciers postérieurs à l'acte de donation ou à l'ouverture du legs, et ce en vertu de la permission du juge, et pour la portion qu'il déterminera.” De mogelijkheid bestaat, dat schuldeischers door den schijn van welstand, dien het genot der making of schenking aan hunnen schuldenaar gaf, hem credit hebben verleend, zonder de bron van dien welstand te kennen. Daarom geeft de Code den rechter bevoegdheid om, als deze dergelijke omstandigheden aanwezig vindt, executie van een deel van het geschonkene of vermaakte toe te staan.

Evenals bij ons zijn er nog buiten den Code de Proc. civ. wettelijke bepalingen over onvatbaarheid voor beslag. Ze zijn grooter in aantal dan in belang, en stammen uit alle tijden; de oudste bepaling, nog van kracht, is een edict van 1453, dat de „bestiaux destinés à l'approvisionnement de Paris” aan beslag onttrekt. Verder worden hier slechts de belangrijkste vermeld ¹⁾. In de eerste plaats die, welke betrekking hebben op de „traitemens et pensions dus par l'Etat”, waarnaar art. 580 van den Code de Proc. civ. verwijst; het zijn hoofdzakelijk arrêtés stammend uit den tijd, toen ook de Code zelf tot stand kwam. Hier moet genoemd het arrêté van 18 nivôse an XI, dat de traktementen der geestelijken in hun geheel voor beslag onvatbaar verklaart, welks rechtskracht, naar we boven betoogden, voor ons land door de Wet van 24 Jan. 1815 (Stb. 5) is geëindigd. Even-

¹⁾ Eene lijst is te vinden bij Dalloz, Répertoire, v^o Saisie-arrêt, nos. 154 et suiv.

zeer geheel voor beslag onvatbaar zijn de traktemen-
 ten der matrozen — wel te verstaan van die
 in 's lands dienst — krachtens een decreet van 2
 prairial an XI. Een decreet van 19 pluviôse an III
 verklaart beslag op militaire traktementen — onver-
 schillig hoe hoog ze zijn — slechts voor een vijfde
 deel mogelijk. Eene wet van 21 ventôse an IX
 beperkt het beslag op de traktementen van ambtenaren;
 het is voor een vijfde deel gecoorloofd op traktementen
 niet hooger dan 1000 francs, voor een vierde deel
 op de volgende 5000 francs en eindelijk op al wat
 die som te boven gaat voor een derde ¹⁾. Eene wet
 van 22 floréal an VII en een arrêté van 7 ther-
 midor an X regelen het beslag op pensioenen. Het
 is geheel verboden: alleen op militaire pensioenen
 kan met speciale toestemming van den minister
 van oorlog ten bate van echtgenoot of kinderen,
 welke alimentatie te vorderen hebben, voor een
 derde deel beslag worden gelegd. De verdere wette-
 lijke bepalingen, die het beslag beperken, berusten,
 als bij ons, op andere overwegingen dan het belang
 van hen tot wier vermogen de zaken, die voor
 beslag onvatbaar zijn, behooren. Zoo zijn de borg-
 tochten, die enkele openbare ambtenaren — als
 notarissen, deurwaarders — te storten hebben, zoolang
 de ambtenaar zijn ambt bekleedt, niet vatbaar voor
 beslag dan voor schulden uit ambtsmisdrijven voort-
 spruitend; de ratio is duidelijk; waren er zulke bepa-
 lingen niet, dan bestond er gevaar, dat beslag,
 wegens andere schulden gelegd, de cautie haar doel
 zou doen missen. Eindelijk heeft nog de Wet van
 9 nivôse an VI eene belangrijke rubriek zaken
 voor beslag onvatbaar gemaakt. (Loi relative à la
 formation du grand-livre du tiers consolidé de la

¹⁾ Dus op een traktement van 8000 francs is beslag
 veroorloofd op $\frac{1}{5} \times 1000 + \frac{1}{4} \times 5000 + \frac{1}{3} \times 2000$ francs.

dette publique.) Art. 4 ¹⁾ verbiedt beslag op de inschrijvingen in de grootboeken der staatsschuld, zoowel op het kapitaal als op de rente. Alleen indien de inschrijvingen als cautie zijn gesteld of voor eene bepaalde schuld zijn verpand, kunnen ze executoriaal worden verkocht. De bedoeling der bepaling was het beleggen van kapitaal in staatsfondsen, ten bate van het crediet van den staat, aan te moedigen.

Belangrijk zijn de bepalingen over het aan executie onttrokken ook in Frankrijk dus al niet. Merkwaardig is dat de jurisprudentie in de laatste jaren eene nieuwe rubriek heeft geschapen en wel het werkloon der arbeidslieden; er is beslist ²⁾, dat, zoo de onbeslagbaarheid is bedongen, arbeidsloon, voor zoover het kan gerekend worden tot levensonderhoud te dienen, voor beslag niet vatbaar is. Deze beslissing, die op geene wetsbepaling steunt, is wel een bewijs dat in Frankrijk het onvoldoende der bepalingen op dit stuk wordt gevoeld; het middel, dat de jurisprudentie heeft gevonden, is echter nog geenszins afdoende. Niettegenstaande eene geheele herziening van den Code de Proc. civ. wordt voorbereid, vinden we dan ook telkens voorstellen vermeld strekkende om, voordat het tot herziening gekomen is, al vast in navolging van andere landen de loonen van werklieden en fabrieksarbeiders geheel of gedeeltelijk aan beslag te onttrekken en om de bepalingen over beslag op traktementen en pensioenen te wijzigen. Zoo vermeldt nog de laatste verschenen *Annuaire de législation française*, uitgegeven door de *Société de législation comparée*,

¹⁾ Art. 4 luidt: „Il ne sera plus reçu, à l'avenir, d'opposition sur le tiers conservé de la dette inscrite ou à inscrire.”

²⁾ Cassation Req., 29 mai 1878, Sirey 1879, I, 64.

die van 1891, op pag. 21: „En outre il convient de mentionner: . . . deux propositions de loi de M. Thellier de Poncheville et de M. Jacquemart sur la saisie-arrêt des salaires des ouvriers et des appointements des employés et petits fonctionnaires.”¹⁾ Voor zoover ons bekend is, hebben echter deze voorstellen, evenmin als vroegere van analoge strekking, tot eene wet geleid.

België. In België geldt nog steeds de Fransche Code de Procedure Civile van 1807; ofschoon ook daar aan een nieuw wetboek van procesrecht wordt gearbeid. De hoofdbepalingen over het niet voor beslag vatbare zijn dus volkomen eensluidend met die in Frankrijk; alleen de speciale wetten verschillen. En ook die nog niet alle, want met den Code zijn verschillende der toen reeds geldende Fransche wetten ingevoerd, die er sedert niet zijn vervangen. De Wet van 21 ventôse an IX die het beslagbare deel regelt van de traktementen van openbare ambtenaren en het Arrêté van 18 nivôse an XI over de geestelijke traktementen gelden ook in België. Maar er zijn ook verschillende wetten over ons onderwerp in België zelf tot stand gekomen, van meer belang dan die in Frankrijk. De militaire pensioenen (Wet van 24 Mei 1838), de burgerlijke en geestelijke pensioenen (Wet van 21 Juli 1844), de pensioenen van weduwen en weezen van officieren van het leger (Wet van 24 Febr. 1847) zijn alle voor beslag onvatbaar; evenwel met twee uitzonderingen; voor schulden aan de schatkist kan namelijk een vijfde deel, voor het onderhoud, dat echtgenooten en dat ascendenten elkander wederkeerig verschuldigd zijn, een derde deel in beslag genomen

¹⁾ Zie ook: *Annuaire de législ. franç.*, 1887, pag. 13 en 14; 1888, pag. 9 en 10; 1890, pag. 8.

worden. De traktementen van officieren zijn (Wet van 24 Febr. 1847), behalve voor het deel waarvoor pensioenen kunnen in beslag genomen worden, nog vatbaar voor beslag voor een vijfde deel wegens elke mogelijke schuld, zoodat dus een derde en twee vijfde deelen daarvan in beslag kunnen genomen worden. De soldijen van onderofficieren en minderen zijn (volgens dezelfde wet) geheel aan beslag onttrokken.

De wet, die de Caisse générale d'épargne et de retraite regelt (van 8 Mei 1850, gewijzigd 16 Maart 1865), verklaart de renten door die kas uit te betalen onvatbaar voor beslag. Alleen als ze meer dan 360 francs bedragen, kan voor het straks vermelde verschuldigde onderhoud een derde deel worden in beslag genomen, met dien verstande, dat altijd minstens 360 francs aan den rechthebbende wordt uitgekeerd.

Eindelijk moet hier nog eene der wetten genoemd, die een gevolg waren van de hevige werkstakingen, die in 1886 in België plaats hadden; sedert dat jaar werd er de sociale wetgeving met kracht ter hand genomen. Het loon van werklieden en van met deze sociaal gelijk staande personen werd voor het grootste deel voor beslag onvatbaar verklaard. Zulk beslag toch onder handen van den patroon op het werkloon van den arbeider kwam zeer veel voor en had verderfelijke gevolgen. Zeer afkeuringswaardig achtte men het, dat het mogelijk was den arbeider door beslag zijn loon te ontnemen, voordat hij het nog verdiend had of voordat de vervalldag was aangebroken; en uit een oogpunt van billijkheid en uit een oeconomisch oogpunt wenschte men dat beperkt. Behalve toch dat de arbeider met zijn gezin aldus aan de ellende werd prijs gegeven, moest zoo'n beslag zijne energie verlammen en hem allen arbeid doen vaarwel zeg-

gen, dien hij vooruit wist dat onbeloofd zou blijven. De ondervinding had dan ook geleerd, dat een arbeider na zulk beslag zijn werkcontract placht te verbreken of door zijn werkgever ontslagen werd; en dat dus de vrees er voor hem volkomen in de macht van zijnen schuldeischer bracht, die gewoonlijk crediet had verleend, ofschoon hij den financieelen toestand van zijn debiteur kende. Door aldus het misbruik, door de leveranciers der arbeiders en werklieden van het crediet gemaakt, tegen te gaan, meende men tevens de gewoonte om constant te betalen te bevorderen. De Wet van 18 Augustus 1887 is, evenals de vorige vermelde wetten, die in België het beslag beperken, tevens ook tegen de cessie gericht; ze luidt aldus ¹⁾:

„Art. 1. — Ne pourront être cédées pour plus de deux cinquièmes, ni saisies pour plus d'un cinquième les sommes à payer aux ouvriers et gens de services, du chef de leurs salaires.

Toute stipulation contraire est nulle.

Art. 2. — Il en sera de même pour les appointements attribués aux employés ou commis des sociétés civiles ou commerciales, des administrations publiques, des marchands et autres particuliers pour autant que leurs appointements ne dépassent pas 1.200 francs par an.

Art. 3. — La présente loi ne concerne pas les cessions et saisies qui auraient lieu pour les causes déterminées par les articles 203, 205 et 214 du Code civil ²⁾.”

De wet bedoelt alleen het arrest onder derden te beperken. Zoodra dus het loon door den rechthebbende of namens hem ontvangen is, houdt hare

¹⁾ Annuaire de législation étrangère, 1888, pag. 611.

²⁾ Die artikelen spreken van den alimentatie-plicht tusschen ascendenten en tusschen echtgenooten.

toepasselijkheid op. Evenals de Duitse wet van 1869, die we straks zullen bespreken, is de wet onbeperkt toepasselijk op werklieden en arbeiders, hoe hoog ook het bedrag van hun loon zij; wat hare toepasselijkheid op kantoorbedienden en soortgelijke personen betreft, meende men eene grens te moeten stellen, die men in een maximum salaris van 1.200 francs vond.

Engeland. Naar Engelsch recht is de executie van het vermogen voor geldschulden drieërlei: beslag op roerend goed (writ of fieri facias), op onroerend goed (writ of elegit) of op gelden, die de schuldenaar van derden te vorderen heeft (attachment of debts). De verschillende vermelde writs worden writs of execution genoemd. Zulk een writ of execution beveelt in naam van den Souverein den ambtenaar, met de tenuitvoerleggingen belast (sheriff), de executie op de wijze als de writ nader aanduidt te doen plaats hebben. Bepalingen over het aan de executie onttrokkene vinden we vooreerst vermeld bij de writ of fieri facias. Kleedingstukken en bedden, welke tot persoonlijk gebruik van den schuldenaar dienen en evenzoo zijne handwerkgereedschappen zijn, voor zoover hun aller gezamenlijke waarde niet meer bedraagt dan £ 5, voor beslag niet vatbaar ¹⁾. Tot 1888 gold dat verbod van beslag op gereedschappen alleen voor die van den werkmans; in dat jaar werd het uitgebreid tot de landbouwwerktuigen van den pachter bij executie wegens onbetaalde pacht.

¹⁾ Het hier vermelde is ontleend aan E. Schuster, Die Bürgerliche Rechtspflege in England. Mit einem Vorworte von Dr. Rudolf Gneist, Berlin 1887, blz. 215. Zie ook Thomas Brett, Commentaries on the present law of England, London, second ed., 1891, Vol. II, blz. 774: „The wearing apparel, bedding, and implements of trade of any judgment debtor or his family not exceeding £ 5 in value.”

Niet voor attachment of debts vatbaar zijn de huren en loonen van zeelieden ¹⁾, bedienden of werklieden ²⁾, de uitkeeringen uit een faillieten boedel en de geldsommen die het gouvernement of zijne agenten onder zich hebben ³⁾.

In geval van faillissement zijn de bepalingen wat gunstiger voor den schuldenaar; van zijn roerende vermogen blijven dan in zijn bezit de klee-deren, het beddegoed en de gereedschappen van hem zelf, zijne vrouw en zijne kinderen tot een maximum-waarde van £ 20. Het traktement van officieren te land en ter zee en van civiele ambte-naren blijft eveneens in den regel buiten den boedel. Het gerecht kan evenwel bepalen, dat een deel er van den crediteuren ten goede kome ⁴⁾.

Duitschland. De Duitse rijkswetgeving van

¹⁾ Section 233 van the Merchant Shipping Act van 1845: No wages due or accruing to any seaman or apprentice shall be subject to attachment or arrestment from any Court; and every payment of wages to seaman or apprentice shall be valid in law, notwithstanding any previous sale or assignment of such wages, or of any attachment incumbrance, or arrestment thereon; and no assignment or sale of such wages or of salvage made prior to the accruing thereof shall bind the party making the same; and no power of attorney or authority for the receipt of any such wages or salvages shall be irrevocable." John Macdonell, The law of master and servant, Londen, 1883, blz. 559.

²⁾ Section 1 van the Wages Attachment Abolition Act van 1870 bepaalt „that, after the passing of this Act, no order for the attachment of the wages of any servant, labourer or workman shall be made by the judge of any Court of Record or inferior Court." Macdonell, t. a. p. blz. 163.

³⁾ Aldus: A. Sélim, Aperçu de la loi anglaise au point de vue pratique et commercial, Paris, 1880, blz. 269. Noch bij Brett, noch bij Schuster vinden we deze laatste twee beperkingen vermeld. Evenmin in Stephen's New Commentaries on the laws of England, 1883.

⁴⁾ Brett, t. a. p., pag. 918 en 919; Sélim, t. a. p., pag. 149.

het procesrecht is nog jong en daarom voor ons van belang. Ze is dan ook vrijgevinger voor den schuldenaar dan onze wet en dan de Code de Proc. civ. Op 21 December 1876 nam de Rijksdag de Civilproceszordnung für das Deutsche Reich aan en maakte daarmee een einde aan de groote verscheidenheid van procesrecht in de verschillende Deutsche staten. Op 1 October 1879 werd dat wetboek ingevoerd tegelijk met de Konkursordnung für das Deutsche Reich, die 10 Februari 1877 was aangenomen. Het achtste boek der Civilproceszordnung behandelt de Zwangsvollstreckung. Hiervan kent het Deutsche recht meer soorten dan het onze; wij hebben hier slechts te doen met executie wegens geldschulden en wel van het roerende vermogen. De executie op het onroerende vermogen, waarover het Deutsche recht geene bepalingen bevat, die voor ons onderwerp van belang zijn, behandelt de Civ. proc. ordn. slechts met enkele artikelen, die de daarbij bevoegde gerechten aanwijzen, maar laat verder als vanouds hare regeling aan de wetten der afzonderlijke staten, welke ook hebben uit te maken, wat tot het roerende, wat tot het onroerende vermogen behoort.

De executie op roerend goed geschiedt door Pfändung; dat wil zeggen de deurwaarder neemt ter voldoening des schuldeischers een of meer zaken, tot het roerende vermogen des schuldenaars behoorend, in beslag; hij verklaart ze tot pand en hierdoor staan ze naar rechte gelijk met zaken, waarop een bij overeenkomst bedongen pandrecht verkregen is. Gelijk aan ons beslag onder handen van den schuldenaar, zijn nu ook aan die Pfändung verschillende rubricken van roerende zaken onttrokken. § 715 der Civ. proc. ordn. noemt ze op en luidt aldus:

„Folgende Sachen sind der Pfändung nicht unterworfen:

1) die Kleidungsstücke, die Betten, das Haus- und Küchengeräth, insbesondere die Heiz- und Kochöfen, soweit diese Gegenstände für den Schuldner, seine Familie und sein Gesinde unentbehrlich sind;

2) die für den Schuldner, seine Familie und sein Gesinde auf zwei Wochen erforderlichen Nahrungs- und Feuerungsmittel;

3) eine Milchkuh oder nach der Wahl des Schuldners statt einer solchen zwei Ziegen oder zwei Schafe nebst dem zum Unterhalte und zur Streu für dieselben auf zwei Wochen erforderlichen Futter und Stroh, sofern die bezeichneten Thiere für die Ernährung des Schuldners, seiner Familie und seines Gesindes unentbehrlich sind;

4) bei Künstlern, Handwerkern, Hand- und Fabrikarbeitern sowie bei Hebammen die zur persönlichen Ausübung des Berufs unentbehrlichen Gegenstände;

5) bei Personen, welche Landwirthschaft betreiben, das zum Wirthschaftsbetriebe unentbehrliche Geräth, Vieh- und Feldinventarium nebst dem nöthigen Dünger, sowie die landwirthschaftlichen Erzeugnisse, welche zur Fortsetzung der Wirthschaft bis zur nächsten Ernte unentbehrlich sind;

6) bei Offizieren, Deckoffizieren, Beamten, Geistlichen, Lehrern an öffentlichen Unterrichtsanstalten, Rechtsanwälten, Notaren and Aerzten die zur Verwaltung des Dienstes oder Ausübung des Berufs erforderlichen Gegenstände, sowie anständige Kleidung;

7) bei Offizieren, Militärärzten, Deckoffizieren, Beamten, Geistlichen und Lehrern an öffentlichen Unterrichtsanstalten ein Geldbetrag, welcher dem der Pfändung nicht unterworfenen Theile des Dienstinkommens oder der Pension für die Zeit von der Pfändung bis zum nächsten Termine der Gehalte oder Pensionszahlung gleichkommt;

8) die zum Betriebe einer Apotheke unentbehrlichen Gerathe, Gefasze und Waaren;

9) Orden und Ehrenzeichen;

10) die Bucher, welche zum Gebrauche des Schuldners und seiner Familie in der Kirche oder Schule bestimmt sind."

Vergelijken we de hier gegeven lijst met onze art. 447 en 448 van het Wetb. van Burgerl. Rechtsv., dan merken we weinig principieele verschilpunten op, maar zien we alle rubrieken van onze artikelen hier ruimer teruggegeven. Spreekt onze wet alleen van kleederen en beddegoed, hier wordt er huisraad en keukengerei bijgevoegd; geeft onze wet alleen voedsel vrij, de Deutsche wet ook brandstof; en dergelijke verschillen vertoonen ook de meeste verdere rubrieken. Principieel verschil maken slechts 5, 7 en 8; de wet verbiedt het den schuldeischers om hunnen schuldenaar de voortzetting van zijn landbouwbedrijf onmogelijk te maken door hem van zijne landbouwwerktuigen, vee, enz. te berooven, gelijk reeds onze wet en ook de Deutsche hun belet aan ambachtsheden het gereedschap te ontnemen. Wat evenwel in dit nummer 5 aan de executie op roerend goed wordt onttrokken, kan wel in sommige gevallen met het onroerende goed worden geexecuteerd ¹⁾). Wat industriele ondernemingen betreft, verheugt zich alleen de apotheek in de bescherming der Deutsche wet, waarschijnlijk om het hooge belang, dat men op kleine plaatsen bij de onbelemmerde uitoefening van het bedrijf des apothekers hebben kan. Eindelijk wijkt de Proc. ordn. nog van onze bepalingen af door de beperkingen, bij derden-arrest aan het beslag van traktementen en pensioenen opgelegd, aan te vullen

¹⁾ Zie hierover: Dr. Eduard Siebenhaar, Kommentar zur Deutschen Civilprozessordnung, Leipzig, 1877, blz. 670.

door het verbod om tusschen twee termijnen van betaling eene som gelds bij den schuldenaar in beslag te nemen ter grootte van het voor beslag onvatbare deel van zoo'n termijn van traktement of pensioen. Deze bepaling wil beletten, dat op die som, zoodra ze den schuldenaar is in handen gekomen, beslag wordt gelegd; onze wet laat toe aldus de beperkingen van het derden-arrest illusoor te maken. Alle deze rubrieken zijn aan executie onttrokken, welke ook de aard der vordering is, die tot executie leidt. Ook hierin wijkt de Proc. ordn. dus van ons wetboek en den Code af, die sommige der genoemde zaken wegens bepaalde schulden wel voor beslag vatbaar verklaren.

De belangrijke opsomming, welke § 715 der Procezordnung geeft, kan nog worden aangevuld met de bepaling van § 20 van het „Reichsgesetz über das Postwesen” van 28 October 1871, die beslag verbiedt op „das Inventarium der Posthaltereien”. Beschermt dit wetsartikel het postverkeer, ook het spoorwegverkeer heeft tot beperking van het beslag aanleiding gegeven. Dat is geschied in het „Gesetz betreffende die Unzulässigkeit der Pfändung von Eisenbahnfahrbetriebsmitteln” van 3 Mei 1886. Deze wet verbiedt beslag op het rollende materieel der spoorwegen, zoolang het nog niet voor goed buiten gebruik is gesteld. Dat geldt ook voor materieel van buitenlandsche spoorwegen, voor zoover het land van oorsprong wederkeerig dat voorrecht aan de Duitsche spoorwegen verleent. Die toepasselijkheid op vreemd materieel was de eigenlijke aanleiding tot het tot stand komen der wet. De Oostenrijksche spoorwegmaatschappijen hadden namelijk verschillende processen gevoerd met hare Duitsche obligatiehouders over de wijze van betaling der coupons, in goud of in zilver. Terwijl de Oostenrijksche gerechten de maatschappijen in het gelijk

stelden, wonnen de schuldeischers hunne processen voor de Deutsche gerechten. Verschillende malen werd nu, als spoorwagens der Oostenrijksche maatschappijen de Deutsche grenzen overschreden, daarop door de schuldeischers beslag gelegd, waardoor de Oostenrijksche wagens niet meer in Duitschland konden komen, en aan de grenzen alle goederen moesten worden overgeladen. De wet van 3 Mei 1886 bracht nu daartegen hulp. Werd in Oostenrijk hetzelfde voor Deutsche spoorwegen bepaald ¹⁾, dan was het Oostenrijksche materieel voortaan tegen beslag gewaarborgd. Doch de wet ging verder en verklaarde het rollende materieel van alle Deutsche spoorwegen voor beslag onvatbaar. Dat beginsel werd verdedigd op grond van het algemeen belang bij een onbelemmerd spoorwegverkeer, waarvoor het belang van enkele schuldeischers moet wijken. In dat opzicht beoogt deze Deutsche wet dus hetzelfde als, naar we zagen, ons Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, waar dit arrest verbiedt op een schip dat zeilree is. Buitendien werd voor de Deutsche wet nog gewezen op het strategisch belang, dat in de zekerheid ligt, dat in tijd van oorlog geen crediteur der spoorwegmaatschappij het voor vervoer van troepen noodige materieel door het leggen van beslag plotseling buiten gebruik stellen kan. Uitdrukkelijk bepaalt de wet, dat ze bij faillissement eener spoorwegmaatschappij niet toepasselijk is en dan dus het rollende materieel deel uitmaakt van den faillieten boedel.

De Pfändung van wat de schuldenaar van derden te vorderen heeft of dezen van hem onder zich hebben

¹⁾ Eene keizerlijke ordonnantie van 19 September 1886, door den Rijksdag goedgekeurd, verzekerde voor Oostenrijk die wederkeerigheid. Eene wet van 9 Dec. 1886 verklaarde vreemd spoorwegmaterieel ook in Hongarije voor beslag onvatbaar.

geschiedt op analoge wijze met ons derden-arrest. De rubrieken van aan zulk beslag niet onderworpen zaken zijn in de Proc. ordn. vrij wat ruimer dan naar ons recht. § 749, dat ze opnoemt, luidt aldus:

„Der Pfändung sind nicht unterworfen:

1) Der Arbeits- oder Dienstlohn nach den Bestimmungen des Reichsgesetzes vom 21 Juni 1869 (Bundes-Gesetzbl. 1869, S. 242 und 1871, S. 63);

2) die auf gezeztlicher Vorschrift beruhenden Alimenterforderungen;

3) die fortlaufenden Einkünfte, welche ein Schuldner aus Stiftungen oder sonst auf Grund der Fürsorge und Freigebigkeit eines Dritten bezieht, insoweit der Schuldner zur Bestreitung des nothdürftigen Unterhalts für sich, seine Ehefrau und seine noch unversorgten Kinder dieser Einkünfte bedarf;

4) die aus Kranken-, Hülf- oder Sterbekassen, insbesondere aus Knappschaftskassen und Kassen der Knappschaftsvereine zu beziehenden Hebungen;

5) der Sold und die Invalidenpension der Unteroffiziere und der Soldaten;

6) das Dienstinkommen der Militärpersonen, welche zu einem mobilen Truppentheile oder zur Besatzung eines in Dienst gestellten Kriegsfahrzeuges gehören;

7) die Pensionen der Wittwen und Waisen und die denselben aus Wittwen- und Waisenkassen zukommenden Bezüge, die Erziehungsgelder und die Studienstipendien, sowie die Pensionen invalider Arbeiter;

8) das Dienstinkommen der Offiziere, Militärärzte und Deckoffiziere, der Beamten, der Geistlichen und der Lehrer an öffentlichen Unterrichtsanstalten; die Pension dieser Personen nach deren Versetzung in einstweiligen oder dauernden Ruhestand, sowie der nach ihrem Tode den Hinterbliebenen zu gewährende Sterbe- oder Gnadengehalt.

Uebersteigen in den Fällen Nr. 7 und 8 das Dienstinkommen, die Pension oder die sonstigen Bezüge die Summe von fünfzehnhundert Mark für das Jahr, so ist der dritte Theil des Mehrbetrags der Pfändung unterworfen.

Der Gehalt und die Dienstbezüge der im Privatdienste dauernd angestellten Personen (§ 4 Nr. 4 des Reichsgesetzes vom 21 Juni 1869) sind nur soweit der Pfändung unterworfen, als der Gesamtbetrag die Summe von fünfzehnhundert Mark für das Jahr übersteigt.

In den Fällen der beiden vorhergehenden Absätze ist die Pfändung ohne Rücksicht auf den Betrag zulässig, wenn sie zur Befriedigung der Ehefrau und der ehelichen Kinder des Schuldners wegen solcher Alimente beantragt wird, welche für die Zeit nach Erhebung der Klage und für das diesem Zeitpunkte vorausgehende letzte Vierteljahr zu entrichten sind.

Die Einkünfte, welche zur Bestreitung eines Dienstaufwandes bestimmt sind, und der Servis der Offiziere, Militärärzte und Militärbeamten sind weder der Pfändung unterworfen noch bei der Ermittlung, ob und zu welchem Betrage ein Dienstinkommen der Pfändung unterliege, zu berechnen."

N°. 1 verwijst naar eene tien jaar oudere wet, de eerste voor Duitschland over ons onderwerp. Ze trad 1 Augustus 1869 voor den Deutschen Bond in werking, 1 Jan. 1871 voor Baden, Zuid-Hessen en Wurtemberg, 13 Mei 1871 voor Beieren. Die wet had ten doel de groote rechtsonzekerheid op te heffen, die in Duitschland bestond over de mogelijkheid van beslag op nog niet verdiend en nog niet vervallen arbeidsloon. De meeste gerechten lieten zulk beslag onbeperkt toe en vandaar dat men tot voorziening op dat punt niet op het tot stand komen der Proc.ordn. wachten wilde. Even-

wel de wet bepaalde zich tot nog niet verdiend of vervallen loon en liet de vraag, of niet alle loon — voor zoover het voor levensonderhoud noodzakelijk is — buiten executie behoort te blijven, onbeslist. Tegen zulk beslag nu golden alle bezwaren boven bij de bespreking der Belgische wet van 1887 vermeld. Beperkte die wet het beslag, de Deutsche wet verbood het geheel, maar gold dan ook niet, als de Belgische, tevens voor reeds vervallen loon. De wet van 1869 bestaat uit 5 §§, waarvan § 1, 2 en 4 als volgt luiden:

„§ 1. Die Vergütung (Lohn, Gehalt, Honorar u. s. w.) für Arbeiten oder Dienste, welche auf Grund eines Arbeits- oder Dienstverhältnisses geleistet werden, darf, sofern dieses Verhältnisz die Erwerbsthätigkeit des Vergütungsberechtigten vollständig oder hauptsächlich in Anspruch nimmt, zum Zwecke der Sicherstellung oder Befriedigung eines Gläubigers erst dann mit Beschlagnahme belegt werden, nachdem die Leistung der Arbeiten oder Dienste erfolgt und nachdem der Tag, an welchem die Vergütung gesetzlich, vertrags- oder gewohnheitsmäßig zu entrichten war, abgelaufen ist, ohne dasz der Vergütungsberechtigte dieselben eingefordert hat.

§ 2. Die Bestimmungen des § 1 können nicht mit rechtlicher Wirkung durch Vertrag ausgeschlossen oder beschränkt werden.

Soweit nach diesen Bestimmungen die Beschlagnahme unzulässig ist, ist auch jede Verfügung durch Cession, Anweisung, Verpfändung oder durch ein anderes Rechtsgeschäft ohne rechtliche Wirkung.

§ 4. Das gegenwärtige Gesetz findet keine Anwendung:

- 1) auf den Gehalt und die Dienstbezüge der öffentlichen Beamten;
- 2) auf die Betreibung der direkten persönlichen

Staatssteuern und Kommunalabgaben (die derartigen Abgaben an Kreis-, Kirchen-, Schul- und sonstige Kommunalverbände mit eingeschlossen), sofern diese Steuern und Abgaben nicht seit länger als drei Monaten fällig geworden sind;

3) auf die Betreibung der auf gesetzlicher Vorschrift beruhenden Alimentationsansprüche der Familienglieder;

4) auf den Gehalt und die Dienstbezüge der im Privatdienste dauernd angestellten Personen, soweit der Gesamtbetrag die Summe von 400 Thalern jährlich übersteigt.

Als dauernd in diesem Sinne gilt das Dienstverhältnisz, wenn dasselbe gesetzlich, vertrags- oder gewohnheitsmässig mindestens auf ein Jahr oder bei unbestimmter Dauer für die Auflösung eine Kündigungsfrist von mindestens drei Monaten einzuhalten ist."

Gelijk de redactie van § 1 en 4 toonen, schept deze wet geene uitzondering voor werklieden en fabrieksarbeiders; immers behalve op dezen is ze ook toepasselijk op dienstboden, kantoor- en winkelbedienden, tooneelspelers, vaste dagbladreporters, particuliere onderwijzers, gouvernantes enz. Dat het al of niet opvorderen van het loon op den vervalldag over mogelijkheid van beslag beslist, vindt zijn grond in de veronderstelling, dat wie zijn loon niet op tijd komt opeischen, daarmede bewijst het niet onmiddellijk te behoeven maar voorloopig te willen opsparen, zoodat er dus geen reden meer is om het aan executie te onttrekken. Voor ambtenaren en personen, die bij particulieren in vasten dienst zijn met tamelijk hoog salaris, achtte men de bepalingen der wet overbodig; voor de eerste bestonden trouwens reeds verschillende speciale wetten. Toen de Reichsprocesszordnung eenheid bracht voor het geheele onderwerp

bleef de wet van 1869, naar we zagen, gehandhaafd. Het verbod van beslag op arbeidsloon bleef dus beperkt tot dat wat nog niet verdiend of vervallen is; zoodra de vervalddag, zonder dat het loon werd opgevorderd, verstreken is, kan het geheel in beslag worden genomen; geheel anders dus als bij de andere in § 749 der Proc.ordn. opgesomde rubrieken van inkomsten, zooals pensioenen, alimenten, traktementen, waarbij zoo'n beperking geheel ontbreekt. De eenige wijziging, die de Proc. ordn. in de Wet van 1869 maakte, was, dat alinea 3 van § 749 het maximum, gesteld aan het loon van hen die bij particulieren in vasten dienst zijn, wil de wet nog op deze toepasselijk zijn, naar analogie van het cijfer in alinea 2 der paragraaf genoemd van 400 thaler ¹⁾ tot 1500 mark heeft verhoogd.

Wat de nummers 2 en 3 van § 749 vermelden komt overeen met ons art. 756 2° en 3° Wetb. van Burgerl. Rechtsv. Evenmin als, naar we zagen, de Code de Proc. civ. het doet, eischt de Duitsche wet bij schenkingen en legaten, die tot onderhoud dienen, uitdrukkelijke verklaring van den erflater of schenker over de onvatbaarheid voor beslag. De verdere bepalingen berusten alle op dezelfde ratio; wat tot onderhoud bestemd is, kan niet in beslag genomen worden, hetzij het dan uitkeeringen zijn uit onderstandskassen, soldij en pensioen van soldaten, weduwen- of invalidenpensioen, studiegelden of traktementen. Bedragen ze echter eene som zoo hoog, dat er reden bestaat om aan te nemen, dat het meer is dan voor onderhoud onontbeerlijk is, dan wordt dat meerdere geheel of gedeeltelijk aan de gewone regelen van executie onderworpen. Het grootte verschil met onze wet is dus, dat loonen,

¹⁾ 1200 mark.

traktementen en pensioenen onverschillig uit welke bron zij vloeien en niet als bij ons slechts als zij door den staat verschuldigd zijn, voor beslag zijn gewaarborgd en wel in hun geheel, zoolang zij beneden 1500 Mark blijven. De met ons art. 756, al. 2 analoge uitzondering op dat verbod is beperkt tot beslag wegens recht op alimentatie van wettige vrouw en wettige kinderen en dan nog alleen op de inkomsten door al. 1 n°. 7 en 8 en al. 3 opgenoemd. Het practische belang van de nummers 4 en 7 van de paragraaf heeft in de laatste jaren niet weinig gewonnen; toen de Proc. Ordn. tot stand kwam bestond nog slechts de Wet van 7 April 1876 über die eingeschriebenen Hülfskassen, sedert vervangen door het Reichskrankenkassengesetz van 15 Juni 1883. Na dien tijd werden nog gegeven het Unfallversicherungsgesetz van 6 Juli 1884 en het Reichsgesetz betreffende Invaliditäts- und Altersversicherung van 22 Juni 1889, zoodat de onbeslagbare uitkeeringen niet weinig in getal zijn toegenomen.

Alle beperkingen der executie, die we hier bespraken, zijn evenzoo gesteld aan het conservatoor beslag, of in de terminologie der Proc. ordn. kortweg: „Arrest”.

Eindelijk zijn nog al deze voorwerpen en inschulden door de Konkursordnung ook aan de faillissementsexecutie onttrokken met enkele uitzonderingen. § 1 der Konkursordnung luidt namelijk in al. 1:

„Das Konkursverfahren umfasst das gesammte, einer Zwangsvollstreckung unterliegende Vermögen des Gemeinschuldners, welches ihm zur Zeit der Eröffnung des Verfahrens gehört (Konkursmasse).”

En § 1, al. 3.

„Die im § 715 Nr. 5, 8 der Civilproceszordnung und im § 20 des Gesetzes über das Postwesen des Deutschen Reiches vom 28 October 1871 vorgesehenen Beschränkungen kommen im Konkursverfahren nicht zur Anwendung.”

Dit verschil vindt zijne verklaring in zich zelf; het waarborgen der mogelijkheid van het blijven voortzetten van het landbouwers- en apothekers-bedrijf bij gedeeltelijke executie heeft geene reden bij geheele executie. We zagen reeds, dat ook het verbod van beslag op spoorwegmaterieel niet bij faillissement geldt.

Oostenrijk. Hier zijn de wetsbepalingen over ons onderwerp later ingevoerd dan ergens elders. De Allgemeine Gerichtsordnung van 1781 verklaart in slechts één artikel en wel in art. 340 de kleederen van den schuldenaar en de werktuigen, waarmede hij voor zich en zijn gezin dagelijks het brood verdient, voor beslag onvatbaar. Eene wet van 10 Juni 1887 maakte nu den toestand van den schuldenaar in verschillende opzichten gunstiger door bepalingen zoowel over het beslag op roerend als op onroerend vermogen. Wat het laatste betreft, strekken ze vooral om executorialen verkoop beneden de werkelijke waarde van het onroerende goed te beletten. Verder onttrekt de wet verschillende roerende zaken aan beslag; vooreerst voorwerpen bestemd om te dienen bij den eeredienst van een erkend kerkgenootschap of van eene godsdienstige vereeniging en eenige andere zaken ter wille van hun religieus karakter (art. 1); vervolgens verschillende zaken om hare onontbeerlijkheid: zoo de kleederen, het linnengoed, het keukengerei, alles voor zoover het onmisbaar is voor den schuldenaar, het met hem wonende gezin en zijn dienstponeel, dan voorradige levensmiddelen en brandhout voor twee weken, eindelijk een melkkoe, of, naar verkiezing van den schuldenaar, twee geiten of drie schapen met het noodige voeder en stroo voor twee weken, maar ook deze beesten moeten voor het onderhoud van den schuldenaar en zijn huisgezin onmisbaar zijn (art. 2); in de derde

plaats van officieren, ambtenaren, klerken, leeraars, advocaten, notarissen, geneesheeren, kunstenaars en in het algemeen van alle personen, die van een anderen dan handarbeid leven, de werktuigen en voorwerpen voor hun gebruik noodig, alsmede een passend gewaad; hetzelfde geldt voor ambachtslieden, fabrieksarbeiders, industrieelen en vroedvrouwen t. o. v. het voor hun beroep noodzakelijke. Evenzoo de werktuigen, flesschen en geneesmiddelen in eene apotheek onmisbaar, boeken voor school- en kerkgebruik van den schuldenaar en zijn gezin; de trouwring van den schuldenaar, zijne brieven, handschriften, familieportretten, eeretekenen. Vervolgens bepaalt de wet dat hulpzaken van onroerende zaken alleen met het onroerende goed kunnen worden verkocht (art. 3). Bepaald is verder, dat alle die voor beslag onvatbare zaken ook niet vrijwillig kunnen worden verpand (art. 6). Kindelijk verbiedt nog een artikel de executie van roerende zaken, als ze niet meer opbrengen kan dan de kosten bedragen; blijkt dat eerst na afloop der executie dan is die nietig (art. 4).

Reeds in 1873 was eene wet (Gesetz vom 29 April 1873 betreffende die Sicherstellung und Execution auf die Bezüge aus dem Arbeits- oder Dienstverhältnisse) in navolging van de Duitse wet van 1869 tot stand gekomen. Evenals deze heeft ze niet alleen betrekking op het loon van arbeiders en werklieden, maar evenzeer op dat van alle andere personen in dienst van particulieren, met hen oeconomisch gelijkstaande. De wet verklaart in art. 1, dat ze op alle loonen enz. van hen die arbeid of diensten verrichten, toepasselijk is; een later artikel zondert alleen uit de openbare ambtenaren, de officieren, het hofpersoneel enz. voor zoover afzonderlijke regelingen over beslag op hun loon bestaan. In het algemeen worden nu twee derde deelen van elk loon voor beslag onvatbaar verklaard;

verder onderscheidt de wet het loon van hen die voor vast (dauernd) zijn aangesteld, d. w. z. voor een jaar of met een opzeggingstermijn van drie maanden, en van hen die niet voor vast zijn aangesteld. Het loon van de voor vast aangestelden is tot een bedrag van 600 florijnen ¹⁾ geheel onvatbaar voor beslag; het loon boven dat bedrag volgt den hoofdregel der wet en kan dus voor een derde deel in beslag genomen worden. Het loon van hen, die niet voor vast zijn aangesteld, is alleen vatbaar voor beslag, als de arbeid, waarvoor het betaald wordt, geheel verricht is en tevens de dag, waarop het loon vervalt, is verstreken; onder die beide voorwaarden geldt de hoofdregel en is dus het loon voor een derde deel voor beslag vatbaar. De Oostenrijksche wet verschilt derhalve in een belangrijk opzicht van de Duitsche van 1869. Deze toch verbiedt alleen beslag op nog onverdiend of nog niet vervallen loon van niet voor vast aangestelden en op het loon van voor vast aangestelden beneden een bepaald bedrag zonder, als de Oostenrijksche wet doet, het beslag op loon in het algemeen voor twee derde deelen te verbieden.

De Wet van 29 April 1873 werd gewijzigd en uitgebreid bij eene Wet van 26 Mei 1888. Toen werd het bedrag tot welk het loon van voor vast aangestelden geheel voor beslag onvatbaar is, tot 800 florijnen verhoogd. Tevens werd bepaald, dat pensioenen door werkgovers aan hunne werklieden enz. of aan de weduwen of kinderen van dezen betaald en de pensioenen door onderlinge vereenigingen aan hare leden uitgekeerd tot op een bedrag van 500 florijnen in hun geheel voor beslag onvatbaar zijn. Evenals reeds in de wet van 1873 geldt geen verbod of beperking van beslag tegen executie

¹⁾ f 720.

voor verschuldigde alimentatie, belastingen, bijdragen aan werkliedenkassen enz.

Ten slotte zij hier nog de wet vermeld over het beslag op de traktementen en pensioenen van openbare ambtenaren (Gesetz betreffende die Execution auf die Bezüge der im öffentlichen Dienste stehenden Personen und ihren Hinterbliebenen vom 21 April 1882). De traktementen van de ambtenaren in dienst van den staat en van de gemeenten, van officieren en van geestelijken zijn niet voor beslag vatbaar tot op een bedrag van 600 florijnen; van hetgeen ze meer bedragen kan een derde deel in beslag genomen worden; wegens onderhoud verschuldigd aan echtgenoot, kinderen of ascendenten kan het traktement reeds in beslag genomen worden zoover het meer bedraagt dan 300 florijnen. De pensioenen van ambtenaren of hunne weduwen zijn tot op 350 florijnen voor beslag onvatbaar. Enkele kleinere traktementen en pensioenen, waaronder de soldij der soldaten, zijn in hun geheel tegen beslag gewaarborgd.

Zwitserland. Voor het daar geldende recht hebben we onze bepalingen te zoeken in het „Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs“, de meest recente wet over executie-recht. Ze werd na eene voorbereiding, die meer dan vijftien jaar duurde, op 11 April 1889 door den Bondsraad en 17 November van datzelfde jaar bij volksstemming aangenomen en trad op 1 Januari 1892 in werking. Deze wet is in menig opzicht zeer merkwaardig. Ze is de eenige bestaande wet, welke de executie als een geheel regelt en dus die van speciale deelen van het vermogen ten bate van enkele crediteuren in direct verband brengt met die van het geheele vermogen ten bate van alle crediteuren; ook conservatore middelen en boedelafstand worden in de wet

geregeld, dus alles wat de gerechtelijke invordering van schuld uitmaakt. Voor het doel der wet is elk Zwitsersch kanton buiten verband met de gerechtelijke indeeling gesplitst in een of meer districten voor executie en faillissement. Elk kanton heeft het getal en de grootte van die districten in zijn gebied vast te stellen; één district voor faillissement (Konkurskreis) kan eenige districten voor executie (Betreibungskreis) omvatten. In elken Betreibungskreis bestaat een Betreibungsamt, aan welks hoofd een Betreibungsbeamte staat met een plaatsvervanger; evenzoo in elken Konkurskreis een Konkursamt met een Konkursbeamte met een plaatsvervanger. Tot toezicht op de Betreibungs- en Konkursämter stelt elk kanton eene Aufsichtsbehörde in of meerdere met eene kantonale Aufsichtsbehörde aan het hoofd. Die genoemde beamtten hebben nu alle handelingen, die Betreibung en Konkurs vereischen, te verrichten en nemen alle beslissingen, voor zoover de wet ze niet uitdrukkelijk aan den rechter geeft; van de beslissingen dier ambtenaren is hooger beroep op de Aufsichtsbehörde, van deze op de kantonale Aufsichtsbehörde en van die weer op den Bundesrath. Deze organisatie moest hier vermeld, omdat, naar het ons blijken zal, ten opzichte van het aan de executie onttrokkene, belangrijke beslissingen aan de Betreibungsbeamten gegeven zijn. De vierde titel der wet bespreekt Betreibung auf Pfändung¹⁾ en behandelt te zamen de executie van roerende en onroerende goederen onder handen van den schuldenaar en van derden. Het Betreibungsamt bewerkstelligt de Pfändung, d. w. z. verklaart hetgeen het vindt tot pand; eerst het roerende vermogen met inbegrip van vorderingen van den schuldenaar

¹⁾ Wij citeeren voortdurend uit de Duitsche uitgave der wet, Bern, Stämpfli'sche Buchdruckerei, 1890.

op derden en daarvan weder het eerst de zaken die gemakkelijk verhandelbaar zijn; hetgeen zonder bezwaar kan gemist worden echter vóór wat lastiger te ontberen is; het onroerende vermogen wordt eerst tot pand verklaard, voor zoover het roerende niet reikt tot voldoening der schuld, waarvoor de Pfändung plaats heeft, tenzij de schuldenaar en de schuldeischer beiden het anders wenschen ¹⁾. De artikelen 92 en 93 noemen nu het voor executie niet vatbare op. Zij luiden:

„92. Unpfändbar sind:

1) die dem Schuldner und seiner Familie zum nothwendigen persönlichen Gebrauche dienenden Kleider, Effekten und Betten, sowie die religiösen Erbauungsbücher und Kultusgegenstände;

2) das unentbehrliche Kochgeschirr und die nothwendigsten Hausgeräthe;

3) die dem Schuldner und seiner Familie zur Ausübung ihres Berufs nothwendigen Werkzeuge, Geräthschaften, Instrumente und Bücher;

4) nach der Wahl des Schuldners eine Milchkuh, drei Ziegen oder drei Schafe, nebst dem zum Unterhalte und zur Streu auf einen Monat erforderlichen Futter und Stroh, sofern die Thiere für die Ernährung des Schuldners und seiner Familie unentbehrlich sind;

5) die dem Schuldner und seiner Familie für zwei Monate nothwendigen Nahrungs- und Feuerungsmittel;

6) die Bekleidungs-, Ausrüstungs- und Bewaffnungsgegenstände, das Dienstpferd und der Sold eines Wehrmannes;

7) die gemäsz Artikel 521 des Obligationenrechts als unpfändbar bestellten Leibrenten ²⁾;

¹⁾ Art. 95 al. 1 en 2.

²⁾ Art. 521 des Schweizerischen Obligationenrechts (22ster Titel: Leibrentevertrag) luidt:

„Wer einem Dritten unentgeltlich eine Leibrente be-

8) die Pension eines Bürgers oder seiner Hinterlassenen, wenn derselbe im eidgenössischen oder kantonalen Militär- oder Polizeidienst verunglückt ist;

9) die Unterstützungen von Seite der Hülf-, Kranken- und Armenkassen, Sterbefallvereine und ähnlicher Anstalten;

10) die Pensionen und Kapitalbeträge, welche als Entschädigung für Körperverletzung oder Gesundheitsstörung dem Betroffenen, oder, im Falle seines Todes, seiner Familie geschuldet werden oder ausbezahlt worden sind.

93. Lohnguthaben, Gehalte und Dienstinkommen jeder Art, Nutzniezungen und deren Erträgnisse, Alimentationsbeträge, Alterspensionen, Renten von Versicherungs- und Alterskassen können nur soweit gepfändet werden, als sie nicht nach dem Ermessen des Betreibungsbeamten dem Schuldner und seiner Familie unumgänglich nothwendig sind."

De rubrieken van lichamelijke zaken, door art. 92 voor beslag onvatbaar verklaard, zijn talrijker en ruimer dan die, welke onze wet noemt, maar kleiner in getal dan we in de Deutsche Reichsprozessordnung aantreffen. Een viertal rubrieken van uitkeeringen acht de wet klaarblijkelijk tot onderhoud en niet verder bestemd en verklaart die dus in art. 92 geheel voor beslag onvatbaar; het zijn alle uitkeeringen bij ziekte, ongeval of dood, behalve de lijfrente, waarvan no. 7 spreekt, die met de niet voor beslag vatbare lijfrente van ons art. 1823 van het Burgerl. Wetb. overeenkomt; de vermelde uitkeeringen zijn alle periodiek, behalve de schadelloosstelling, die in eens wordt uitbetaald bij verminking of benadeeling der gezondheid door onrechtmatige

stellt, kann zugleich bestimmen, dass ihm dieselbe nicht durch Gläubiger auf dem Wege der Betriebung des Arrestes oder Concurses entzogen werden darf."

daad. We zullen moeten aannemen, dat deze uitkeeringen behalve voor derden-arrest ook voor beslag onder handen van den schuldenaar zelf onvatbaar zijn. Immers de wet onderscheidt geheel niet tusschen beide arresten en no. 10 spreekt van „Pensionen und Kapitalbeträge, welche . . . geschuldet werden oder ausbezahlt worden sind.”

Art. 93 geeft eene bepaling, die algemeener is dan we er tot nu toe in de andere wetgevingen eene aantreffen; ze omvat ongeveer alle denkbare periodieke uitkeeringen en verklaart die alle, voor zoover ze voor onderhoud noodzakelijk blijken, onvatbaar voor beslag. Loonen en salarissen, van welken aard ook, van den werkman zoo goed als van den hoogst geplaatsten ambtenaar, uitkeeringen uit pensioenfondsen en van verzekeringen, vruchtgebruiken, hoe ook verkregen, alle worden voor een deel den rechthebbende gewaarborgd. De Zwitserische wet bepaalt het voor beslag onvatbare deel niet, gelijk andere wetgevingen althans in de meeste gevallen doen, in een vast bedrag, maar laat het in elk geval „dem Ermessen des Betreibungsbeamten” over te beslissen, of en voor hoeveel het verschuldigde loon, traktement, pensioen voor den schuldenaar en zijn gezin onontbeerlijk is. Onze wet, en zoo ook de Deutsche en andere, laat in sommige gevallen b.v. bij making en schenking aan den rechter de beslissing, maar bepaalt voor andere gevallen b.v. bij traktement een vast maximum in geld tot welk bedrag de onvatbaarheid voor beslag gaat. Het mag zeker een belangrijke vraag genoemd worden, welk der beide stelsels de voorkeur verdient. Het stelsel, dat bij ons bij makingen en schenkingen geldt, heeft het voordeel, dat het gelegenheid geeft met de omstandigheden van elk geval, de hoogte van het bedrag der betrokken uitkeering, de talrijkheid van het gezin des schul-

denaars, den aard der schuld rekening te houden; een bezwaar is, dat de tusschenkomst des rechters, die het noodig maakt, tijd en geld kost. Hiertegen waakt de Zwitsersche wet door het oordeel te laten aan den beambte, die de Pfändung bewerkstelligt. De beslissing wordt daardoor echter geheel aan de rechterlijke macht onttrokken. Wel is er beroep, vooreerst op de Aufsichtsbehörden, daarna op den Bondsraad, maar ook in hooger beroep blijft de beslissing aldus toch aan de administratie.

Art. 275 verwijst, wat het conservatoor beslag („Arrest”) betreft, naar de besproken bepalingen, zoodat daaraan dezelfde beperkingen zijn gesteld.

Titels 5, 6 en 7 der wet behandelen *Betreibung auf Konkurs, Konkursrecht und Konkursverfahren*; Art. 197, het eerste van titel 6, stelt vast, wat de Konkursmasse is en verklaart, dat de deelen van het vermogen, die art. 92 opnoemt, daartoe niet behooren ¹⁾. De uitkeeringen, door art. 93 vermeld, schijnen dus bij geheele vermogens-executie den crediteuren ten goede te komen.

AMERICAANSCH E WETTEN.

Gelijk we zagen, huldigen de Europeesche wetgevingen op het beginsel, dat ieder met zijn geheele vermogen voor zijne verbintenissen aansprakelijk is, slechts weinige nauw begrensde uitzonderingen,

¹⁾ Art. 197 luidt:

„Sämmtliches Vermögen, das dem Gemeinschuldner zur Zeit der Konkurseröffnung angehört, bildet, gleichviel wo sich dasselbe befindet, eine einzige Masse (Konkursmasse), die zur gemeinschaftlichen Befriedigung der Gläubiger dient. Ausgenommen sind die in Artikel 92 bezeichneten Vermögenstheile.

Vermögen, das dem Gemeinschuldner vor Schlus der Konkursverfahrens anfällt, gehört gleichfalls zur Konkursmasse.”

die voor het meerendeel de strekking hebben om den schuldenaar te doen behouden hetgeen onontbeerlijk is om te blijven voortleven; het onderscheid, dat in dit opzicht tusschen de wetten der verschillende landen bestaat, heeft zijn grond in de ongelijke appreciatie van dat onmisbare. De Americaansche wetten ¹⁾, wier bespreking thans aan de beurt is, gaan in hare uitzonderingen veel verder; die wetten berusten op de overweging, dat het in het belang der maatschappij is, dat aan elk huisgezin eene behoorlijke woonplaats worde gewaarborgd met de roerende goederen, die zulk eene woonplaats aan haar doel doen beantwoorden en met al wat verder het gezin noodig heeft om in zijne behoeften te voorzien; is de kostwinner dus een landbouwer, dan wordt behalve bouwland hetgeen voor uitoefening van landbouwbedrijf noodig is voor hem aan executie onttrokken, voor een werkman zijne gereedschappen, voor een schipper zijn vaartuig, voor een visscher dat en zijn vischtuigen, voor een industrieel zijne werkplaats met den inventaris. Zulke wetten, die naar hare hoofdstrekking, om de woonplaats van het gezin tegen de vervolgingen der crediteuren te beschermen, homesteadexemption-laws heeten, treffen we in nagenoeg alle Staten en Territorien der Vereenigde Staten aan en zijn ook in Canada nagevolgd.

De eerste dier wetten kwam tot stand in het jaar 1839 in het toenmaals zelfstandige Texas. Tot 1836 behoorde Texas tot Mexico, doch in dat jaar

¹⁾ Dr. R. Meyer, Heimstätten- und andere Wirthschafts-gesetze der Ver. Staaten enz., en L. von Stein, Drei Fragen des Grundbesitzes, vermelden ook eene Servische wet, die onroerend goed aan executie onttrekt. De agrarische toestanden in Servië verschillen te veel van de onze, dan dat die wet hier zou moeten besproken worden; evenmin eene bij beide schrijvers vermelde wet voor Dekhan van 1879.

scheidde het zich af; het bleef nu afzonderlijke republiek tot 1845, toen het bij de Vereenigde Staten van Noord-America werd ingelijfd. Het schraal bevolkte Mexico was nu al sinds jaren het toevluchtsoord voor insolventen uit de noordelijk gelegen staten geweest; de nog ongeregelde toestand in het uitgestrekte gebied maakte het den schuld-eischers zeer moeilijk daar hunne schuldenaren te vervolgen. Van 1837 1839 werden de Vereenigde Staten door eene hevige financieele crisis getroffen, die aan verschillende oorzaken te wijten was. Het getal der bankroeten, vooral van planters die de aanzienlijke op hunne bezittingen opgenomen sommen niet meer konden terugbetalen, was buitengewoon groot; eene talrijke bevolking verliet Noord-America voor Texas, vele planters vluchtten er met al hunne slaven heen. Alle insolventen werden daar met open armen ontvangen en de crisis in het noorden kwam dit jonge land zeer te stade. Wilde nu echter het zelfstandig geworden Texas met de Unie in betrekking treden, dan moest het den Americaanschen crediteuren toelaten hunne debiteuren ook op zijn gebied te executeren. Texas zou daarmede evenwel talrijke zeer kostbare elementen zijner bevolking aan ondergang hebben prijsgegeven en hen genoopt hebben het land te verlaten; om die reden werd 26 Jan. 1839 de eerste homesteadexemption-law gegeven; 350 acres bouwgrond of een in waarde daarmede overeenkomend stuk stadsgrond met daarop staande gebouwen en een groot deel van het roerende vermogen werden voor executie wegens schuld onvatbaar verklaard. In de eerstvolgende jaren vond het voorbeeld van Texas in de Unie nog weinig navolging; allcen voerden Georgia in 1841, New-York in 1842 zulk eene wet in. Eerst na 1848 ontstonden in het noorden vele diergelijke wetten, vooral door den invloed van de in dat jaar gegrondveste partij der

„Freesoilers”, die met den strijd tegen de slavernij ook bevordering der vrije colonisatie in haar program had. Het kleine grondbezit, dat vooral in de vrije Staten werd aangetroffen, was zwaar met schulden belast en dreigde meer en meer door het groote grondbezit te worden opgeslokt. Daardoor ontstond toen eene beweging ten gunste der homestead-exemption. In 1849 voerden Pensylvanië en Vermont zulke wetten in, in hetzelfde jaar Wisconsin; in 1850 Michigan, Indiana, New-Jersey; in 1851 Delaware; in 1861 Nevada. De slavenstaten volgden dat voorbeeld eerst na den burgeroorlog; de slavenbezitters waren door de offers, die de krijg gekost had, zeer verarmd; om dezen nu een rest van landbezit te doen behouden en om het ontstaan van een boerenstand te bevorderen, voerden de zuidelijke Staten kort na elkaar sedert 1865 zulke wetten in; zoo Florida en Virginia in 1865, Arkansas en Alabama in 1870, Mississippi in 1870; de laatste homesteadexemption-law is van 1883, het is die van Louisiana, dat den Code Napoléon tot basis zijner wetgeving heeft ¹⁾.

Thans hebben alle Staten en Territorien der Unie zulke wetten, behalve Oregon, Rhode Island, Maryland, District of Columbia, Delaware en Connecticut ²⁾; het beginsel der voor executie niet vatbare homestead heeft zoozeer wortel geschoten, dat vijftien staten het in hunne staatsregeling heb-

¹⁾ Deze historische bijzonderheden zijn ontleend aan het werk van Dr. Rud. Meyer, Heimstätten- und andere Wirthschaftsgesetze der Vereinigten Staaten, Berlin, 1883. De schrijver deelt enkele der homesteadexemption-laws in extenso, andere in uittreksel mede.

²⁾ In een opstel van K. Schneider, Das sogenannte Heimstättenrecht, in Schmoller's Jahrbuch, XVI, blz. 43 noemt de schrijver als staat zonder homesteadexemption-law in plaats van Connecticut: Pensylvanië en hij vermeldt dat in New-Jersey de wet bijna niet toegepast wordt.

ben opgenomen. Het Parlement van Canada heeft in 1878 eveneens het beginsel in het Northwest Territory ingevoerd en wel onder den naam: „bien de famille” en het geldt eveneens in de provinciën Manitoba en British Columbia.

Aan elk burger, die tevens gezinshoofd is, verzekeren nu die wetten vrij van inbeslagneming eene homestead, hetzij in de stad, hetzij op het land gelegen, en wel tot eene bepaalde uitgestrektheid of tot eene bepaalde waarde; dat bepaalde maximum loopt zeer uiteen in de verschillende wetten; die het in uitgestrektheid bepalen maken natuurlijk onderscheid of de homestead op het platteland of in eene stad gelegen is. Op het land is het maximum 40 ¹⁾, 80 ²⁾, 160 ³⁾ of 200 ⁴⁾ Acres ⁵⁾; in de stad $\frac{1}{4}$ ⁶⁾, $\frac{1}{2}$ ⁷⁾ of 1 ⁸⁾ Acre. Andere wetten stellen eene maximumwaarde, onverschillig of de homestead op het land of in de stad ligt en wel 500 ⁹⁾, 800 ¹⁰⁾, 1000 ¹¹⁾, 1500 ¹²⁾, 1600 ¹³⁾, 2000 ¹⁴⁾, 2500 ¹⁵⁾, en zelfs 5000 Dollars ¹⁶⁾. Enkele geven de grootte der homestead op 't land

¹⁾ Iowa, Michigan, Wisconsin.

²⁾ Minnesota, Mississippi.

³⁾ Alabama, Arkansas, Florida, Kansas, Missouri, Dakota, Montana.

⁴⁾ Texas.

⁵⁾ Een Acre is 0,405 H. A., dus 40, 80, 160 en 200 Acres is 16, 32, 65 en 81 H. A.

⁶⁾ Montana, Wisconsin.

⁷⁾ Florida, Iowa.

⁸⁾ Kansas, Dakota.

⁹⁾ Maine, New Hampshire, Vermont.

¹⁰⁾ Massachusetts.

¹¹⁾ Illinois, New Jersey, Kentucky, New York, N. Carolina, Tennessee, Washington, New Mexico, West-Virginia.

¹²⁾ Wyoming.

¹³⁾ Georgia.

¹⁴⁾ Colorado.

¹⁵⁾ Nebraska.

¹⁶⁾ Arizona, Californië, Idaho, Nevada.

gelegen op, doch het daaraan evenredige in de stad in waarde, somtijds worden grootte en waarde opgegeven ¹⁾). In Utah bedraagt de waarde der homestead 1000 Dollars met nog voor eene waarde van 250 Dollars voor elk familielid. Met dien grond is nu tevens de opstal aan executie onttrokken, dus op het land een woonhuis met schuren en stallen, voor het landbouwbedrijf benoodigd, en in de stad een woonhuis en, als het gezinshoofd een beroep of bedrijf uitoefent, het daarvoor benoodigde pand. Daarbij is een belangrijk deel van het roerende vermogen voor executie gewaarborgd. Ook in dit opzicht verschillen de wetten zeer; sommige geven, evenals de meeste Europeesche wetgevingen, eene opsomming van de rubrieken, die geheel of tot op eene zekere waarde den schuldenaar blijven gewaarborgd; alle die wetten zijn echter veel vrijgeviger jegens den schuldenaar dan zelfs de vrijgevigste Europeesche wetten; zelfs de enkele staten, die, naar we zagen, geene homesteadexemption-law hebben, geven toch zeer ruime bepalingen over exemption van roerende zaken. Art. 3072 van den Code of Iowa bepaalt b.v. het volgende ²⁾):

„Als de schuldenaar bewoner van dezen staat en hoofd van een gezin is, kan hij het volgende vrij van executie behouden: alle kleedingstukken van hem en zijne vrouw, die ze gebruiken en met hunnen stand overeenkomen, en de koffers en andere zaken, die noodig zijn om deze te bewaren; een geweer of buks met ammunitie; alle particuliere bibliotheken, familie-bijbels, portretten, beelden,

¹⁾ Missouri; evenzoo Iowa: op 't land 40 Acres, in de stad $\frac{1}{2}$ Acre, maar in beide gevallen geene mindere waarde dan 500 Dollars.

²⁾ Bij Rud. Meyer, blz. 66 en 67. We citeeren het artikel in het Hollandsch, daar ons van het oorspronkelijk slechts eene Duitsche vertaling ten dienste staat.

muziekinstrumenten en schilderijen, die niet voor verkoop gehouden worden; een zetel of stoel, die door den schuldenaar of zijn gezin in eenig kerkgebouw gebruikt wordt, een aandeel in eene openbare of bijzondere begraafplaats, welke niet grooter is dan een Acre voor ieder schuldenaar; twee koeien, een kalf, een paard. Buitendien zijn naar deze bepaling vrij: vijftig schapen met de wol daarvan, zes bijenkorven, vijf zwijnen en alle biggen van onder de zes maanden, het voeder voor alle buiten executie blijvende dieren voor zes maanden; alle vlas dat de schuldenaar op een bouwland niet grooter dan een Acre gebouwd heeft en het daaruit vervaardigde; een ledikant met de noodige bedden voor elke twee familieleden. Al het door den schuldenaar vervaardigde linnen, voor zoover de hoeveelheid niet grooter is dan 100 Yards; huisraad en keukengerei tot eene waarde van 200 Dollars; alle spinnewielen en weefstoelen, eene naaimachine en andere werktuigen voor huisarbeid, die voor werkelijk gebruik gehouden worden. De noodige levensmiddelen en de noodige brandstoffen ten gebuike der familie voor zes maanden; de noodige werktuigen, gereedschappen en boeken van den schuldenaar, als hij een landbouwer, handwerksman, opzichter, geestelijke, rechtsgeleerde, arts, onderwijzer of leeraar is; de trekdieren, doch niet meer dan twee paarden of twee muilieren of twee paar ossen en de wagen of het rijtuig met het noodige tuig, waarmede de schuldenaar als arts, openbaar ambtenaar, landman, voerman of in een ander beroep zijn brood verdient; en als de schuldenaar een boekdrukker is, zullen voor hem een drukpers en de letters, gereedschappen en materialen, welke noodig zijn om zoo'n pers te gebruiken en een daarmede verbonden nieuwsbladbureau, alles te zamen niet meer waard dan

twaalf honderd Dollars, buiten executie blijven.”

Dergelijke bepalingen hebben de meeste wetten; zoo verklaart Kansas voor beslag onvatbaar: huisraad, boeken, kleederen, werktuigen, vee, tot eene waarde van 500 Dollars; landbouwwerktuigen tot eene waarde van 300 Dollars en eindelijk nog een bedrag van 400 Dollars, dat als bedrijfskapitaal in de zaak des schuldenaars dient; in Oregon, waar geene homesteadexemption-law bestaat is huisraad tot een bedrag van 300 Dollars, kleederen tot 100 Dollars, voor beslag gewaarborgd met nog eene waarde van 80 Dollars voor elk familielid en 400 Dollars aan handwerktuigen of vee. Andere Staten onttrekken aan beslag eenvoudig een deel van het roerende goed tot eene bepaalde maximumwaarde, maar verder ter keuze van den schuldenaar. Florida b.v. tot 1000 Dollars, Georgia tot 1600 Dollars, West-Virginia tot 200 Dollars; eindelijk maken de wetten van eenige Staten in het geheel geen onderscheid tusschen roerend en onroerend vermogen en verklaren eenvoudig een deel van het vermogen tot eene bepaalde waarde voor executie onvatbaar; aldus in Pensylvanië tot 300 Dollars, in Indiana tot 600 Dollars ¹⁾, in Louisiana en Virginia tot 2000 Dollars.

Ten slotte moct hier nog vermeld, dat de wetten van nagenoeg alle staten, gelijk, naar we zagen, ook reeds in eenige landen van Europa geschied is, het loon door persoonlijken arbeid van den debiteur verkregen, gedurende een bepaalden tijd, zoolang het nog niet ontvangen is, voor beslag onvatbaar maken ²⁾.

¹⁾ Indiana: Six hundred dollars worth of real or personal property or both is exempt.

²⁾ En wel meestal geheel, soms gedeeltelijk. In de provincie Quebeck (Canada) werd door eene wet van 1881 het loon van hen die bij den dag, de week of de maand wer-

De besproken homestead- en verdere exemptions komen, naar de meeste wetten, aan gezinshoofden ten goede; 't zij ze dan eene echtgenoot, kinderen, ouders of minderjarige broeders of zusters te verzorgen hebben. Slechts enkele Staten kennen het voorrecht ook aan hen toe, die een huis bezitten zonder een gezin te onderhouden (b.v. Vermont); sommige wetten geven afzonderlijke bepalingen over het roerende vermogen, dat ook hun, die geen gezin vormen, gewaarborgd blijft; zoo de wet van Texas van 1882; ze somt in art. 2335 zestien rubrieken op van voorwerpen, die uit het vermogen van een gezinshoofd niet geëxecuteerd kunnen worden. Art. 2337 luidt daarna aldus ¹⁾:

„Het volgende vermogen zal gewaarborgd blijven aan personen, die geene familie vormen, vrij voor beslag, executie en elke andere soort onvrijwilligen verkoop:

- 1) Een of meer stukken grond op een kerkhof als begraafplaats;
- 2) Alle kleedingstukken;
- 3) Alle werktuigen, hulpmiddelen en boeken, die tot eenig bedrijf of beroep behooren;
- 4) Een paard, zadel en tuig;
- 5) Nog niet vervallen loon voor persoonlijk verrichten arbeid.”

Om van het voorrecht der homesteadexemption te genieten, stellen alle wetten den eisch, dat de homestead werkelijk door het gezin als tehuis wordt gebruikt of dat het gezinshoofd er zijn bedrijf of zaak uitoefent; woning en werkplaats kunnen gescheiden zijn, als ze in dat geval maar beide in

ken voor de helft voor beslag onvatbaar verklaard; in 1888 werd dat onbeslagbare tot drie vierde deelen verhoogd (annuaire de législation étrangère, 1882, pag. 821; 1889, pag. 1059).

¹⁾ Rud. Meyer, blz. 418.

ééne stad gelegen zijn en te zamen de wettelijke maat niet overschrijden.

Het gezinshoofd behoeft niet eigenaar te zijn van zijne homestead om de wet op zich toegepast te zien; elk recht, dat zijne crediteuren zouden kunnen executeeren, erfpacht, huur of welk ook, wordt hem gewaarborgd ¹⁾.

Voldoet nu de homestead aan de bovenvermelde vereischten, dan is daarmede in verschillende der Americaansche Staten ook het recht geboren om van de uitsluiting van het beslag gebruik te maken. In sommige echter is voor het ontstaan van dat recht eene daad van het gezinshoofd noodig, die voor derden waarnembaar is en bestaat in het inschrijven van een bepaald deel van het onroerende vermogen, als het geheel meer dan het maximum bedraagt, en anders van het geheele vermogen als homestead in de registers van den grondeigendom, waarvan ieder inzage nemen kan ²⁾.

De homestead is niet vatbaar voor executie voor schulden; dat is de regel, die echter uitzonderingen kent. Vooreerst gelden de wetten niet voor executie van schulden, die bestonden, voordat de wetten tot stand kwamen; dit volgt reeds uit den aard der zaak, daar geene wet terugwerkende kracht heeft, die dit zelf niet bepaalt. Buitendien echter verklaren verschillende der wetten het nog uitdrukkelijk; andere noemen een bepaalden datum, die beslist, of de schuld al of niet onder de wet valt.

¹⁾ Zoo zegt de homesteadexemption-law van Illinois: „possessed by lease or otherwise” en die van South-Carolina: „wether in fee or any lesser estate.”

²⁾ Dit eischen de wetten van de Staten en Territoriën: Alabama, Californië, Colorado, Georgia, Idaho, Indiana, Kentucky, Maine, Massachusetts, Michigan, Nevada, New-Jersey, New-York, Virginia, Washington, Western-Virginia; evenzoo de Canadeesche homesteadexemption-laws.

Sommige wetten echter en ook enkele gerechten kenden aan de onvatbaarverklaring voor beslag terugwerkende kracht toe. In 1871 besliste nu het Hoogste Gerechtshof der Vereenigde Staten, dat wetsbepalingen, die eigendom der debiteuren, waarop op het oogenblik van het ontstaan der schuld naar de toen geldende wetten de crediteuren zich konden verhalen, buiten het bereik van dezen brengen, onconstitutief en nietig zijn.

In de tweede plaats verklaren de wetten, dat de homestead executabel is voor schulden, die op het oogenblik van den koop van de homestead bestonden; sommige bepalen uitdrukkelijk, dat evenwel eerst al het andere vermogen, dat voor die schulden aansprakelijk is, moet worden uitgewonnen, voordat tot den verkoop der homestead kan worden overgegaan. Verkoopt de eigenaar de homestead en koopt hij eene nieuwe, dan geldt ook daarna nog als het beslissende oogenblik dat van den koop der eerste ¹⁾.

Overigens stemmen de wetten in dit opzicht niet volkomen overeen. De meeste staan de executie onbeperkt toe voor enkele rubrieken van schulden; en wel in de eerste plaats voor den koopprijs; dan voor schulden aan werklieden, bouwmeesters en verkoopers van bouwmaterialen voor loon en leverantiën bij den bouw of verbouwing der homestead. De Amerikaansche Staten hebben namelijk alle uit-

¹⁾ Code of Iowa :

„§ 1992. De homestead kan executoriaal verkocht worden wegens schulden, die vóór den koop zijn aangegaan, maar ze zal in dit geval slechts verkocht worden tot dekking der schulden, die overblijven na den verkoop van al het overige eigendom van den schuldenaar, dat voor executie vatbaar is.

§ 2001. De nieuwe homestead is voor een deel harer waarde, dat gelijk is aan de waarde der vorige, vrij van executie in alle gevallen, waarin de vorige dat zou geweest zijn, maar niet in andere gevallen of tot hooger bedrag.”

voorige regelingen van het pandrecht (lien), dat zulke schuldeischers op de roerende of onroerende goederen hebben, waaraan zij hunne werkzaamheden verrichtten ¹⁾, hetzij direct volgens overeenkomst met den bewoner of eigenaar, hetzij indirect door overeenkomst met een ander persoon, die weder met den bewoner of eigenaar gecontracteerd heeft. Om dat pandrecht te verkrijgen, moet binnen eenen bepaalden tijd na het werk of de levering eene schriftelijke afrekening bij het gerecht worden ingediend en na accoordbevinding ingeschreven, waardoor het pandrecht ontstaat. Binnen een eveneens bepaalden termijn moet de executie aanvangen en daaraan is dan ook de homestead onderworpen. Eindelijk verklaren nog de meeste wetten de homestead executabel voor alle belastingen; voor overige vorderingen van den staat is echter deze niet boven gewone schuldeischers bevoorrecht. De wetten van Louisiana, Nebraska en Virginia verklaren nog dat de homestead kan geexecuteerd worden voor de gelden, welke iemand krachtens zijn openbaar beroep, b.v. dat van advocaat, van een ander onder zich heeft en verzuimt terug te geven; die van Alabama en Virginia laten executie toe voor verschuldigde schadevergoeding wegens onrechtmatige daad.

¹⁾ Code of Iowa. § 2130: „Elk handwerksman of andere persoon, welke krachtens een contract met den bezitter, diens agent, gevolmachtigde, contrahent of sub-contrahent eenen arbeid verricht of materialen, machines of nagelvast huisraad levert voor een gebouw of werk, dat aan het land ten goede komt, met inbegrip van hem die binnenshuis eene verbetering aanbrengt of herstelling doet, zal na aan de voorschriften der volgende artikels voldaan te hebben voor zijn verrichten arbeid of geleverde materialen, machines of nagelvast huisraad een pandrecht (lien) hebben op dat gebouw, dat werk en op het land, dat aan den eigenaar, waarop dat gebouw of werk gelegen is, toebehoort, tot zekerheid der betaling van dien arbeid of van die levering.”

Tot zoover dus de wettelijke pandrechten op de homestead. Contractueel pand is in den regel onbeperkt toegelaten. Mits aan de wettelijke formaliteiten wordt voldaan kunnen de personen, bevoegd om over de homestead te beschikken, tot het bedrag, dat zij willen, die ook bezwaren. Verschillende wetten verklaren dat uitdrukkelijk ¹⁾; sommige zwijgen over dit punt, waardoor groote onzekerheid bestaat. Zoo vinden we vermeld, dat in Louisiana bij het zwijgen der wet vele hypotheeken werden gegeven, doch dat het opperste gerechtshof van dien Staat die hypotheeken daarna nietig verklaarde op grond der bedoeling van de wet. In sommige Staten vinden we hypotheeken alleen toegelaten voor enkele schulden en dan meest voor zulke als we reeds boven vermeldden, die dan dus wettelijk pandrecht missen. In het Nordwest Territory (Canada) bijvoorbeeld bestaat wettelijk pandrecht voor belastingen en is hypotheek voor koopprijs mogelijk; Nevada laat alleen hypotheek toe voor den koopprijs; de thans in Louisiana geldende wet en die van Texas verbieden hypotheek geheel. Het onbeslagbare roerende vermogen kan in het algemeen geëxecuteerd worden voor schulden, die ten bate daarvan zijn aangegaan.

Gelijk we zagen, zijn er vele Staten, waar het recht op een homestead, tegen executie gewaarborgd, ontstaat zonder dat eenige formaliteit wordt vereischt. Doet zich nu het geval voor dat een

¹⁾ Code of Iowa: „§ 1993. De homestead kan voor schulden verkocht worden, die schriftelijk zijn aangegaan door de personen bevoegd om over de homestead te beschikken, en met het uitdrukkelijk beding dat de homestead daarvoor zou verbonden zijn; echter zal ze in dat geval slechts verkocht worden tot dekking der schulden, die overblijven nadat al het andere volgens hetzelfde contract voor die schuld verpande eigendom is nitgewonnen.” Evenzoo de wet van Vermont.

crediteur het onroerende goed van zijn debiteur wil executeeren, dan dient vooreerst gevraagd, of dat goed den omvang of de waarde, die de wet als maximum aan de homestead stelt, overtreft; op dat meerdere is dan de executie onbelemmerd. Gaat nu de crediteur tot executie daarvan over, dan geven de wetten den debiteur het recht om uit zijn onroerende goed aan te wijzen wat hij als homestead wil beschouwd hebben; uitvoerig zijn geregeld de daarbij in acht te nemen formaliteiten en de wijze, waarop eene dergelijke verklaring der schuldenaars in de openbare registers van den grondeigendom moet worden ingeschreven. Blijft de debiteur in gebreke binnen den hem tot het aanwijzen en inschrijven van zijne homestead gelaten termijn zich daarvan te kwijten, dan gaat zijn recht op homestead nog niet verloren, maar heeft hare aanwijzing op kosten van den nalatigen schuldenaar plaats door eenige deskundigen, door den rechterlijken ambtenaar met de executie belast daartoe benoemd. Evenzoo gaat het, als de crediteur beweert, dat het aangewezen groter is dan het maximum in de wet bepaald.

Nu kan, als tot executorialen verkoop van dat deel van het vermogen, dat niet tot de homestead behoort, wordt overgegaan, blijken, dat door plaatselijke omstandigheden het onroerende goed feitelijk niet gedeeld kan worden zonder dat de deelen in waarde onevenredig verminderen. In dat geval kan de rechter bevelen, dat het geheel zal verkocht worden; den bezitter der homestead wordt dan de wettelijke maximumwaarde of zooveel meer als er na betaling der schulden overblijft in geld uitgekeerd, de rest aan de schuldeischers betaald. Nu is echter de geldsom aan den debiteur uitbetaald onder zijne handen niet voor beslag vatbaar en tevens moet de rechter toezien, dat die geldsom

gebruikt wordt tot het aankopen eener nieuwe homestead; eene regeling dus eenigszins analoog met onze verplichting tot wederopbouwning, die het assurantie-recht kent.

De homesteadexemption strekt ten bate van het huisgezin; vandaar, dat ze gegeven wordt, ook al staat er geen huisvader aan het hoofd van het gezin; vandaar, in de tweede plaats, dat de man der vrouw in zijne beschikking er over ten nadeele van het gezin is beperkt. Heeft namelijk — wat het eerste punt betreft — een huisvader voor zijn gezin een recht op homestead verkregen, dan gaat dat recht na zijnen dood op zijne vrouw over en na haren dood — of zoo ze reeds vroeger dan de man overleden was — op de kinderen; en het recht gaat eerst te niet, als de laatste der kinderen zijne meerderjarigheid heeft bereikt. Het is daarbij onverschillig, of de vrouw geheel of gedeeltelijk eigenares is der homestead, b.v. doordat ze die zelve heeft aangebracht, en wat of de vader in zijn testament heeft bepaald, de homestead blijft in het bezit van het gezin, totdat door den dood der moeder en de meerderjarigheid der kinderen dit heeft opgehouden te bestaan. Eerst daarna is de homestead aan de gewone regels der erfopvolging onderworpen ¹⁾. En als de homestead dan eindelijk krachtens erfopvolging op de nakomelingen overgaat, zijn deze niet gehouden de schulden door den

¹⁾ § 17. New-York. „De onvatbaarheid voor executie blijft na den dood des huisvaders ten bate der weduwe en het gezin voortbestaan, indien eenige of een van hen de homestead blijft bewonen, totdat het jongste kind 21 jaar oud wordt en tot den dood der weduwe.”

In Louisiana, Nebraska en Ohio blijft het recht op homestead niet voor vrouw en kinderen bestaan, als de overleden vader op andere wijze hunne toekomst heeft gewaarborgd, b.v. door levensverzekering.

erflater gemaakt te betalen. Eerst als geene overlevende echtgenoot en geene nakomelingen bestaan, wordt de homestead verkocht en worden uit de opbrengst de schulden voldaan.

Heeft het gezin eene homestead verkregen, hetzij uit het vermogen van den man, hetzij uit dat der vrouw, dan kan de man er slechts met toestemming der vrouw over beschikken. In de eerste plaats kan hij ze zonder die toestemming niet verkoopen; in sommige Staten geldt eene door beiden onderteekende acte als voldoende bewijs van hunnen overeenstemmenden wil; in andere Staten wil men meer waarborgen, dat de vrouw geheel vrij geweest is, toen zij medewerkte bij de beschikking over de homestead; vele wetten eischen daarom voor geldigen verkoop eene geheel afzonderlijke acte door de vrouw opgemaakt; enkele verlangen daarbij eene schriftelijke verklaring van den ambtenaar met de inschrijving van zulke acten belast, dat hij de vrouw buiten tegenwoordigheid van haren echtgenoot heeft gehoord en zij daarbij heeft verklaard de oorkonde geheel vrijwillig te hebben opgemaakt en geteekend ¹⁾. Dezelfde waarborgen nu zijn gesteld aan de overige beschikkingen des mans over de homestead; zoo eischen de wetten, die hypotheek op de homestead toelaten, daarvoor ook alle de toestemming der vrouw ²⁾; eveneens voor contracten met bouwmeesters of werklieden over werkzaamheden ten dienste der homestead, omdat daaruit een wettelijk pandrecht kan ontstaan; zelfs tijdelijke beschikkingen kan de man niet op eigen gezag doen; hij heeft b.v. voor verpachting van een deel der homestead de toestemming zijner echtge-

¹⁾ Dat eischen de wetten van Alabama en Arizona.

²⁾ Enkele verklaren den man ook zonder die toestemming bevoegd eene hypotheek op de homestead te nemen voor den nog onbetaalden koopprijs.

noote noodig. Echter kan hij gronden verpachten, wanneer daardoor hunne bewoning en gebruik als homestead niet verhinderd wordt. Zoo kan de man ook wel toestemming geven tot het vellen van boomen, uitbreken van steenen, exploiteeren van mineralen om dezelfde reden. Ten duidelijkste blijkt uit deze bepalingen de strekking der homesteadexemption-laws om het gezin te beschermen; en wel niet alleen tegen ongeluk en slechte tijden, maar ook tegen de lichtzinnigheid des vaders.

Streven de wetten er naar het gezin een vast verblijf en een zekeren huiselijken haard te waarborgen, ze laten niettemin het veranderen van woonplaats vrij. Vooreerst bepalen namelijk die wetten, welke het genot van het recht afhankelijk stellen van inschrijving, dat hij, die een deel van zijn vermogen als homestead heeft doen inschrijven, vrij blijft — natuurlijk onder de voorwaarden en formaliteiten als de eerste maal — voor dat deel een ander in de plaats te stellen. Evenzoo doen de wetten, die het recht wel niet afhankelijk stellen van de inschrijving, maar toch onder zekere omstandigheden het den crediteur mogelijk maken den debiteur tot de aanwijzing van een deel van zijn vermogen als homestead te dwingen. In beide gevallen echter onder het uitdrukkelijk voorbehoud, dat die verandering de rechten van derden vóór dien tijd verkregen — men denke b.v. aan eene hypotheek op het land, dat vóór die verandering buiten, er na binnen de homestead valt — niet zal kunnen raken. Ook verkoop van de homestead door de bevoegden belemmeren de wetten niet; ze bepalen zelfs, gelijk we reeds zagen, dat eene homestead, aangekocht voor het geld dat de verkoop der vroegere opbracht, voor geene schulden aansprakelijk is, waarvoor de verkochte homestead het niet was. De koopsom wordt, als er nog geen

nieuwe homestead voor is aangekocht, gedurende zekeren tijd (van één tot twee jaar) voor beslag onder den schuldenaar beschermd. We zagen boven reeds hetzelfde voor hetgeen aan den schuldenaar bij executie van moeilijk splitsbaar onroerend goed wordt uitgekeerd. We vinden ook onvatbaarheid voor beslag bepaald van de uitkeering der verzekeringmaatschappij, als de homestead door brand is vernield ¹⁾.

Het gezegde is voldoende tot kenschetsing der homesteadexemption-laws der Vereenigde Staten en van Canada; de belangrijkste eigenaardigheden dier merkwaardige wetgeving somden we op. We lieten de speciale punten, welke regeling in de wetten zeer verschilt, achterwege; tevens gingen we ook de verschillende gebreken, onvolledigheden en onduidelijkheden voorbij, die tot zeer verschillende opvattingen over belangrijke punten bij de schrijvers en in de jurisprudentie hebben aanleiding gegeven en oorzaak zijn dat aan de rechtszekerheid soms wel wat ontbreekt. We kunnen deze afdeeling van ons hoofdstuk evenwel nog niet eindigen zonder andere homestead-laws te vermelden, die, ofschoon ze eigenlijk niet tot ons onderwerp behooren, toch met de besproken wetten nauw samenhangen.

Zoolang de Americaansche Unie bestaat, werd strijd gevoerd tusschen het groote grondbezit en het kleine en dit laatste heeft ten slotte de overwinning behaald. De homesteadexemption-laws danken voor een deel aan dien strijd haar ontstaan. Die strijd deed zeer sterk zijn invloed gevoelen op de politiek, die zoowel de centrale regeering als die der Staten volgden ten opzichte van de onontgonnen nog niet in particulier bezit overgegangene landerijen. Reeds sinds 1785 werden die staatslanderijen in

¹⁾ Homesteadexemption-law van Illinois.

het openbaar bij zeer groote stukken verkocht, waardoor talrijke latifundiën ontstonden, die voor een deel in handen kwamen van Europeesche kapitalisten. Langzamerhand kwam er tegenstand tegen die medewerking der regeering aan het ontstaan van groot grondbezit. In enkele staten ging men toen tot eene andere politiek over, en stond aan landverhuizers kosteloos stukken van de nog niet in bezit genomen landerijen af, onder voorwaarde, dat dezen ze zelf zouden bewonen en ontginnen. Dergelijke bepalingen werden reeds in 1840 in Florida gemaakt, waar landverhuizers om niet 150 Acres land konden verkrijgen; in Texas — dat toen nog niet tot de Unie behoorde — lokte men reeds in 1824 colonisten, door ze 350 Acres landbezit kosteloos toe te staan. Deze politiek tot die der centrale regeering te maken kostte veel strijd; eerst in 1862 ¹⁾ gelukte het den voorstanders van het kleine grondbezit hunnen zin door te drijven. De op 20 Mei van dat jaar tot stand gekomen wet is later herhaaldelijk aangevuld en gewijzigd, ofschoon nimmer wat hare hoofdbeginselen betreft. Krachtens die wet kan elk persoon, die 21 jaar oud en burger der Vereenigde Staten is of de noodige stappen gedaan heeft om dat te worden, na het vervullen van voorgeschrevene formaliteiten, van den nog niet geoccupeerden staatsgrond 80 acres van eerste qualiteit of 160 acres van mindere waarde in bezit nemen en in de openbare registers laten inschrijven; hij heeft hiervoor niets meer dan

¹⁾ Dr. Rud. Meyer, t. a. p., blz. 368 vermeldt, dat reeds in 1843 van staatswege kosteloos staatsgrond, onder voorwaarde van vijfjarig bewonen en bebouwen, aan colonisten werd afgestaan. Elk gezinshoofd kon voor zich 640 Acres, voor zijne vrouw en kinderen onder de achttien jaar elk 160 Acres verkrijgen. Het afstaan van zulke reusachtige stukken grond kon natuurlijk het kleine grondbezit niet bevorderen.

een laag recht ter vergoeding der inschrijvingskosten te voldoen. Na vijf jaar en binnen zeven jaar nadat die inschrijving heeft plaats gehad mocht de bezitter van het land bewijzen, dat hij vijf jaar lang zijn grond bewoond of althans zelf bebouwd heeft, zonder dien gedurende langer dan zes maanden te hebben verlaten. Levert hij dat bewijs, dan wordt hij definitief eigenaar van den grond, zonder dat hij er iets voor heeft te betalen. Wil hij, voor hij dat bewijs leveren kan, om welke reden ook, zijn voorloopig recht reeds in een definitief veranderen, dan kan hij eigenaar worden tegen betaling van een bepaalden koopprijs per Acre. Door deze wet nu, die in allerlei bijzonderheden het boven kort aangegevene regelt en b.v. voor vrijwilligers, die in militairen dienst der Vereenigde Staten geweest zijn, het verkrijgen van land nog gemakkelijker maakt, wordt bewerkt, dat de staatsgrond bij kleine stukken in handen komt van zelf landbouw uitoefenende eigenaren. Om nu de voordelen uit die wet te waarborgen aan hen, voor wie ze gegeven was, werd er eene bepaling in opgenomen, dat aldus verkregen onroerend eigendom niet geëxecuteerd kan worden voor schulden, die vóór de in eigendomsverkrijging zijn aangegaan. De maatregelen der centrale regeering dragen dus zorg, dat zich talrijke colonisten in de Vereenigde Staten vestigen, die de gelegenheid hebben zich en hun gezin te onderhouden door de ontginning van een daartoe toereikend stuk grond, terwijl de gevolgen van vroegeren tegenspoed hun niet de vruchten van hunnen arbeid ontnemen kunnen. Heeft zich aldus een groot aantal kleine welvarende landbouwers gevormd, dan moeten de homestead-exemption-laws der afzonderlijke Staten er voor waken, dat geene latere lichtzinnigheid of ongeluk die landbouwers van hun erf verdrijft of hen van

eigenaars van dien grond in pachters, in dienst van kapitalisten, verandert. De wet van 20 Mei 1862 heeft herhaaldelijk aanvulling en wijziging noodig gehad, daar hare bepalingen op allerlei wijze werden ontdoken of bedriegelijk overtreden, zoodat speculanten veel grootere stukken dan het maximum der wet in handen wisten te krijgen. Daarbij kwam, dat aan de spoorwegmaatschappijen, die nieuwe spoorwegen wilden aanleggen, kosteloos aanzienlijke stukken land aan de zijden van den aan te leggen weg werden afgestaan; de maatschappijen konden die stukken tot den prijs, dien ze wilden, aan particulieren verkoopen en genoten op die wijze subsidie van den staat. Doch ook van dit voorrecht ter bevordering van spoorwegbouw heeft de speculatie weten misbruik te maken, zoodat nog nagenoeg alle jaren verschillende wetten tot stand komen, die de beschikking over staatslanderijen regelen. Doch met dat al zijn ontzaglijk veel van zulke landerijen krachtens de wet van 1862 bij kleine stukken in handen van particulieren gekomen. De meeste der Staten hebben die politiek der centrale regeering aangenomen en ook voor hunne openbare landerijen soortgelijke wetten tot stand gebracht. Ze beoogen daarmede geheel hetzelfde doel als met hunne homesteadexemption-laws: bevordering van het kleine grondbezit en tegelijk het waarborgen van zekere maatschappelijke welvaart aan het gezin. De constituties van verschillende Staten spreken dat doel uit; zoo zegt de Constitution of the State of California, die van 7 Mei 1879 dateert:

„ARTICLE XVII.

Land and homesteadexemption.

Section 1. The legislature shall protect, by law,

from forced sale, a certain portion of the homestead and other property of all heads of families.

Section 2. The holding of large tracts of land, uncultivated and unimproved, by individuals or corporations, is against the public interest, and should be discouraged by all means not inconsistent with the rights of private property.

Section 3. Lands belonging to this State, which are suitable for cultivation, shall be granted only to actual settlers, and in quantities not exceeding three hundred and twenty acres to each settler, under such conditions as shall be prescribed by law ¹⁾".

¹⁾ Men vindt de constitutie in haar geheel afgedrukt bij James Bryce, *The American Commonwealth*, Londen 1888, vol. II, appendix.

DERDE HOOFDSTUK.

Mogelijke hervormingen.

We hebben in ons eerste hoofdstuk nagegaan, in welke bepalingen of onze wetgeving een deel van het vermogen aan de executie onttrekt; we zagen daarbij, dat ons recht den schuldeischer slechts weinig beperkingen oplegt bij het invorderen zijner pretensiën; we zagen tevens, dat, waar de wet den schuldenaar nog wil beschermen, op verschillende punten rechtsonzekerheid bestaat door verschil van gevoelen. Komt dus eene nieuwe regeling der executie in ons Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot stand, dan zal ze in elk geval die onduidelijkheden, welke we aanwezen, hebben weg te nemen; wenschelijk is het dan het geheele onderwerp in het Wetb. v. Burgerl. Rechtsvord. te regelen, waar het tehuis behoort. Blijft de regeling van het faillissement, gelijk wel naar alle waarschijnlijkheid het geval zijn zal, van die der overige executie gescheiden, dan zal ze, waar ze bepalen wil welk vermogen buiten het faillissement blijft, slechts naar het Wetb. van Burgerl. Rechtsv. te verwijzen hebben.

Het tweede hoofdstuk heeft ons echter geleerd, dat verschillende der Europeesche landen de rubrieken van voor beslag onvatbare zaken in aantal en hoeveelheid ten zeerste hebben uitgebreid en dat in America zelfs den schuldenaar steeds een deel van zijn vermogen — zij dat dan roerend of onroerend — gelaten wordt, zonder dat de schuldeischers er hunne vorderingen op verhalen kunnen. De vraag doet zich dus van zelf voor: hebben we dat elders gegeven voorbeeld te volgen?

En dan dient vooreerst nagegaan, of het wenschelijk is het Americaansche recht op homestead in onze wetgeving op te nemen. Die vraag is uiterst moeilijk te beantwoorden en onze bedoeling is dan ook niet dat te doen. Het meest is ze besproken met het oog op het belang van den landbouw, zoo zelfs dat de vraag naar de wenschelijkheid der homesteadexemption door velen is behandeld als eene vraag alleen van agrarische politiek. De voorstanders zien in de homesteadexemption een middel tegen de nadeelen van het hypothekair crediet en dus eene bescherming van den landbouw tegen het kapitaal en tevens van het kleine grondbezit tegen het groote. Nu moet er evenwel op gewezen worden dat — gelijk we zagen — het meerendeel der homesteadexemption-laws het onroerende goed niet tegen hypotheek beschermen, zoodat ze althans in America het zakelijk crediet niet treffen. Ofschoon het oordeel over de werking der wetten bij verschillende schrijvers zeer verschillend luidt, sommige ze hemelhoog verheffen, andere ze allen invloed op den landbouw ontzeggen, enkele zelfs ze schadelijk noemen, zoodat we zullen moeten aannemen, dat de waarheid in het midden gelegen is, volgt toch uit hare bepalingen over hypotheeken wel, dat ze niet hebben kunnen beletten, dat de Americaansche landbouwers hun eigendom met hypotheeken be-

zwaarden en dat ze zelfs somtijds het persoonlijk crediet door het zakelijke zullen hebben helpen verdringen ¹⁾. Gelijk ze in America gelden, baten ze slechts den schuldenaar, die zich van het gebruik van hypothekair crediet weet te onthouden of wiens vrouw door hare medewerking te weigeren het gebruik daarvan belet; het vermogen van zoo iemand kan nu niet voor personeele schulden, waarin ongeluk of lichtzinnigheid hem gestort heeft, in zijn geheel worden geëxecuteerd; of liever de wetten maken het hem onmogelijk bij tegenspoed of in lichtzinnigheid zich te diep in schulden te steken, doordat de homesteadexemption de crediteuren tot voorzichtigheid brengt. Zij, die ten bate van den landbouw de homesteadexemption-laws in Europa willen invoeren, verlangen dan ook daarin evenzeer executie van zakelijk gewaarborgde schuld op een minimum van het vermogen te verbieden. Werd nu aldus aangevuld het Americaansche beginsel in de wetgeving opgenomen, dan zou, meenen de voorstanders, elk landbouwend gezin voor totalen ondergang zijn bewaard en eene talrijke klasse van kleine eigenerfde boeren ontstaan. Thans wordt voortdurend het kleine grondbezit door het groote opgeslokt, totdat het groote grondbezit weder door de gelijke erfdeeling wordt gesplitst om later denzelfden weg

¹⁾ Zoo verklaart zelfs een van hen, die ongunstig oordeelen, Sering, in zijn werk, Die landwirtschaftliche Konkurrenz Nordamericas, 1887, op blz. 167 over de practische gevolgen der homesteadexemption: „(Sie) verhindert nicht dass in Fällen des thatsächlichen Kreditbedarfs die Farm mit Hypotheken belastet und in Fällen der Not überlastet wird; sie verhindert ferner nicht die wucherische Ausbeutung der Landwirte, ja sie bewirkt eine übermäßige Ausdehnung des Real- und namentlich des Hypothekarkredits auf Kosten des Personalkredites. Thatsächlich hat die Gesetzgebung nicht zu hindern vermocht, dass in vielen Gegenden die Farmer tief in Schulden stecken.“ (Geciteerd bij Schneider, in Schmoller's Jahrbuch, XVI, blz. 72.)

te gaan. Aan dien kringloop zou het recht op homestead een einde maken en het bouwland zou in handen komen van een aantal kleine boeren met de talrijke voordeelen, die aan zulk eene verdeeling van het grondbezit verbonden zijn.

Evenwel eer men tot invoering van het beginsel zal kunnen overgaan, zal over verschillende uiterst lastige vragen van practische regeling moeten worden beslist. Zoo zal moeten uitgemaakt worden, of het recht op homestead van zelf zal ontstaan of van eene handeling des eigenaars, gelijk de inschrijving, die sommige Americaansche wetten kennen, zal afhankelijk zijn. De voorstanders verschillen daarover onderling; laat men het recht van zelf ontstaan, zoodra de omstandigheden voor het geboren worden vereischt aanwezig zijn, dan zal het vaak voor derden zeer moeilijk zijn om te weten of ze al of niet veilig crediet kunnen verleen; eischt men inschrijving in de registers van den grondeigendom, dan ontstaat er groote kans, dat de geheele nieuwe instelling door den passieven tegenstand der landbouwers, wier conservatisme elke nieuwigheid verdacht voorkomt, geheel buiten toepassing blijft. Dan zal een middel bedacht moeten worden om ontduiking der wet door samenspanning van schuldeischer en schuldenaar onmogelijk te maken; daarbij doet zich dan de uiterst moeilijke vraag voor, of het recht van verkoop onbeperkt kan blijven. Op welke wijze zal verder het middel moeten vervangen worden, dat de hypotheek thans geeft om mede-erfgenamen schadeloos te stellen, die geen aandeel krijgen in den vaderlijken bouwgrond? Gelijk bekend is, draagt de gelijke erfdeeling er niet weinig toe bij de hypothekaire schuld ten platten lande te doen stijgen. Belet of beperkt men nu de hypotheek, kan men dan de gelijke erfdeeling behouden? Het erfdeel te splitsen in zoovele portien als er erf-

genamen zijn, zou in vele gevallen landhoeven vormen te klein om met voordeel geëxploiteerd te worden; zal dus met het recht op homestead eene wijziging van het erfrecht voor het landbezit moeten worden tot stand gebracht in den geest van het „Anerbenrecht”¹⁾?

Die vragen en nog vele andere moeten beantwoord, voordat aan eene invoering van homesteadexemption voor den landbouw kan gedacht worden. Maar ook, al was eene goede oplossing dier moeilijkheden mogelijk, vragen de tegenstanders, of de uit de nieuwe instelling verwachte voordelen opwegen tegen het gevaar, dat aan het voor den landbouwer onontbeerlijke crediet een doodelijke slag toegebracht wordt; ontnemt men den schuldeischers een deel van hun onderpand, zullen ze dan nog wel hunne kapitalen willen beschikbaar stellen? Het antwoord dat hierop gegeven wordt, is dat, wanneer de wet executie verbiedt van den voor den landbouwer, zoo hij met zijn gezin wil bestaan, onontbeerlijken grond, het crediet van het groote landbezit geenszins wordt geschaad. Hun die aan het groote grondbezit kapitalen schieten, blijft nog genoeg onderpand over, waarop ze zich kunnen verhalen voordat ze de homestead zouden hebben aan te tasten. Maar aan het kleine grondbezit zou het zakelijke crediet worden ontnomen. Zoo hoog nuttig als nu echter het crediet is voor het groote grondbezit, dat kapitaal noodig heeft om in zijn geheel op groote schaal te worden ontgonnen en in cultuur gebracht, zoo verderfelijik werkt het voor den kleinen grondbezitter. Het land brengt hem, die het met zijn gezin exploiteert, doorgaans genoeg op om een welvarend bestaan te hebben. In tijden van tegenspoed neemt hij het bij uitstek gemakkelijke middel

¹⁾ In America bestaat in de meeste staten vrijheid van testeeren.

te baat om door hypotheek zich het geld te verschaffen, dat hij behoeft, doch zijn landbouw hem juist nu niet opbrengt; voortaan heeft zijn land, behalve het voor hem en zijn gezin noodige, ook nog de rente der hypotheek op te brengen. Slechte tijden brengen hem nu nog spoediger in verlegenheid, eene tweede hypotheek wordt genomen en executoriale verkoop is vaak het einde. Maakt men het nu echter den landbouwer onmogelijk het tehuis van hem en zijn gezin te verpanden, dan heeft de credietgever alleen rekening te houden met de kansen, die de persoon des credietnemers hem geeft op terugbetaling; in slechte jaren zal deze dus veel overleg bij zijne huishouding moeten gebruiken, zich ontberingen moeten getroosten, want kapitaal kan hij zich niet meer verschaffen, maar zijn eigendom blijft onaangetast. En heeft zijne landbouwonderneming kans van slagen, dan zal hij gemakkelijk het loopende crediet krijgen, dat vruchtbaar is in plaats van verderfelijk, om zich het vee te koopen om vet te mesten, het graan om te zaaien, dat hij aan het einde van het seizoen uit de dan verkregen opbrengst zal betalen. „Ist nun der amerikaische Farmer creditlos?“ vraagt R u d. M e y e r ¹⁾ en hij antwoordt: „Durchaus „nicht, soweit er persönlich creditwürdig ist, grade „wie der englische Pächter. Er hat und benutzt „auch oft den Credit noch viel öfter aber hat er „einen Reservefonds und in schlechten Jahren oder „bei Unglücksfällen, hält er sich an den. Die meis- „ten Farmer haben Depôts bei den Landbanken „und zahlen durch Cheques, auf diese gezogen. Die

¹⁾ In zijn reeds meer geciteerd werk: Heimstätten- und andere Wirthschaftsgesetze der Vereinigten Staaten enz. Hij zingt voortdurend den lof der homesteadexemption-laws en beveelt hare invoering in Europa sterk aan.

„Creditwirthschaft der americanischen Farmer ist,
 „so zu sagen, eine doppelte. Geld bedarf er wenig,
 „da er weder Zinsen noch Arbeitslohn und nur
 „geringe Steuern zu zahlen hat. Er braucht sehr
 „viele und kostspielige Ackergeräthe, neues Saatgut,
 „Colonialwaaren und Kleidungsstücke. Das erhält
 „er in Läden der nächsten Landstadt und nimmt
 „est meist auf Credit. Gelegentlich regulirt er,
 „durch Zahlungsanweisung auf seine Bank. Stets
 „wird ein Zins, meist 6—7%, verrechnet. Sein
 „Getreide lässt er dagegen oft lange im Actien-
 „Elevator lagern und verkauft erst, wenn ihm der
 „Preis convenirt. Die Zahlung geht an seine Bank.
 „Sein Fettvieh sendet er nach Chicago oder Kan-
 „sas-City oder einer andern grossen Stadt, direct
 „an die Viehmarktdirection, welke den Verkauf
 „unter Garantie rechtzeitiger Zahlung vermittelt und
 „durch die Viehmarktsbank die Localbank des Far-
 „mers für den Betrag des Erlöses aus dem Vieh
 „accreditirt.“ Ook voor ons land kan gevraagd
 worden, of, als de pachter crediet vindt zooveel
 als hij noodig heeft om zijn landbouwbedrijf behoor-
 lijk te verrichten, of dan de kleine eigenerfde boer,
 die toch de opbrengst uit zijn bedrijf getrokken
 voor zich alleen houdt, van dat crediet zal beroofd
 worden, als zijn grond geheel of gedeeltelijk aan
 de executie wordt onttrokken. En zou het te betreu-
 ren zijn, als hij was aangewezen op contante beta-
 ling, die voor den weinig vermogende zoo heilzaam
 is? Waarom zou hij niet uit de opbrengst zijner
 producten van het vorige jaar koopen, wat hem het
 volgende jaar een nieuwen oogst moet verzekeren?

Zoo vinden we de voor- en nadelen der home-
 steadexemption bij de schrijvers geschetst. De voor-
 standers kunnen nog wijzen op de werking der
 instelling in de Vereenigde Staten van America.
 Moge de invloed, dien ze hebben uitgeoefend,

door de weinige zorg, in sommige Staten aan hare opstelling en uitvoering besteed, niet zoo groot zijn geweest als mogelijk ware; moge dan ook het oordeel van sommige schrijvers minder gunstig luiden, de meeste nocmen de werking der wetten toch weldadig. Het is trouwens eene zeer gewichtige omstandigheid, dat de instelling langzaam maar zeker in alle Noord-Americaansche Staten is ingevoerd. Geene nieuwigheid is ze daar, die door overdreven ingenomenheid met het ongewone wordt toegejuicht en door den eenen Staat van den anderen nagevolgd, maar de een na den ander hebben gedurende veertig jaar, op enkele na, alle Staten het beginsel aangenomen en heeft geen een het weder afgeschaft. En dat de landbouw in America niet in bloei is afgenomen onder de heerschappij der homesteadexemption is onbetwist.

In Europa is ook in verschillende landen op de invoering der homesteadexemption ten bate van den landbouw aangedrongen. Zelfs in enkele volksvertegenwoordigingen kwam de zaak ter sprake en wel in Pruisen ¹⁾ en in het Zwitsersche kanton Luzern ²⁾. Oeconomische en landbouwkundige lichamen en vereenigingen in alle landen hebben er hunne aandacht aan gewijd en vele drongen op invoering der Americaansche instelling in Europa aan. In Londen kwam zelfs eene Homestead-association tot stand, die thans echter weder is te niet gegaan. Er bestaat over de instelling en de wenschelijkheid harer navolging dan ook eene vrij uitgebreide Duitsche, Engelsche, Fransche en Italiaansche litteratuur ³⁾. In ons land werd, voorzoo-

¹⁾ Verhandlungen des Preusz. Abgeordnetenhaus, 1882/83, I; 1890/91, III.

²⁾ In den Grosze Rath des Kantons, 1882, 1884 en 1885.

³⁾ De litteratuur wordt tot op het jaar 1891 opgegeven door K. Schneider, Das sogenannte Heimstättenrecht, in Schmoller's

ver we weten, de aandacht nog niet op de Amerikaanse instelling gevestigd, wat wel eenige verwondering mag wekken, daar de vraag, hoe de gebreken, die de agrarische wetgeving aankleven, kunnen worden weggenomen, ook bij ons aan de orde is. Zoo behelst het jongste werk daarover van Prof. J. P. Moltzer, Landbouw en kapitaalbelegging, eene studie over den privaatrechtelijken grondslag van ons landbouwbedrijf¹⁾, over de homestead-exemption geen enkel woord; evenmin eene der besprekingen aan dit werk gewijd. Toch willen de in dat boek aangeprezen maatregelen ook den nadeeligen invloed, door ons hypothekenstelsel op den landbouw uitgeoefend, bestrijden en het kleine grondbezit door eigenerfde boeren, ten koste van het pachtstelsel, bevorderen²⁾; volkomen dus wat ook

Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft, XVI (1892) in de noot op blz. 57, 58 en 59. Aldaar wordt niet vermeld een artikel van denzelfden auteur in hetzelfde Schmoller's Jahrbuch, XIV, blz. 460: Über die demnächstige Gestaltung des Grundbesitzrechtes in Deutschland, insbesondere die Verwirklichung eines Heimstättenrechtes, Eine Studie zum Entwurfe des deutschen bürgerlichen Gesetzbuches. Evenmin een Comptendu van de over het onderwerp op 5 Maart 1887 gehouden discussiën in de Société d'Economie Politique, opgenomen in le Journal des Economistes, XXXVII, blz. 432. De vraag was aldus gesteld: Le système des exemptions de saisie en faveur du foyer domestique, connu aux États Unis sous le nom d'homestead, serait il applicable en France et est il conforme aux lois économiques?" Inleider was M. Claudio Jannet. Een door dienzelfden opgesteld wetsontwerp met een bij den Senaat over de homestead door M. Jules Fourdenier ingediende petitie zijn opgenomen in „la Réforme Sociale" van 1 Dec. 1886.

¹⁾ Haarlem, 1892.

²⁾ De wenschelijkheid van het bevorderen van klein grondbezit bespreekt ook de heer Pijtersen in de Vragen des Tijds van Juni 1892 in een artikel getiteld: Engeland's voorbeeld.

de voorstanders der homesteadexemption daardoor meenen te zullen bereiken.

Maar, we zagen het reeds, het Americaansche recht op homestead is volstrekt niet alleen agrarisch. De homesteadexemption-laws hebben niet alleen ten doel den eigenerfden landbouwer een minimum van landbezit te waarborgen, zij komen evenzeer den stedeling ten goede en houden zijn huis van executie vrij, terwijl ze ook de roerende zaken voor beslag onvatbaar aanmerkelijk uitbreiden, ja sommige zelfs tusschen roerend en onroerend goed niet onderscheiden, maar eenvoudig het vermogen tot eene zekere hoogte voor executie waarborgen. Het komt ons voor dat, als de Americaansche instelling bij ons wordt nagevolgd, het laatstgemelde systeem moet gekozen worden. Er is geene voldoende reden om den landbouwer in deze boven zijne gelijken in de stad of elders te bevoordeelen. Eischt het algemeen belang, dat de wet het onmogelijk make het gezin van den landbouwer tot den bedelstaf te brengen, dan kan het evenmin toelaten, dat den stedeling het dak boven het hoofd wordt verkocht en hij van alles wat hij missen kan zonder van gebrek om te komen wordt beroofd. De Americaansche wetten berusten dan ook behalve op gronden van mensche-lijkheid wel degelijk op het meer practische belang, dat de schuldenaar niet door de executie tot armlas-tigheid zal vervallen. En schaadde nu de invoering der homestead het crediet, dat de weinig vermogende — en niet goedkoop — vindt, het zou geen nadeel, maar een voordeel zijn; het crediet, dat gegeven wordt in het vertrouwen, dat executie van het aller-laatste vermogen van den schuldenaar den schuld-cischer toch voor schade zal behoeden, is door en door ongezond en mocht het gelukken het gebruik maken van zulk crediet door contante betaling te doen vervangen, het ware een voordeel te meer.

Het beginsel der homestead aldus overgenomen zou ook den arbeider in zijn strijd om het bestaan behulpzaam zijn, en de welvaart door inspanning verkregen, zou door schulden, in dagen van tegenwoordig gemaakt, minder spoedig weder verdwenen zijn.

Het behoeft geen betoog, dat bij invoering van een homestead-recht, dat een deel van het vermogen aan alle executie onttrekt, de waarde van dat aan ieder gewaarborgde op een laag bedrag moet gesteld worden, zoo het doel niet zal worden voorbij gestreefd. Enkele der homesteadexemption-laws vergeten dat; het zijn vooral de zuidelijke Americaansche Staten, de vroegere slavenstaten, die na het einde van den burgeroorlog homesteadexemption-laws hebben tot stand gebracht in aristocratischen geest, zoodat den schuldenaar een onbeslagbaar vermogen wordt gewaarborgd tot eene waarde zelfs van 5000 Dollars aan onroerend, 2000 Dollars aan roerend goed¹). Dit is natuurlijk eene averechtsche toepassing van het aan de wetten ten grondslag liggende beginsel. Het wordt aldus aan de schuldenaars vergund in betrekkelijke welde te leven zonder dat hunne schuldeischers hen voor hetgeen ze schuldig zijn kunnen aanspreken. Werd het beginsel in ons land ingevoerd, dan zou het bedrag zeker uiterst moeilijk te kiezen zijn; het zou de waarde moeten vertegenwoordigen van eene hoeve juist voldoende om een gemiddeld gezin eens landbouwers te onderhouden en tevens de waarde van eene redelijke burgerwoning in de stad ²). Bepaalde men nu op

¹) B. v. Idaho, Arizona, Nevada, Californië, Texas.

²) In de Société des Economistes (zie noot op pag. 104 en 105) noemde M. E. Fournier de Flaix, die een maximum-bedrag wilde bepalen als homestead en de keuze welk deel van het vermogen buiten executie blijven zal verder aan den debiteur laten: 3 à 4000 francs; M. Chcysson, die een homestead alleen

die wijze een maximum-waarde tot welke het vermogen niet geëxecuteerd mag worden, dan zou het natuurlijk aan ieder moeten vrijstaan uit te kiezen welk deel van zijn vermogen hij aan het voorrecht wil onderwerpen. De wet zou daarbij dan wellicht kunnen eischen, dat wie onroerend vermogen voor beslag wil waarborgen daarvan in de eigendomsregisters door inschrijving moet blijk geven.

Het moge moeilijk zijn te beslissen, of het in het algemeen wenschelijk is een deel van het vermogen tegen de aanspraken van alle schuldeischers te beschermen, in een bijzonder geval wordt, naar we meenen, wel gevoeld dat bepalingen in dien zin hoog noodig zijn. Werd tot nu toe in ons land de wenschelijkheid van een voor beslag onvatbaar vermogensdeel in het algemeen niet uitgesproken, in dat bijzondere geval, waaraan we thans onze aandacht willen geven, wordt blijkbaar die behoefte in sterke mate gevoeld. We hebben ons daarvoor voor korten tijd te begeven op het gebied van het recht der levensverzekering. Eene der lastigste vraagpunten daarbij is, welke of de verhouding is tusschen hem die door de uitkeering van de levensverzekeringmaatschappij wordt gebaat en de erfgenamen, legitimarissen en schuldeischers van dengeen, die het contract met de maatschappij sloot of althans de koopsom of de premiën betaalde. De strijd van belangen nu tusschen dien verzekeringsoverdrager en de crediteuren van den verzekeringnemer valt geheel op ons terrein. De andere zijde der vraag ten opzichte der erfgenamen wat den inbreng, ten opzichte der legiti-

mit 't onroerende vermogen wilde, eene waarde van 2000 francs. Dr. Julius Ofner, Die neue Gesellschaft und das Heimstättenrecht, Wien, 1886, noemt 600 florijnen (f 720).

marissen wat de inkorting der giften betreft, kan hier buiten bespreking blijven.

Over de rechten der schuldeischers op de uitkeering der levensverzekeringmaatschappij, hetzij die dan in eene kapitaalsuitkeering of in eene rente bestaat, heerscht verschil van gevoelen en wat het jus constitutum en wat het jus constituendum betreft. Naar het jus constitutum doet zich de vraag natuurlijk alleen voor, als de erfenis onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard of als de boedel van den overledene is verklaard in staat van faillissement. Wordt nu in zoo'n geval in de nalatenschap eene polis eener levensverzekering gevonden betaalbaar bij overlijden of bij termijnen sedert het overlijden, die geene aanwijzing van den bevoordeelde bevat, dan doet zich de vraag voor: maakt die uitkeering of die rente deel uit van den boedel, is ze daarvan eenvoudig eene bate, die dus met den boedel ten voordeele van de schuldeischers vereffend wordt of valt ze er buiten en komt ze den erfgenamen ten goede als een eigen recht, waarop de schuldeischers geene aanspraak hoegenaamd hebben ¹⁾? Nog lastiger is het volgende geval: wordt in de nalatenschap eene polis gevonden betaalbaar bij overlijden of bij termijnen sedert het overlijden, die een bepaald persoon — met name of kwalitatief — als bevoordeelde aanwijst, of heeft die persoon de polis ten geschenke ontvangen, of wel is hij terstond bij het sluiten der overeenkomst van verzekering met den verzekeraar in betrekking gebracht — heeft in alle die gevallen zoo'n persoon een onaanastbaar recht of kunnen de schuldeischers van den verzekeringnemer rechten op de uitkeering of de rente

¹⁾ Zie Prof. Molengraaff, *Eischen de wettelijke bepalingen omtrent de overeenkomst van levensverzekering herziening?* Praeadvies Jur. Ver., 1888, Handelingen, blz. 178, noot 1 en 2.

doen golden ¹⁾? De argumenten, waarmede naar het jus constitutum deze vragen in verschillenden zin worden beantwoord, behoeven hier niet besproken te worden, veel minder behoeft onder deze een kous gedaan en partij getrokken te worden. Zij, die echter reeds naar het geldende recht den verzekeringbeurder een onaantastbaar recht op de uitkeering toekennen, eischen meest allen ook jure constituendo zulk een recht voor hem op; ten hoogste willen zij den crediteuren van den verzekeringnemer de actio Pauliana laten, zoodat ze slechts het meestal vrij onbruikbare recht hebben om te bewijzen, dat het verzekeringscontract ter bedriegelijke verkorting hunner rechten is aangegaan. Er wordt daarvoor gewezen op de bedoeling van hem, die een levensverzekering op zijn eigen lijf ten bate van een derde — het meest voorkomende geval — sluit; deze wil daardoor alleen dien bevoorreedden persoon baten, geenszins aan zijne crediteuren een onderpand verschaffen, ja, kon hij vreezen dat die crediteuren ten slotte van zijne handeling het voordeel zullen trekken, hij zou zich niet de opofferingen, die hem de premiebetalingen kostten, getroost hebben. Daarbij wordt aangevoerd, dat het onbillijk is den debiteur vrij te laten zijn vermogen ten nadeele zijner crediteuren op allerlei wijzen te verminderen door verteringen, maar als hij uitgaven doet ten bate van betrekkingen of vrienden, die bij zijn dood onverzorgd zullen achterblijven, die uitgaven in plaats van aan dezen aan zijne schuldeischers ten goede te doen komen. Wil men de levensverzekering haar klimmende populariteit doen behouden, dan heet de onaantastbaarheid van het recht van den bevoorreedde een onmisbaar vereischte. Buitendien wijst men er op, dat de door de uitkeering der levens-

¹⁾ T. a. p. blz. 182, 185 vlgg.

verzekering bevoorreedde personen nagenoeg altijd de echtgenoot en kinderen van den verzekeringnemer zijn, die meer dan de gewoonlijk welvarende crediteuren van den verzekeringnemer bescherming der wet behoeven; dat het niet waarborgen der uitkeering aan die nagelaten betrekkingen gelijkstaat met hen in armoede en ellende te storten.

Hiertegen wordt ingebracht, dat, in welken vorm de levensverzekering ook plaats heeft en te goeder of te kwader trouw, het niet valt te ontkennen, dat koopsom of premiën voortkomen uit het vermogen van den verzekeringnemer; dat het nu een beginsel van publickē orde in onze wetgeving is, dat men over zijn vermogen niet ten voordeele van derden mag beschikken, als men daardoor zijne crediteuren benadeelt; dat het niet aangaat bij de levensverzekering op dit beginsel eene uitzondering te maken. De levensverzekering, wordt gezegd, is een vorm van sparen, verbonden met eene verzekering tegen het gevaar, dat de dood aan het sparen een einde maakt, voordat een bedrag bijeen is gebracht voor de nagelaten betrekkingen voldoende. Wordt het nu billijk geacht, dat de crediteuren voldaan worden uit wat op de gewone wijze is opgespaard, waarom dan ook niet uit de opbrengst der levensverzekering? De bevoordeeling met eene levensverzekering laat zich vergelijken met het maken van een legaat; evenals men nu de legaten niet zal willen uitkeeren, voordat de schuldeischers zijn voldaan, moet men ook niet verlangen dat met de levensverzekering anders gehandeld wordt. Buitendien, volstrekt niet altijd komt de levensverzekering aan eene hulpbehoevende weduwe en minderjarige kinderen ten goede; zeer vaak zijn het andere personen, die volstrekt niet in het gevaar voor armoede verkeereren of die zelf mede de oorzaak zijn, dat de schuldeischers bij den dood van den

verzekeringnemer een insolventen boedel aantreffen.

Deze twee wijzen van redeneeren en de er uit getrokken gevolgen zijn het duidelijkst uitgedrukt in de elkaar scherp tegenovergestelde beslissingen genomen in den Duitschen Juristentag en in de Nederlandsche Juristen-Vereeniging. De eerste afdeeling van den 16^{den} Duitschen Juristentag besliste bij meerderheid van stemmen als volgt ¹⁾: „Es empfiehlt sich bei der Abfassung des Deutschen Civilgesetzbuchs Anordnungen zu treffen, nach welchen bei Lebensversicherungsverträgen, denen zufolge die Versicherungssumme entweder nach der ursprünglichen Vertragsbestimmung oder nach einer späteren gültigen Verfügung nicht auf den Namen des Prämienzahlers, noch zu Gunsten seines Nachlasses, sondern zu Gunsten anderer Personen fällig wird, die Versicherungssumme nicht den Nachlassgläubigern haftet, sondern jenen Personen unberührt von den Nachlassschulden zufällt“. De Juristen-Vereeniging daarentegen antwoordde in 1888 met 25 tegen 15 stemmen bevestigend op de vraag ²⁾: „Behoort de wet het recht des om niet bevoordeelden met erfenis of schenking gelijk te stellen?“

Het komt ons voor, dat het door de Nederlandsche Juristen-Vereeniging gegeven antwoord het meest rationeële is; dat er nu juist bij de levensverzekering geene genoegzame reden bestaat om eene regeling te treffen, die de bepaling, dat het geheele vermogen tot onderpand strekt aan de crediteuren, omverwerpt; die het mogelijk zou maken, dat een persoon, welke bij zijn dood insolvent blijkt, jaren-

¹⁾ Verhandlungen des sechzehnten deutschen Juristentages, Zweiter Band, pag. 131. Eene tweede conclusie verklaarde, dat het niet de bedoeling was de actio pauliana te treffen.

²⁾ Handelingen 1888, II. blz. 238.

lang van het geld zijner crediteuren de premiën had betaald, die zijne nagelaten betrekkingen of vrienden in staat stellen van de uitkeering der levensverzekeringmaatschappij in weelde te leven. Maar is niet de geheele strijd een bewijs, dat ons schuldrecht niet meer aan de behoeften van zijn tijd voldoet? Zijn niet de pogingen om door samengestelde juridische constructiën het recht van den bevoordeelde als onaantastbaar te qualificeeren evenzoovele bewijzen van de vrees, dat men ook de uitkeering der levensverzekering onder alle omstandigheden aan de crediteuren zou moeten afstaan, en de betrekkingen van den overledene van alle voordeel van diens zorgen en werken berooven? „Das Recht hat sich der Volkswirthschaft zu beugen!” verklaarde Dr. Elster, de praeadviseur over onze vraag voor den Duitschen Juristentag ¹⁾. Daar de Volkswirthschaft, naar zijn meening, niet toeliet de uitkeering der levensverzekering aan de schuldeischers ten deel te doen vallen, verdedigde hij eene constructie van de levensverzekeringsovereenkomst, waaruit de onaantastbaarheid van het recht van den bevoordeelde volgde. Maar ware het niet beter de oplossing anders te zoeken, en waar de consequentiën van sommige rechtsbeginselen in onzen tijd niet meer houdbaar blijken, dit eenvoudig te erkennen en op het beginsel uitzonderingen toe te laten of het beginsel te wijzigen? Deed men dat hier, bepaalde men, dat de uitkeeringen na overlijden tot een bepaald bedrag steeds ten goede komen aan de familiebetrekkingen van den overledene, dan was de vraag opgelost. Men zou dan die regeling verschillend kunnen maken voor de verschillende gevallen; het bedrag, dat buiten bereik der schuldeischers blijft, zou grooter of

¹⁾ Verhandlungen, 1882, I, blz. 215.

kleiner kunnen zijn, al naarmate het getal en de graad van bloed- en aanverwantschap der nagelaten betrekkingen grooter of kleiner, meer of minder nauw is. Wellicht ook zouden de verhouding van het actief tot het passief bij den dood aanwezig en de ouderdom van de overeenkomst van verzekering op de grootte van dat bedrag van invloed gemaakt kunnen worden. Reeds kunnen we in ons recht analoge regelingen vinden; de kortingen op de traktementen van burgerlijke ambtenaren en andere personen in staatsdienst, die de staat inhoudt voor weduwen- en weezenpensioen, zijn eigenlijk niet anders dan eene gedwongene minimum-levensverzekering door de ambtenaren ten bate van hunne na te laten betrekkingen genomen. Die pensioenen nu, die toch feitelijk uit het vermogen der overledenen zijn voortgekomen, zijn evenwel veilig voor alle aanspraken van crediteuren der overledenen. Aan den anderen kant staat het den ambtenaren vrij het pensioen te vergrooten door uit hun traktement particuliere verzekeringen te sluiten, maar dergelijke uitkeeringen boven het minimum waarborgt de staat niet tegen aanspraken van anderen.

Hoe men dus overigens over het denkbeeld moge oordeelen om aan iedereen een deel van zijn vermogen te waarborgen vrij van elke executie, het hier behandelde geval is een van die, waar het beginsel het allereerst moet worden toegepast ¹⁾. Wettelijke regeling kan niet uitblijven; de onzekerheid, welke jure constituto over de rechten der crediteuren bestaat, moet worden opgeheven. Zou

¹⁾ K. Schneider, Das sogenannte Heimstättenrecht, in Schmoller's Jahrbuch XVI, blz. 69: Die americanischen Juristen nehmen keinen Anstand, die der Frau und den Kindern zufällende Lebensversicherung als etwas dem Heimstättenrecht Aehnliches zu behandeln."

het hier in overweging gegevene niet bij het tot stand komen dier regeling eenige aandacht verdienen? Op buitenlandsche wetgevingen in den door ons aangeprezen zin kunnen we ons nog niet beroepen. Zelfs ontbreekt het nagenoeg overal aan wettelijke vaststelling van het recht van den bevoordeelde tegenover dat van de schuldeischers van den verzekeringnemer ¹⁾).

Mocht de wetgever bij eene herziening van ons executie-recht misschien geene nieuwe beginselen ten opzichte van het aan beslag onttrokken deel van het vermogen willen opnemen, mocht hij niet overtuigd zijn, dat het algemeen belang medebrengt, dat executie van het geheele vermogen van den schuldenaar niet wordt toegestaan, in de regeling van het onderwerp zal hij in elk geval verandering hebben te brengen. In de allereerste plaats zal hij de rechtsonzekerheid over het voor beslag onvatbare hebben weg te nemen, maar in de tweede plaats zal hij toch zeker zijne den schuldenaar beschermende bepalingen hebben uit te breiden op voorbeeld der nieuwe executie-wetten elders in Europa. De lijst van roerende zaken, die den schuldenaar onmisbaar zijn en hem niet mogen ontnomen worden, zal sterk moeten worden uitgebreid, maar vooral zal de lijst van voorwerpen aan derden-arrest onttrokken gewijzigd moeten worden. Eene algemeene

¹⁾ Alleen de Engelsche Married Women's property Act van 1882, art. 11 en de wetgeving van enkele Staten der Americaansche Unie hebben dat punt geregeld, voor zoover de verzekering ten behoeve van vrouw en kinderen betreft. Ze geven dan den bevoordeelde een onaantastbaar recht, tenzij bedrog bewezen wordt (Engeland) of de premiën een bepaald bedrag overschrijden (America). Zie Prof. Molengraaff, t. a. p., blz. 188 en 189.

regeling is gewenscht voor bezoldigingen en pensioenen wegens ambten of bedieningen door wie ook verschuldigd en uitbetaald. Er bestaat geene reden om het voor beslag onvatbare te beperken tot het door den staat verschuldigde. Brengt het belang van den staat zoo'n beperking mede, dan is het evenzeer zoo met andere openbare besturen, maar bovendien en in de voornaamste plaats moet het belang van den ambtenaar of den gepensioneerde in het oog gehouden worden. Gelijk in rechte toegewezen gelden tot onderhoud den schuldenaar als onontbeerlijk worden gewaarborgd, zoo moet ook geschieden met een minimum traktement en pensioen en wel geheel of althans voor het grootste deel. En dan behoort verder dat privilege tot hen, die in particulieren dienst zijn, te worden uitgebreid; ook het belang van dezen en hunne gezinnen eischt dringend, dat een deel van het verdiende loon hun wordt gewaarborgd. Vooral de werkmán zou daarmee gebaat zijn, de besproken wetten in het buitenland getuigen van de behoefte, die voor hem aan zulke bepalingen gevoeld wordt; hij lijdt broodsgebrek zoodra hem zijn weekloon maar eenmaal of zelfs gedeeltelijk onthouden wordt; kon de wet door zulk beslag te verbieden het crediet, door de leveranciers van dagelijksche benoodigdheden hem verleend, vernietigen en de zoo heilzame constante betaling bevorderen, ook daardoor zou ze hoogst nuttig werken. Toch behoeven geene uitzonderingsbepalingen gemaakt te worden voor werklieden en arbeiders; wat voor hen geldt is nagenoeg in alle opzichten evenzeer van kracht voor kleine ambtenaren, winkelbedienden, klerken enz. Een matig inkomen behoorde dus ook voor allen, die in particulieren dienst zijn voor alle beslag onvatbaar verklaard te worden, b.v. een jaarlijksch inkomen van f 1000, het meerdere zou tot een bepaald maximum

gedeeltelijk aan executie kunnen onderworpen worden, boven dat maximum de executie vrij gelaten kunnen worden. Voor angstvallig onderscheid tusschen nog niet verdiend of vervallen en onopgevorderd loon, als in Duitschland en Oostenrijk gemaakt wordt, bestaat geene reden; uit het feit alleen, dat het loon nog eenigen tijd nadat de vervaldag verstreken is onder den patroon berusten blijft, af te leiden, dat de schuldenaar geene behoefte heeft aan het voor hem beschikbare, gaat te ver; en het zuur verworven loon moet hem, die het verdiend heeft, niet kunnen ontnomen worden, doordat hij eenvoudig, om welke reden dan ook, verzuimd heeft het op den betaaldag te innen. Mocht men willen onderscheiden, dan wäre een termijn van een of twee jaren te bepalen; is het loon zoolang onopgevorderd gebleven, dan mag het gerekend worden opgespaard kapitaal te zijn geworden. Het meest lokt ons overigens eene bepaling aan, als art. 93 der Zwitsersche wet, die traktement, loon, pensioen enz. van alle personen en voor welke diensten ook, en door wien ook, particulier of openbaar lichaam, verschuldigd, t. o. v. het beslag gelijkstelt; alleen zouden we het voor beslag onvatbare maximum in de wet willen bepalen en niet voor elk geval aan den rechter of ambtenaar, met de executie belast, willen overlaten. Mocht de wet de bepalingen over derden-arrest aldus aanvullen, dan zou het zeker wenschelijk zijn, naar analogie van § 715 no. 7 der Reichsprocesordnung van Duitschland, bij de regeling van het arrest onder handen van den schuldenaar een artikel op te nemen, dat tusschen twee betaaldagen het arrest verbiedt op een geldsom ter grootte van het loon enz., dat op den betaaldag onverkort moet worden uitbetaald.

We hebben hiermede volbracht, wat we ons hadden voorgesteld. Eene schets van het geldende

recht t. o. v. het deel van het vermogen dat niet voor beslag vatbaar is, mededeeling van wat ons de wetgeving in het buitenland leert en eindelijk eene bespreking van mogelijke nieuwe regeling van het onderwerp door onzen wetgever. Het was onze bedoeling niet bepaalde hervormingen aan te prediken, slechts wilden we de aandacht vestigen op eene der vragen, waarop de wetgever eerlang een antwoord zal te geven hebben.

STELLINGEN.

STELLINGEN.

1. Het legaat is eene wijze van eigendomsver-
krijging.
2. De legitimaris heeft een recht van erfge-
naamschap.
3. Voor het instellen eener rechtsvordering tot
handhaving in het bezit is eenjarig bezit vereischt.
4. De wet behoorde aan buiten huwelijk ge-
boren kinderen het recht toe te kennen alimentatie
te vorderen van hem of hen, die omstreeks den
tijd der conceptie gemeenschap gehad hebben met
de moeder.
5. Het verdient aanbeveling art. 1631 van het
Burgerlijk Wetboek te vervangen door eene bepa-
ling van dwingend recht, die de gehoudenheid van
den pachter om zijne pacht te betalen beperkt tot

wat zorgvuldige bewerking van het land hem opgebracht heeft of zou hebben.

6. Eene in het buitenland tot stand gekomen naamlooze vennootschap kan in Nederland zonder koninklijke goedkeuring verkregen te hebben in rechte optreden.

7. De acceptant van een wissel, waarop de handteekening van den trekker valsch blijkt, is niet tot betaling gehouden.

8. De failliet verliest het beheer en de beschikking over zijn vermogen eerst op den dag der faillietverklaring.

9. De houder van een oprichtersaandeel in eene naamlooze vennootschap is niet aandeellhouder, maar schuldeischer der vennootschap.

10. Hij, wien een aandeel in te behalen winst is toegezegd, heeft eene actie tot rekening en verantwoording.

11. De vreemdeling, die door een vreemdeling gedagvaard wordt, heeft het recht van dezen de zekerheidstelling te vorderen, voorgeschreven bij art. 152 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

12. Invoering der voorwaardelijke veroordeeling ten onzent is wenschelijk.

13. Er bestaat geen principieel verschil tusschen misdrijven en overtredingen.

14. Eene gemeenteverordening, die het op straat

Stelling 16 wordt aldus gewijzigd:

Art. 127 van het Wetboek van Strafrecht is ook toepasselijk op hem, die door het bedriegelijk verspreiden van een stroobiljet oorzaak is dat de stemmen, die een kiezer bij eene dubbele verkiezing uitbrengt, verwisseld worden.

venten en verkoopen van geschriften, zonder voorafgaande toestemming van den burgemeester, strafbaar stelt, strijdt met de grondwettige vrijheid van drukpers.

15. Hij die eenig goed, dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort, wegneemt om zich onmiddellijk daarna als schuldig aan diefstal bij de politie aan te melden is niet strafbaar volgens art. 310 van het Wetboek van Strafrecht.

16. Art. 123 van het Wetboek van Strafrecht is ook toepasselijk op hem, die door het plegen eener bedriegelijke handeling oorzaak is dat de stemmen, die een kiezer bij eene dubbele verkiezing uitbrengt, verwisseld worden.

17. Partieel appel in strafzaken is, naar ons recht, niet toegelaten.

18. Worden bij iemand wapenen, werktuigen of papieren gevonden, welke aanduiden, dat hij dader van of medeplichtige is aan een misdrijf, dan is geen geval van ontdekking op heeterdaad aanwezig, tenzij dat vinden onmiddellijk na het plegen van het misdrijf heeft plaats gehad.

19. Sluiting van de zitting der Staten-Generaal, voorafgaande aan de vernieuwing der twee krachten art. 85 der Grondwet, breidt de sluiting der werkzaamheden mede.

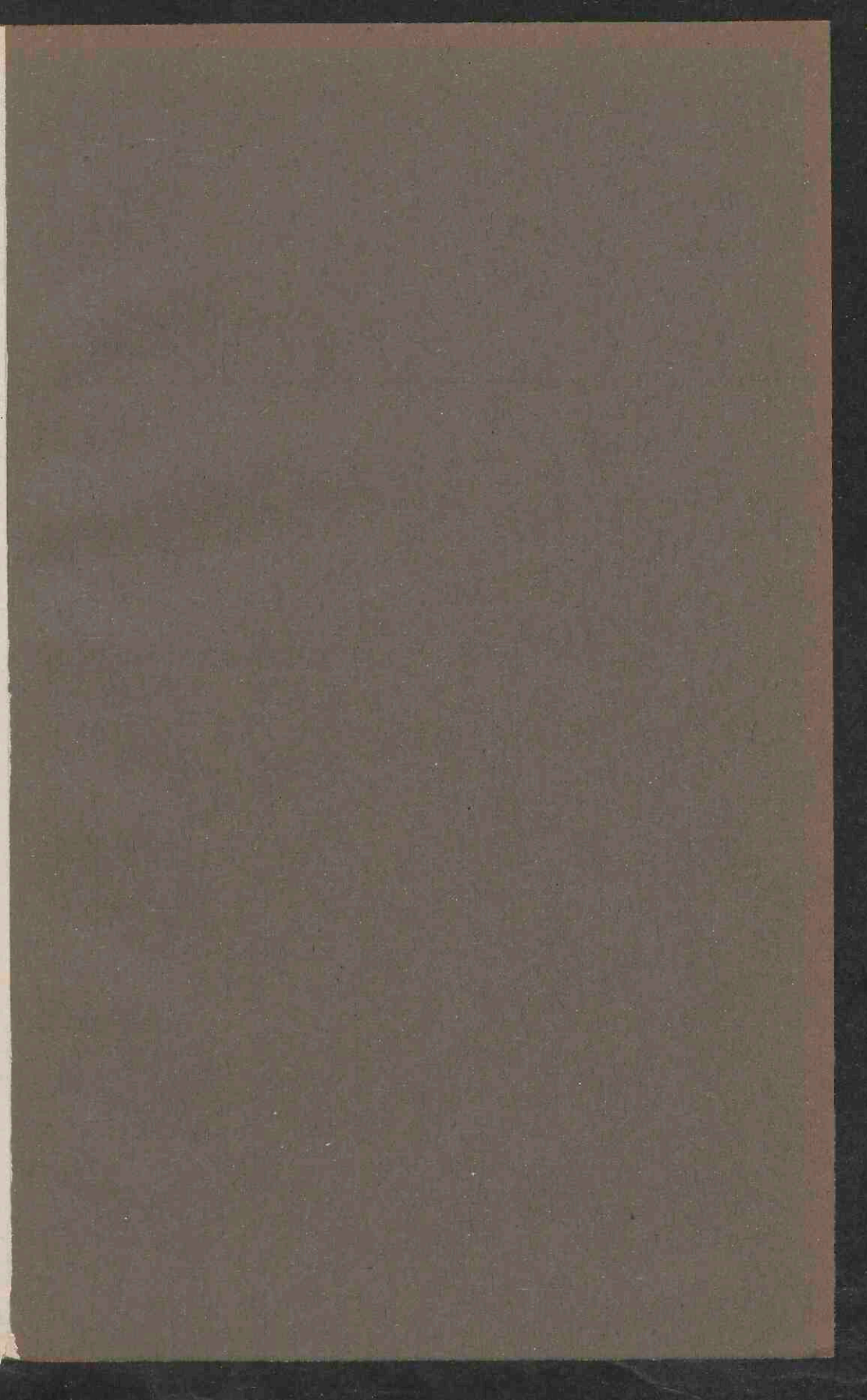
20. Het jachtrecht behoort met het recht van den grond verbonden te zijn. De wild beschermende bepalingen behooren afgeschaft met regeling van den gedwongen van de rechten van derden.

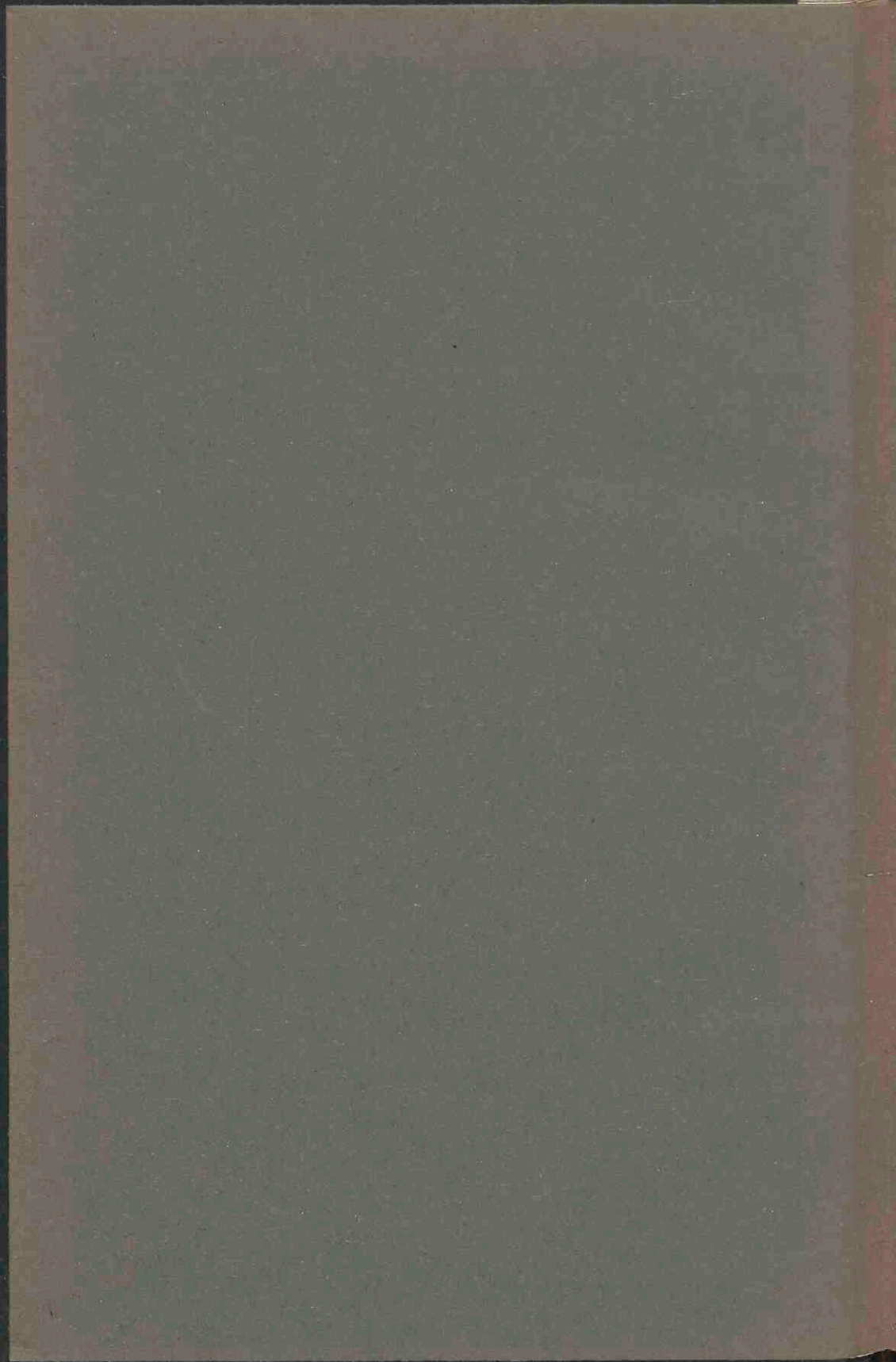
G52952-1

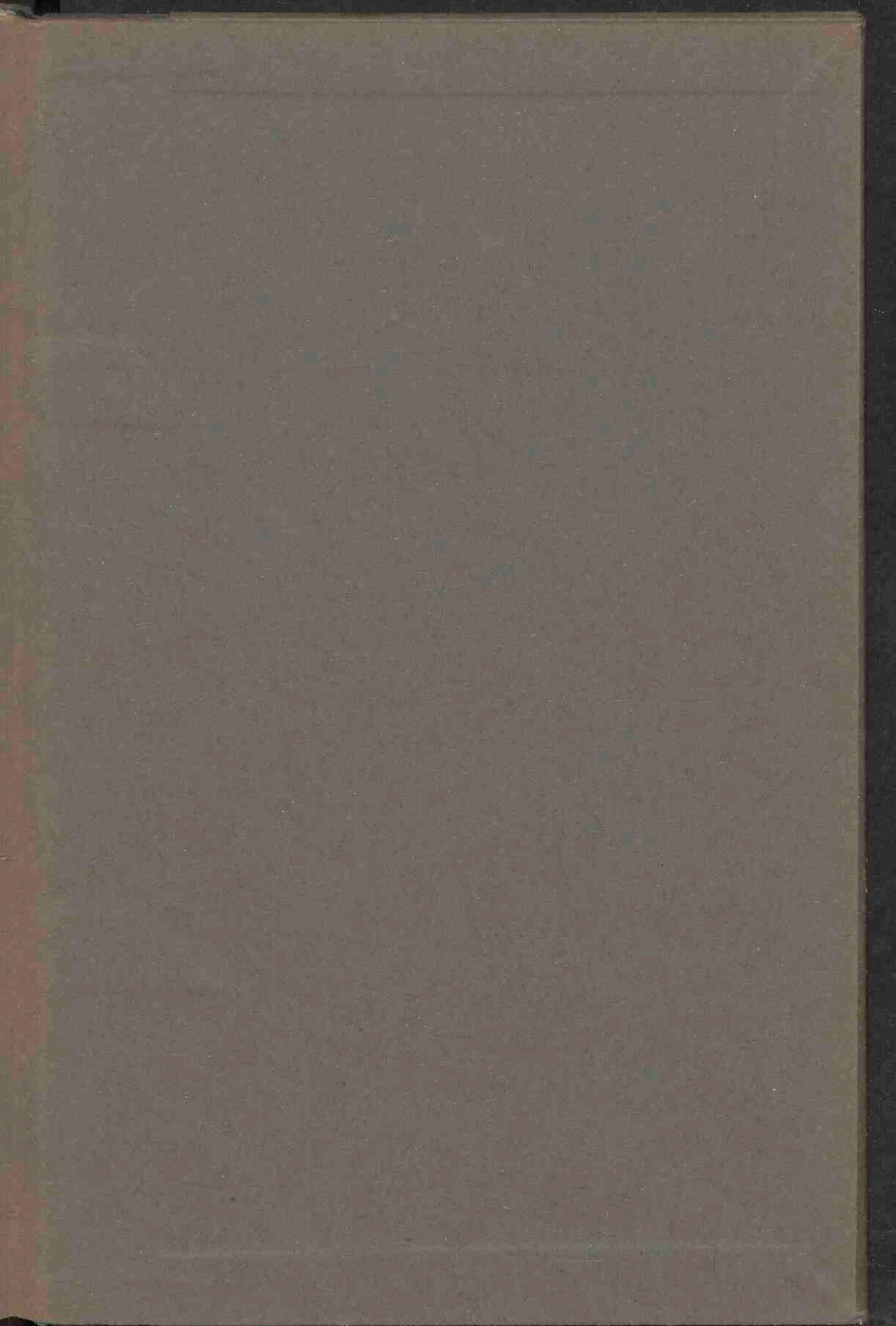
21. Ten onrechte geeft art. 56 der Grondwet het recht om oorlog te verklaren aan den koning.

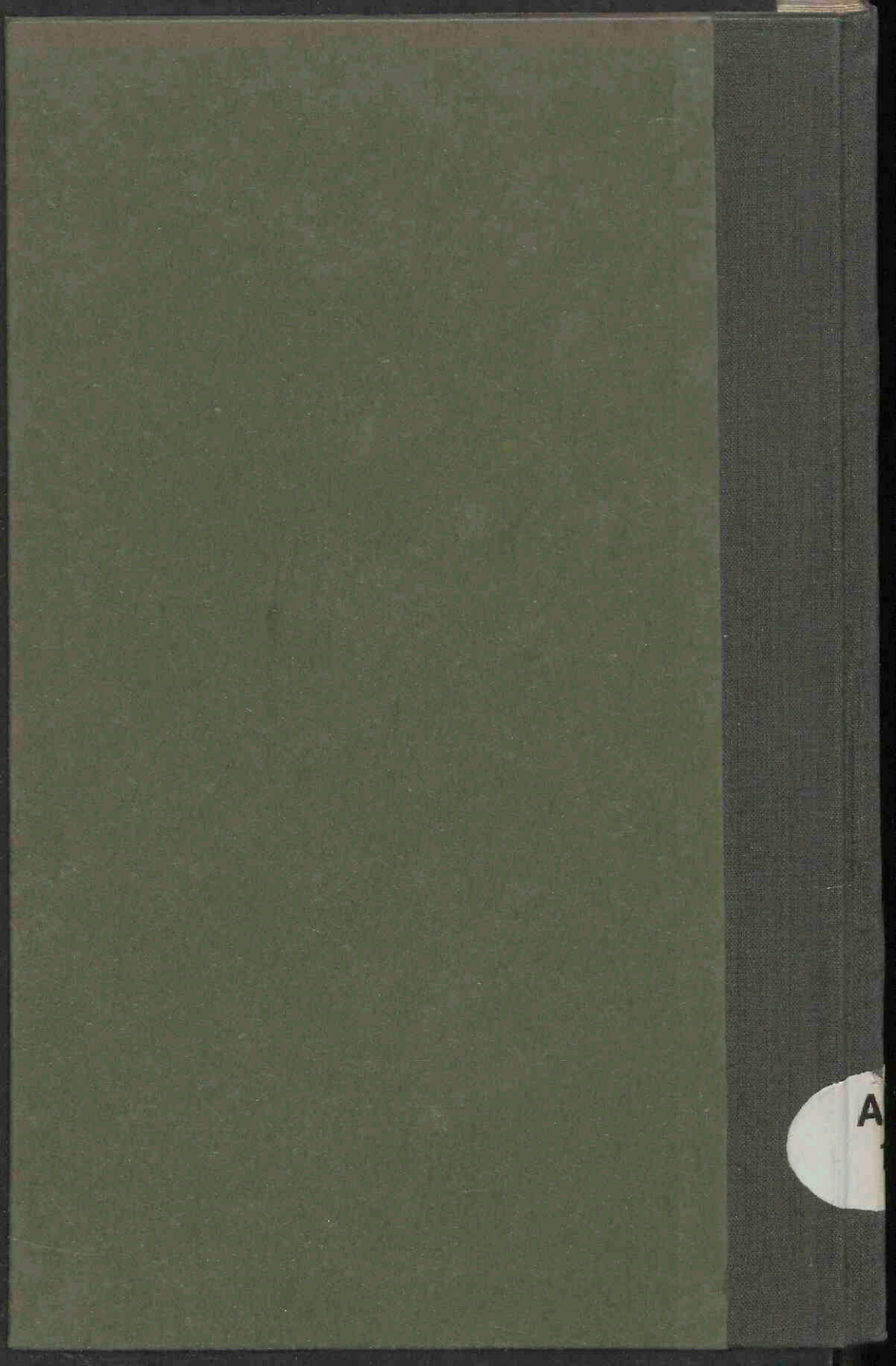
22. Na staking van stemmen over een voorstel in den gemeenteraad is intrekking van dat voorstel niet meer geoorloofd.

23. Een huwelijk, door de koningin vóór het vervullen van haar achttiende jaar gesloten, maakt haar niet meerderjarig overeenkomstig art. 385 van het Burgerlijk Wetboek.

A